

Кошт гадавога камплекта для чытачоў з ЗША, Канады, Аўстраліі, Аргенціны — 60, еўрапейскіх краін — 50 долараў ЗША чэкам.

Рэдакцыя «ГР» мае ўласны валютны бягучы рахунак 3015107098020 у ААТ «Белнешэканомбанк», Мінскае аддзяленне 2, код 1530001215

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

8, 15 маі 2002 года. № 19-20 (2785-2786)

Цана 274 рублі

E-mail: golos_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

НАШЫ ЗАРАБОТКІ

Паводле звестак Міністэрства статыстыкі, сярэдняя зарплата рабочых, служачых і калгаснікаў узрасла ў сакавіку на 6,3 працэнта і склала 176 тысяч рублёў (у эквіваленце 100 долараў ЗША).

Праўда, пры гэтым рост рэальных заработкаў (з улікам павышэння цэн на тавары і паслугі) аказаўся меншым — 3,6 працэнта. Як паказвае статыстыка, падзенне ўзроўню аплаты працы адбылося толькі ў 2-х сферах: банкаўскай і страхаванні. Але заробкі ў гэтых галінах застаюцца даволі высокімі: 266 тысяч і 234 тысячы рублёў адпаведна. Работнікі прамысловасці зарабляюць у сярэднім 199 тысяч, будаўнікі — 200, навукоўцы — 206, на чыгунцы — 196 тысяч. Зарплата работнікаў адукацыі і аховы здароўя складала ў сакавіку ў сярэднім 154–156 тысяч, а прадстаўнікоў культуры — 134 тысячы. Самая нізкая зарплата па-ранейшаму ў калгаснікаў — 82 тысячы рублёў. У саўгасах яна крыху вышэйшая — 104 тысячы.

ДЗЯКУЙ, ІРЫНА

Фота Святланы Карпучок.

Ірына РУСАКОВІЧ (на здымку) працуе сацыяльным работнікам у вёсцы Лясное Капыльскага раёна Мінскай вобласці.

Дапамагае яна васьмі пенсінерам. У магазін, аптэку сходзіць, прапаліць печку, ежу прыгатуе, праполе агарод, бульбу дапаможа выбраць — адным словам, робіць усё, у чым маюць патрэбу старыя. А пра тое, што справа сацыяльнага работніка патрэбная, сведчаць шматлікія словы ўдзячнасці, якія састарэлыя дасылаюць у раённую газету "Слава працы".

НІТРАМІЛ ЛЕЧЫЦЬ СЭРЦА

Барысаўскі завод медыцынскіх прэпаратаў прыступіў да доследна-прамысловай вытворчасці новага прэпарата "Нітраміл" для лячэння захворанай сардэчна-сасудзістай сістэмы.

Новы прэпарат распрацаваны спецыялістамі Навукова-даследчага інстытута фізіка-хімічных

праблем пры Беларускай дзяржаўным універсітэце. Ён скарыстоўваецца ў прафілактычных мэтах і прызначаны для прадухілення ўтварэння тромбозаў у хворых стэнакардыяй, а таксама для лячэння функцыянальных і арганічных ішэмічных парушэнняў кровазвароту ў канечнасцях. Асноўным кампанентам для вытворчасці "Нітрамілу" з'яўляецца крухмал.

АДКУЛЬ БРЫЛЬЯНТЫ?

Як стала вядома, у момант збыту брыльянтаў ў 2,026 карата (рэальны кошт такога каменьчыка каля 15 тысяч долараў) быў затрыман дырэктар аднаго са сталічных унітарных прадпрыемстваў.

Пры вобрыску ў затрыманых былі канфіскаваны яшчэ 69 брыльянтаў (дыяметрам ад 1 да 2 міліметраў), больш за 10 тысяч апрацаваных камянеў рознай афарбоўкі (яны прызначаюцца для вырабу ювелірных упрыгажэнняў), 125 залатых ювелірных вырабаў, залатая брошка, інкруставаная 5 брыльянтамі, ікона XVIII стагоддзя, а таксама 15,5 тысячы долараў ЗША.

У гэтай справе акрамя вышэйпералічаных каштоўнасцей фігурыруюць яшчэ некалькі дзесяткаў каштоўных вырабаў, у тым ліку і вельмі дарагое калье.

СКАРБ НАПАЛЕОНА

У Мінску ў Доме-музеі і з'езда РСДРП адкрылася выстава, прысвечаная 190-годдзю Айчынай вайны 1812 года.

У экспазіцыі прадстаўлены цікавыя матэрыялы: зброя, партрэты герояў 1812 года, арыгінальныя ілюстрацыі асноўных падзей вайны. Упершыню выстаўлены ўнікальны скарб, які быў знойдзены на месцы пераправы арміі Напалеона праз раку Бярэзіну.

НА ЗДЫМКУ: наведвальнікі знамяцца з экспанатамі выставы.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

З ДНЕМ ПЕРАМОГІ!

Фота БелТА.

Хор ветэранаў у Віцебску быў створаны 15 гадоў таму пры ЖЭУ №14. За гэты час калектыў даў 275 канцэртаў у вёсках, на заводах і фабрыках, у школах і інстытутах. Акрамя выканання песень, удзельнікі калектыву іграюць на народных інструментах, паказваюць гумарыстычныя сцэнкаі, танцуюць.

НА ЗДЫМКУ: салістка хору Аляксандра ФЕАКТЫСТАВА.

БЕЛАРУСЬ ВІНШУЕ ВЕТЭРАНАЎ

9 мая па галоўнаму праспекту Мінска ў святочнай калоне прайдучу ветэраны Вялікай Айчынай вайны, каб ускласці кветкі і вянкi да манумента Перамогі, схіліць галовы каля Вечнага агню ў памяць тых, хто загінуў, і яшчэ раз успомніць сваё апаленае вайной юнацтва. На вуліцы горада прывітаць пераможцаў выйдучу сотні тысяч жыхароў сталіцы, таму што гэтая свята са слязамі на вачах нікога не пакідае раўнадушным.

У Мінску зараз жыве каля 11 тысяч былых франтавікоў, партызан, падпольшчыкаў. Як адзначыў у гутарцы з карэспандэнтам "Голасу Радзімы" старшыня Камітэта ветэранаў вайны Міхаіл Самонаў, чакаецца, што ў сталічным шэсці прымуць удзел 6–7 тысяч салдат і афіцэраў Вялікай Айчынай. Сам Міхаіл Сяргеевіч першае баявое хрышчэнне прыняў васемнаццацігадовым юнаком восенню 41-га пад Масквой. Абараняў сталіцу, удзельнічаў у контрнаступленні Савецкай Арміі, вызваляў Прыбалтыку. Быў два разы паранены і адзін — кантужаны. Дзень Перамогі сустрэў пад Клайпедай. Пасля вайны займаўся мірнай працай, быў намеснікам міністра хлебапрадуктаў. Да мноства ваенных узнагарод прыбавіліся і працоўныя, у тым ліку тры ордэны. Зараз Міхаіл Самонаў — адзін з найбольш актыўных

членаў рэспубліканскай ветэранскай арганізацыі. Камітэт, якім ён кіруе, праводзіць вялікую ваенна-патрыятычную работу сярод моладзі, падтрымлівае цесныя кантакты з ветэранамі другой сусветнай вайны ў Расіі, Украіне, Польшчы, Славакіі, арганізуе паездкі ўдзельнікаў Вав у гарады-героі і па месцах баявой славы. Такая ж работа праводзіцца практычна ва ўсіх рэгіёнах краіны.

Цяпер у Беларусі засталася 97 тысяч ветэранаў вайны, прычым трэць з іх — інваліды. Атрымаўшы перамогу над самым грозным ворагам — фашызмам, гэтыя людзі і ў сталым узросце мужна змагаліся з тымі цяжкасцямі, якія зведалі пасля распаду Саюза і эканамічнага крызісу ўсе постсавецкія рэспублікі. Дзяржава не пакідае ветэранаў без увагі: для іх устаноўлены розныя льготы,

надбаўкі да пенсій. Калі, скажам, сярэдняя пенсія ў грамадзянскіх асоб складае крыху больш за 80 тысяч рублёў, то ва ўдзельнікаў вайны — ад 120 да 180 тысяч. Як адзначыў у інтэрв'ю "Голасу Радзімы" старшыня Рэспубліканскага Савета ветэранаў вайны, кіраўнік камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага Сходу Анатоль Новікаў, у ветэранаў ёсць яшчэ рад прапаноў, накіраваных на абарону інтарэсаў удзельнікаў вайны. Што ж тычыцца 9 мая, то, па словах Анатоля Мікалаевіча, у гэты дзень ветэраны ўспомняць сваё франтавое юнацтва і зноў, няхай і на некалькі гадзін, але адчуваюць сябе маладымі. Галоўнае, каб не падвяло надвор'е, бо святкаванне Дня Перамогі адбудзецца па ўсёй Беларусі. "Зразумела, што вайна пакінула цяжкі след і, напэўна, ніхто, акрамя ветэранаў, не ведае, што такое вайна і якім горам яна можа абярнуцца, — гаворыць Анатоль Новікаў. — Дай Бог, каб другая сусветная вайна была апошняй у гісторыі чалавецтва".

Ларыса ЛАЗАР.

Зваротная сувязь

ІНДЫЯ

Прапануючы адрасы навукальных устаноў Індыі, куды, на наш погляд, мэтазгодна накіроўваць газету "Голас Радзімы", Пасольства Беларусі ў Індыі карыстаецца магчымасцю выказаць рэдакцыі ўдзячнасць за рэгулярнае атрыманне пасольствам вашага выдання.

Спорт

У Брэсце адбыліся фінальныя заезды чэмпіянату Беларусі ў асабістым заліку па акадэмічным веславанні сярод мужчын і жанчын на адзіночках і двойках без рулявога.

НА ЗДЫМКУ: рэкардсменка свету Кацярына КАРСТЭН з дачкой Аляксандрай.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

улада

УРАД ТРЫМАЕ ЭКЗАМЕН

Цяперашні май як ніколі багаты на даты календара — 1 Мая, П'яраслаўны Вялікдзень, Дзень Перамогі, Радаўніца... Але беларускаму ўраду, відавочна, не да святачнага настрою: на справаздачы, якая адбылася нядаўна ў Прэзідэнта, дзейнасць Савета Міністраў па выніках сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны ў першым квартале падверглася рэзкай крытыцы. А некаторыя вышэйшыя службовыя асобы ў ходзе гэтай прынцыповай гутаркі нават пазбавіліся сваіх міністэрскіх партфеляў. За недахопы ў працы ад займаемых пасадаў вызвалены міністр аховы здароўя і кіраўнікі чатырох буйных дзяржаўных канцэрнаў.

Такія даволі жорсткія меры ў адносінах да асобных кіраўнікоў наўрад ці можна лічыць нечаканымі. Выступаючы некалькімі днямі раней у парламенце, Аляксандр Лукашэнка папярэдзіў чыноўнікаў, што іх праца будзе ацэньвацца толькі па канчатковым выніку. Праўда, многія не меркавалі, што ўжо першыя аргвывады будуць зроблены ў хуткім часе. Аднак што тычыцца ўрада наогул, то ў яго ёсць шанец палепшыць справы ў бліжэйшыя два-тры месяцы. Наступная справаздачка Савета Міністраў адбудзецца ў кіраўніка дзяржавы па выніках другога квартала, і менавіта тады будзе зроблена канчатковая ацэнка дзейнасці членаў урада.

Нездавальненне Прэзідэнта работай выканаўчай улады тлумачыцца перш за ўсё невыкананнем прагнозных паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі ў першыя тры месяцы: з 12 асноўных паказчыкаў поўнасцю выкананы 6. Таму замест запланаванага росту УВП на 4 працэнты ён склаў толькі 3.

На думку кіраўніка дзяржавы, аб'ектыўных прычын для пагаршэння стану беларускай эканомікі няма. Галоўная — няздольнасць шэрага кі-

раўнікоў належным чынам арганізаваць работу.

Крытычныя заўвагі прагучалі і на конт недахопаў у сацыяльнай сферы. Днямі Прэзідэнт наведваў забруджаныя рэгіёны краіны, дзе меў шмат сустрэч з мясцовым насельніцтвам. Людзі скардзіліся на рост платных медыцынскіх паслуг. Таму на пасяджэнні прагучала патрабаванне забяспечыць працаўнікоў вёскі бясплатнымі медыцынскімі паслугамі.

Што ж тычыцца рэзерваў для далейшага развіцця эканомікі, то, на думку Прэзідэнта, іх няма. Гэта стварэнне аднолькавых умоў для суб'ектаў гаспадарання Беларусі і Расіі, больш рацыянальнае выкарыстанне матэрыяльных і энергетычных рэсурсаў, зніжэнне на 25-30 працэнтаў сабекошту прадукцыі, укараненне дасягненняў айчынай навукі, а таксама адмова ад бар'ера. У прыватнасці, плануецца спыніць усе віды тавараабменных аперацый ужо з наступнага года. "Схема разлікаў павінна быць адна: тавар — грошы — тавар", — сказаў А. Лукашэнка.

На пасяджэнні ішла гутарка аб неабходнасці завяршыць у другім паўгоддзі работу па рэфармаванні

сістэмы аплаты працы, навесці належны парадак з фарміраваннем і выкарыстаннем сродкаў фонду сацыяльнай абароны.

Трэба адзначыць, што кварталныя справаздачы ўрада перад кіраўніком дзяржавы — з'ява даволі новая. А вось пастаянныя сустрэчы членаў Савета Міністраў з парламентарыямі маюць больш даўнюю традыцыю. У адпаведнасці з Канстытуцыяй, члены ўрада штомесяц на адным з пленарных пасяджэнняў сесіі адказваюць на пытанні дэпутатаў і сенатараў. Іх апошняя сустрэча адбылася ўжо пасля выступлення з Парламенцкім Пасланнем Аляксандра Лукашэнка, якому дэпутаты паспелі задаць шмат пытанняў дзяржаўнага ўзроўню. Таму размова членаў урада і Нацыянальнага сходу на гэты раз насіла больш прыватны і вузкапрафесійны характар. Многіх, напрыклад, цікавіла сітуацыя з кампенсацыямі грашовых укладаў. Як паведаміў міністр фінансаў Мікалай Корбут, сёлета Беларусбанк ужо выплаціў 590 мільянаў рублёў і будзе праводзіць такія выплаты ў далейшым. Міністр энергетыкі Уладзімір Сямашка паведаміў аб перспектывах газіфікацыі рэгіёнаў, а намеснік кіраўніка праўлення Нацбанка Павел Калаур праінфармаваў аб перамовах з расіянамі наконт выдзялення другога транша крэдыту ў памеры 1,5 мільярда расійскіх рублёў для стабілізацыі фінансавай галіны Беларусі.

На пытанні дэпутатаў адказвалі міністр адукацыі Пётр Брыгадзін, міністр працы і сацыяльнай абароны Антаніна Морава, міністр сельскай гаспадаркі і харчавання Міхаіл Русы, намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур і іншыя службовыя асобы.

Ларыса ЛАЗАР.

дабрачыннасць

ЛЯЧЭННЕ САМАВЫЯЎЛЕННЕМ

Адной з найбольш важных праблем пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС з'яўляецца рост захворванняў у жыхароў раёнаў, што пацярпелі ад яе. Асабліва пакутуюць дзеці.

Лячэнне анкалагічных хвароб — гэта цэлы комплекс мерапрыемстваў, у якім разам з сучаснымі метадамі дыягностыкі не апошняе месца займае медыцынская рэабілітацыя. Справа ў тым, што прамная і хімічная тэрапія, якая назначаецца анкахворым, не праходзіць для арганізма бяспечна. Такім чынам, задача супрацоўнікаў дзіцячага аддзялення медыцынскай рэабілітацыі анкапаталогіі клінікі Навукова-даследчага інстытута радыяцыйнай медыцыны і эндакрыналогіі — ліквідаваць наступствы папярэдняга лячэння, правесці псіхалагічную, фізічную і медыцынскую рэабілітацыю. У час курса, які доўжыцца 21 дзень, дзеці праходзяць лячэнне вітаміна- і фітатэрапіяй, ачышчэнне сарбентамі.

Прафесійны масажыст і вопытны ўрач-псіхолаг праводзяць індывідуальную работу з кожным з дзяцей. Трэнажорная зала аддзялення абсталявана самымі сучаснымі спартыўнымі снарадамі,

большасць з іх падаравана англічанінам Майкам Нортфілдам, жонка якога памерла ад рака гартані.

Нядаўна тут з'явіўся яшчэ адзін метада лячэння — шляхам самавыяўлення. Гэта стала магчыма дзякуючы "Чарнобыльскаму дзіцячаму фонду Японіі", які выдзеліў больш за сорак тысяч долараў, каб ператварыць захламаннае гарышча ў Цэнтр педагагічнай рэабілітацыі. Хутчэй ён падобны на Дом творчасці, дзе дзеці разам з педагогамі, большасць з якіх валанцёры, майструюць, малююць, прычым як на паперы, так і на камп'ютэрах.

НА ЗДЫМКУ: загадчык кабінета магнітна-рэзананснай тамаграфіі Ігар БУЛАЕЎ (злева) і загадчык аддзялення прамнявай дыягностыкі Вадзім ПЕТУХОЎ (справа) абмяркоўваюць вынікі даследавання. За шэсць гадоў метадам магнітна-рэзананснай тамаграфіі абследавана больш за 30 тысяч пацыентаў.

у парламенце

УЗАЕМНАЯ ПАДТРЫМКА І СУПРАЦОЎНІЦТВА

У Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь сфарміраваны рабочыя групы па супрацоўніцтве з парламентамі 58 дзяржаў свету, сярод якіх і Рэспубліка Малдова. Узначальвае малдаўскую групу намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па заканадаўстве і судова-прававых пытаннях Марыя Пташчык.

— Марыя Сямёнаўна, з якой мэтай ствараюцца рабочыя групы, падобныя на вашу?

— Для нас, малдаўскай групы, як, дарэчы, і для ўсіх маіх калегаў, вельмі важна не толькі развіццё міжпарламенцкіх кантактаў, але і актыўнае садзейнічанне дэпутатаў развіццю эканамічных, у першую чаргу — знешнегандлёвых, а таксама навукова-тэхнічных, культурных сувязей. І Беларусь, і Малдова знаходзяцца на складаным этапе эканамічнага і грамадска-сацыяльнага развіцця, таму падобнае супрацоўніцтва і сяброўская падтрымка маюць вялікае значэнне для абедзвюх краін. Дарэчы, нашы парламентарыі далучаны і да работы змешанай двухбаковай Беларуска-малдаўскай камісіі па гандлёва-эканамічным і навукова-тэхнічным супрацоўніцтве, створанай пры Міністэрстве замежных спраў Беларусі.

— Што прывяло вас менавіта ў малдаўскую групу?

— Асабіста для мяне Малдова — вельмі прывабная і цікавая краіна. У мяне там была добрая сяброў і знаёмых. Галоўнае ж, што праца менавіта ў гэтым накірунку дае значны прастор для дзейнасці, у эфектыўнасці і станоўчых выніках якой зацікаўлены абодва бакі.

Гэта пацвердзіў і візіт у канцы мінулага года парламенцкай дэлегацыі на чале са старшынёй парламента Малдовы Яўгеніяй Астапчук. Мне давялося сустрэцца і працаваць з Яўгеніяй Уладзіміраўнай, і хачу сказаць, што ўспамінаю гэтыя дні з вялікай сімпатыяй і цеплынёй.

— Як адбывалася развіццё адносін паміж Беларуссю і Малдовай пасля атрымання імі дзяржаўнай незалежнасці?

— Дыпламатычныя адносіны з Малдовай наша краіна ўстанавіла 19 лістапада 1992 года. Пасольства Беларусі ў Малдове пачало сваю работу з мая 1995 года. У тым жа годзе Малдову наведваў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, і цяпер рыхтуецца яго чарговы афіцыйны візіт у гэту краіну. У сваю чаргу, у Беларусь прыязджалі кіраўнікі Малдовы. Трэба адзначыць, што сёння паміж нашымі дзяржавамі ўжо заключана 55 двухбаковых дзяржаўных дагавораў. Мы ўдзячныя малдаўскім калегам і за іх актыўны і аб'ектыўны ўдзел у якасці назіральнікаў на прэзідэнцкіх выбарах 2001 года ў нашай краіне.

Малдова традыцыйна з'яўляецца адным з асноўных гандлёвых партнёраў Беларусі, займаю-

чы па аб'ёме тавараабароту сярод краін СНД трэцяе месца пасля Расіі і Украіны. Беларусы ўжо даўно змаглі ацаніць па заслугах якасныя і недарэгія малдаўскія агародніну і садавіну, сокі, выдатныя віны. Гэта сфера супрацоўніцтва па-ранейшаму лічыцца найбольш перспектыўнай, у сувязі з чым беларускім бокам прынята некалькі прынцыповых рашэнняў, якія спрошчаюць для малдаўскіх партнёраў транспарціроўку іх прадукцыі ў нашу краіну і яе рэалізацыю.

Вядзецца паспяхова работа і па адпраўцы беларускіх тавараў на малдаўскі рынак. У выніку праведзенай работы ў 2001 годзе вызвалены ад падатку на дабаўлены кошт трактары, камбайны, грузавыя аўтамабілі, запасныя часткі да іх, якія пастаўляюцца ў Малдову. Акрамя таго, у дзяржаўным бюджэце Малдовы на 2002 год прадугледжаны артыкул аб адмене акцызаў на імпартуемыя тэлевізары і іншую электрабытавую тэхніку, што дае магчымасць беларускім таваравытворцам павялічыць пастаўкі гэтай прадукцыі ў Малдову.

Выдатным прыкладам паспяховага эканамічнага і палітычнага супрацоўніцтва стала нядаўняе паступленне ў Малдову цэлага эшалона з беларускімі тэлевізарамі. І што асабліва радуе: працяг гэтаму будзе. Мы ж, у сваю чаргу, гатовы прыкласці ўсе намаганні для рэалізацыі ўсіх задуманых планаў.

Галіна УЛІЦЕНАК.

СТРАТЫ

Міхаіл ПТАШУК

Беларусь са смуткам развіталася з вядучым кінарэжысёрам краіны, народным артыстам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Міхаілам Пташчуком. У будучым годзе ён мог бы адсвяткаваць свой 60-гадовы

юбілей, але ў лёсу свае нечаканасці. Міхаіл Пташук загінуў 27 красавіка ў аўтамабільнай катастрофе ў Маскве, куды ён прыехаў на цырымонію ўручэння прэміі "Ніка". Апошні і вельмі нашумелы блокбастэр кінарэжысёра "У жніўні 44-га" быў удзельнікам некалькіх кінафестываляў, а на сёлетняй "Ніцы" вылучаўся адразу па некалькіх асноўных намінацыях. Журэ "Нікі" прысудзіла фільму перамогу па дзвюх намінацыях: "Адкрыццё года" і "За лепшую гукарэжысуру". А Галівуд нядаўна зрабіў майстру цікавую прапанову: зняць фільм пра другую сусветную вайну з амерыканскімі акцёрамі. На жаль, выкарыстаць гэты шанс беларускаму режысёру ўжо не ўдасца.

Міхаіл Пташук пахаваны ў Мінску на могілках па Маскоўскай шашы.

Ігар ГЕРМЯНЧУК

29 красавіка 2002 года пасля цяжкай хваробы памёр наш калега, былы супрацоўнік "Голасу Радзімы" Ігар Гермянчук. Яму споўніўся 41 год.

Ігар Гермянчук нарадзіўся ў вёсцы Стракавічы Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці. Свой прафесійны шлях пачынаў у нашым штотыднёвіку, у нас атрымаў першы

журналісцкі вопыт. Апошняя дзецішча Ігара Гермянчука — часопіс "Кур'ер", над стварэннем якога ён працаваў да апошніх дзён.

Калектыў газеты "Голас Радзімы" выказвае шчырае спачуванне сям'і і родным Ігара Гермянчука.

Калектыў газеты "Голас Радзімы".

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

ВІЗІТЫ

ГЕНАДЗЯ НАВІЦКАГА ў ФРГ
Адбыўся рабочы візіт у ФРГ беларускай дэлегацыі на чале з прэм'ер-міністрам Беларусі Генадзем Навіцкім, прымеркаваны да Дзён эканомікі, навукі і культуры Беларусі ў федэральнай зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія.

Праграма візіту ўключала сустрэчу беларускай дэлегацыі з членамі Прамысловага клуба Дзюсельдорфа. Клуб прадстаўляе інтэрэсы буйной прамысловасці Рэйна-Рурскага рэгіёна і налічвае больш за 950 членаў. У яго пасяджэннях прынялі ўдзел і выступілі з дакладамі ўсе пасляваенныя федэральныя канцлеры і большасць прэм'ер-міністраў нямецкіх зямель. У 2001 годзе клуб прымаў прэм'ер-міністраў Венгрыі і Латвіі.

Члены беларускай дэлегацыі таксама прынялі ўдзел у беларуска-германскім эканамічным форуме і кантактна-кааперацыйнай біржы ў Боне, наведвалі Гановерскі ўніверсальны кірмаш, дзе адбылася сустрэча Генадзя Навіцкага з кіраўніцтвам Асацыяцыі па супрацоўніцтве з краінамі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

...ДЭЛЕГАЦЫІ БАХРЭЙНА

Беларусь наведвала дэлегацыя Міністэрства фінансаў і нацыянальнай эканомікі Бахрэйна.

У састаў бахрэйнскай дэлегацыі ўвайшлі кіраўнік дэпартаменту эканамічных сувязей Міністэрства фінансаў і нацыянальнай эканомікі Бахрэйна Мухамед Алі Талеб і саветнік па прававых пытаннях Міністэрства фінансаў і нацыянальнай эканомікі Бахрэйна Сцюарт Хорлер.

Асноўная задача дэлегацыі — правядзенне перагавораў па практыцы пагаднення паміж урадамі Беларусі і Каралеўства Бахрэйна з мэтай пазбегнуць двайнога падаткаабкладання і папярэдзіць ўхіленне ад уплаты падаткаў на даходы і маёмасць, а таксама дапрацоўка і парафіраванне раней падрыхтаваных праектаў міжрадавых пагадненняў аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве і ўзаемнай абароне інвестыцый.

Правядзенне перамоў з бахрэйнскім бокам па дагаворна-прававых пытаннях з'яўляецца чарговым этапам развіцця двухбаковых адносін з дзяржавай Персідскага заліва, якая зацікавіла Беларусь з пункту гледжання крэдытна-інвестыцыйнага і гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва.

...ПРАДСТАЎНІКОЎ

МАЛЬТЫЙСКАГА ОРДЭНА
Дэлегацыю Мальтыйскага ордэна ўзначаліў Пасол Мальтыйскага ордэна ў Беларусі барон Пангаерт д'Ондарнам. Уяе састаў увайшлі таксама прэзідэнт бельгійскай асацыяцыі Мальтыйскага ордэна Лімбюрж Сцірам і супрацоўніца пасольства Мальтыйскага ордэна ў Беларусі Ізабель Дзю Буа Д'Эш.

Прадстаўнікі Мальтыйскага ордэна не першы раз наведваюць Беларусь. Асноўная мэта візітаў — развіццё супрацоўніцтва паміж краінамі ў гуманітарнай сферы. Штогод Мальтыйскі ордэн накіроўвае ў Беларусь два грузаваыя транспарты з медыцынскімі і іншым абсталяваннем, прызначаным для медыцынскіх устаноў Беларусі.

Значную гуманітарную дапамогу аказвае мальтыйскі бок шэрагу бальніц і паліклінік Мінска, бальніцам у пасёлку Жалудок Гродзенскай вобласці і горадзе Шклове Магілёўскай вобласці.

Беларуская дэлегацыя на чале з намеснікам старшыні Палаты прадстаўнікоў Уладзімірам Канаплёвым прыняла ўдзел у красавіцкай сесіі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы (ПАСЕ).

СЕСІЯ ПАСЕ

У першы дзень сесіі адбыліся сустрэчы беларускіх парламентарыяў з кіруючымі асобамі Савета Еўропы і ПАСЕ, а таксама парламенцкімі дэлегацыямі Ра-

сійскай Федэрацыі, Украіны і Бельгіі.

Дэлегацыя Нацыянальнага сходу Беларусі была прынята Генеральным сакратаром Савета Еўропы Вальтэрам Швімерам і Генеральным сакратаром ПАСЕ Бруна Халерам. У ходзе сустрэч абмеркаваны пытанні далейшага развіцця супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Саветам Еўропы, а таксама аднаўлення статусу "спецыяльна запрошанага" для Нацыянальнага сходу Беларусі ў ПАСЕ.

Члены дэлегацыі прынялі ўдзел у пасяджэннях палітычных груп Асамблеі. Адбыліся таксама сустрэчы беларускай дэлегацыі са старшынёй Савета Федэрацыі Расіі Сяргеем Міронавым, Беларускіх парламентарыяў прынялі старшыня Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы Петэр Шыдэр і кіраўнік сацыялістычнай групы Тэры Дэвіс. На сустрэчах абмяркоўваліся пытанні далейшага супрацоўніцтва, у прыватнасці, візіт дэлегацыі ПАСЕ ў Мінск, а таксама пра-

вядзенне сумеснага семінара парламентарыяў ПАСЕ і дэпутатаў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, які можа адбыцца ў канцы мая — сярэдзіне чэрвеня.

Беларуская дэлегацыя прывяла таксама сустрэчу са спецдакладчыкам ПАСЕ па Беларусі В.Берэктам, у ходзе якой абмяркоўваліся пытанні далейшага развіцця ўзаемаадносін Нацыянальнага сходу і асамблеі, а таксама Рэспублікі Беларусь і Савета Еўропы.

Панарама Мінска

ФОТА БЕЛТА

РАССЛЕДОВАНИЕ

У АБОРОНУ ЭКАНАМІЧНЫХ ІНТАРЭСАЎ БЕЛАРУСІ

У адпаведнасці з Законам "Аб мерах па абароне эканамічных інтарэсаў Рэспублікі Беларусь пры ажыццяўленні знешняга гандлю" і пастановамі Савета Міністраў Міністэрствам замежных спраў распачата расследаванне імпарту ў Беларусь вырабай з мінеральнай ваты.

Згаданае расследаванне праводзіцца па заяве беларускіх вытворцаў тавараў. Прыведзеныя ў заяве даныя за перыяд з 1999 па 2001 год даюць магчымасць канстатаваць павелічэнне імпарту вырабай з мінеральнай ваты і сведчаць аб значных стратах у адпаведнай галіне беларускай эканомікі.

Па выніках расследавання можа быць прынята рашэнне аб прымяненні ў адносінах да імпарту гэтых тавараў спецыяльных ахоўных мер.

КОНСУЛЬСКІЯ СПРАВЫ

ЗМЕНШАНЫ СТРАХАВЫ ЎЗНОС ПРЫ ЎЕЗДзе ў ЛІТВУ

У выніку сумесных дзеянняў Беларусі і Літвы, накіраваных на ўрэгуляванне пытанняў, звязаных з увядзеннем Літвой норм абавязковага страхавання транспарту, 22 сакавіка 2002 года ўрадам Літоўскай Рэспублікі была прынята Пастанова № 391 "Аб частковым змяненні Пастановы ўрада Літоўскай Рэспублікі № 1100 ад 13 верасня 2001 года "Аб абавязковым страхаванні грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў і карыстальнікаў транспартных сродкаў і зацвярджэнні тыпавых форм страхавых пасведчанняў (полісаў) звычайнага, пагранічнага і грузавага дагавораў страхавання грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў і карыстальнікаў транспартных сродкаў".

У адпаведнасці з гэтай пастановай, з 1 чэрвеня 2002 года пры заключэнні 15-дзённага дагавора аб абавязковым страхаванні грамадзянскай адказнасці на граніцы страхавы ўзнос для легкавых аўтамабіляў будзе зменшаны з 19,75 да 15,75 долара ЗША, а для грузаваых — з 23,75 да 21 долара ЗША.

Палажэнне не распаўсюджваецца на выпадкі страхавання легкавога і грузавага аўтатранспарту на большыя тэрміны, а страхавыя ўзносы для вадзіцеляў іных транспартных сродкаў застануцца ранейшымі.

Гэтым жа рашэннем уведзены 50-працэнтны льготны ўзнос для замежных вадзіцеляў, якія маюць "зялёную карту" (міжнароднае страхаванне грамадзянскай адказнасці).

Старонка падрыхтавана па матэрыялах прэс-службы МЗС.

ДЫЯЛОГ

СУСТРЭЧЫ МІХАІЛА ХВАСТОВА З КІРАЎНІКАМІ НПА ЗША І КАНАДЫ

Міністр замежных спраў Беларусі Міхаіл Хвастоў сустраўся з кіраўніцамі няўрадавых арганізацый (НПА) ЗША і Канады.

У ходзе сустрэчы М.Хвастоў даў высокую ацэнку намаганням замежных няўрадавых арганізацый па пераадоленні наступстваў катастрофы на ЧАЭС, праінфармаваў аб буйнамаштабных мерах, якія прымае Беларусь для мінімізацыі гэтых наступстваў. Маючы на ўвазе маштаб нанесенага ўрон, М.Хвастоў адзначыў неабходнасць пошуку дадатковых крыніц для вырашэння вострых фінансавых і матэрыяльных праблем, у прыватнасці, у галіне аховы здароўя, сацыяльнай абароны і адукацыі. Было адзначана, што важным аспектам гуманітарнага супрацоўніцтва з'яўляецца ўзаемнае пранікненне культур, якое, несумненна, садзейнічае развіццю сяброўскіх адносін

паміж Беларуссю, Канадай і ЗША. М.Хвастоў падкрэсліў таксама, што Беларусь і ў далейшым будзе рабіць намаганні, каб сусветная грамадскасць не ўпускала з поля зроку чарнобыльскую праблему.

У рамках візіту ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі адбыўся "круглы стол", прысвечаны міжнароднаму гуманітарнаму супрацоўніцтву ў сферы пераадолення наступстваў аварыі на ЧАЭС з удзелам прадстаўнікоў як дзяржаўных, так і грамадскіх структур Беларусі. На абмеркаванні былі вынесены пытанні стану здароўя насельніцтва Беларусі і аздаравлення дзяцей; праблемы, якія ўзнікаюць на шляху дастаўкі гу-

манітарных грузаў; меры, якія прымае дзяржава для пераадолення наступстваў катастрофы на ЧАЭС, а таксама эфектыўнасць выкарыстання замежнай гуманітарнай дапамогі. Прадстаўнікі паўночнаамерыканскіх НПА расказалі пра свае планы па рэалізацыі новых праектаў як у галіне аздаравлення беларускіх дзяцей, так і ў сферы накіравання гуманітарных канвояў.

ДАВЕДКА. Пачынаючы з 1990 года, НПА ЗША і Канады ўдзельнічаюць у дабрачынным руху па мінімізацыі наступстваў чарнобыльскай катастрофы ў Беларусі. Гуманітарныя праграмы ЗША і Канады ўключаюць накіраванне канвояў з харчаваннем і медыкаментамі, а таксама аздаравленне дзяцей з раёнаў Беларусі, якія пацярпелі ў выніку аварыі на ЧАЭС. У 2001 годзе з ЗША і Канады паступіла прыкладна 45 працэнтаў ад агульнага аб'ёму гуманітарнай дапамогі, каля 1,5 тысячы дзяцей былі накіраваны на аздаравленне па запрашэнні паўночнаамерыканскіх ініцыятыв.

ПАДПІСАНА

ПАГАДНЕННЕ З БЕЛЬГІСКА-ЛЮКСЕМБУРГСКІМ ЭКАНАМІЧНЫМ САЮЗАМ

У Бруселі ў Міністэрстве замежных спраў Бельгіі падпісана Пагадненне паміж урадам Беларусі і Бельгійска-Люксембургскім эканамічным саюзам аб ўзаемным садзейнічанні ў абароне інвестыцый.

З беларускага боку пагадненне падпісаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Каралеўстве Бельгія Сяргей Мартынаў. Ад імя ўрадаў Бельгіі, Люксембурга, валонскага (бельгійскага рэгіёна Валонія) і бельгійскага рэгіёна Брусель-Сталіца пагадненне падпісаў Генеральны сакратар МЗС Бельгіі Ян Дэ Бок (Jan De Bock). Ад імя фламандскага ўрада (бельгійскага рэгіёна Фландрыя) пагадненне падпісала Генеральны дырэктар каардынацыйнага дэпартаменту "Адміністрацыя знешніх сувязей" Міністэрства фламандскага супольніцтва Дзіяна Верстратэн (Diane Verstraeten).

Пагадненне прадуладжвае, што ўсім інвестыцыям, якія ажыццяўляюцца інвестарамі аднаго боку на тэрыторыі другога боку, прадастаўляецца рэжым найбольшага спрыяння. Бакі забяспечаць абарону інвестыцый на сваіх тэрыторыях ад любых неабгрунтаваных і дыскрымінацыйных мер. Былі закрануты таксама перспектывы развіцця супрацоўніцтва са свабоднымі эканамічнымі зонамі Беларусі.

ВЫСТАВЫ

МАРК ШАГАЛ У ТОКІО

У цэнтральным муніцыпальным музеі Токіо адбылося ўрачыстае адкрыццё выставы вядомага мастака, нашага земляка Марка Шагала.

На выставе, арганізаванай муніцыпальным музеем мастацтваў Токіо ў супрацоўніцтве з Японскай тэлевізійнай сеткай "NTV" і газетай "Йоміуры сімбун", былі прадстаўлены карціны М.Шагала з французскага цэнтра імя Пампіду, Нацыянальнага музея Францыі, Музея сучаснага мастацтва Францыі і з прыватных калекцый Японіі (ўсяго 81 работа выдатнага мастака).

У цырымоніі адкрыцця выставы прыняў удзел пасол Беларусі ў Японіі Пётр Краўчанка. Адбылася размова П.Краўчанкі з Яго Высокасцю Прынцам Такамада і яго жонкай, якія праявілі вялікую цікавасць да культуры Беларусі і асабліва да "віцебскай школы" мастакоў, што дала свету не толькі М.Шагала, але і К.Малевіча, В.Дабужынскага, А.Суціна, Надзею Лежэ.

У ходзе правядзення выставы адбылася дэманстрацыя дакументальнага фільма пра родны горад М.Шагала Віцебск.

стасункі

ИТАЛЬЯНСКИ ПРАЕКТ У АКСАКАЎШЧЫНЕ

Дэлегацыя Міністэрства аховы здароўя Беларусі і ўрачоў з клінікі Аксакаўшчыны наведла горад Неапаль, дзе сустрэлася з прэзідэнтамі Лайнц-клуба: інтэрнацыянальнага — Антоніа Пярота і італьянскага — Рэнато Вітальяна, а таксама старшынёй Еўрапейскага дэханічнага руху падрэ Муцыю Вентрэла.

Па выніках візіту прынята рашэнне аб будаўніцтве ў Аксакаўшчыне дзіцячай клінікі за кошт Лайнц-клуба. У ліпені нашу краіну наведаюць італьянскія спецыялісты-будаўнікі для вырашэння канкрэтных пытанняў праекта. У жніўні плануецца сустрэча ў

Мінску прэзідэнта Лайнц-клуба Антоніа Пярота з кіраўніцтвам Міністэрства аховы здароўя Беларусі для падпісання дагавора аб будаўніцтве.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы беларускай дэлегацыі з кіраўніцтвам Лайнц-клуба.

ракурс

АНТЫБАХУС ПА-ГАНЦАВІЦКУ

Колькі стагоддзяў чалавечтва змагаецца з Бахусам, вось і ў Ганцавіцкім раёне не адступаюцца ад гэтай задумы.

Магчыма, сваю стануючую ролю тут адыгрывае так званы музей алкаголю, які з'явіўся ў раённым цэнтры.

У яго экспазіцыі — больш за 600 пляшак вядомых марак гарэлкі, віна, лікёраў, брэндзі пераважна беларускай і расійскай вытворчасці. А за некалькі метраў ад гэтай калекцыі змяшчаецца яшчэ адна экспазіцыя, якая расказвае аб цяжкіх хваробах, што выклікае алкаголь.

Як гавораць супрацоўнікі музея, спачатку наведвальнікі ўсміхаюцца, убачыўшы такую колькасць разнастайных шклян, але потым, калі ім кідаюцца ў вочы шылды з надпісамі "інфаркт", "язва", "рак", хмурнеюць і пачынаюць задумвацца аб небяспечнасці захаплення спіртным.

Алег ЛЯХ.

з прэс-канферэнцыі

НАВУКА І МЕДЫЦЫНА

Пад такой назвай у Нацыянальным прэс-цэнтры прайшла сустрэча вядучых медыкаў краіны з журналістамі.

Сёння ў сістэме аховы здароўя функцыяніруе 13 навукова-даследчых інстытутаў, 4 навукова-практычныя цэнтры, 4 вышэйшыя навучальныя ўстановы, Медыцынская акадэмія паслядыпломнай адукацыі, у якіх занята каля 3 тысяч спецыялістаў (350 дактароў, 1,5 тысячы кандыдатаў навук). Навукоўцы працуюць над 117 заданнямі па фундаментальных даследаваннях, займаюцца навуковым забеспячэннем дзейнасці міністэрстваў і 24 інавацыйных праектаў.

Усе медыкі, якія прысутнічалі на прэс-канферэнцыі, сцвярджалі: няма іншай такой сферы, як медыцына, дзе б так супадалі прыкладныя і фундаментальныя даследаванні. Дырэктар навукова-практычнага цэнтра кардыялогіі Мікалай Манак паведаміў, што напрацоўкі яго калектыву дазваляюць паспяхова лячыць інфаркт міякарда. Летась у цэнтры праведзена 800 аперацый на адкрытым сэрцы.

Адна з самых сур'ёзных праблем сучаснай медыцыны — анкалагічныя захворванні, сцвярджае Іосіф Залучкі, які ўзначальвае Навукова-даследчы інстытут анкалогіі і медыцынскай радыялогіі. Сумныя прагнозы наконт значнага росту колькасці анкалагічных захворванняў, на жаль, спраўджваюцца. Так, да 2000

года на Зямлі хварэла на рак каля 20 мільёнаў чалавек, з іх памерла 10 мільёнаў. Характэрна, што чвэрць з тых, хто загінуў, — жыхары індустрыяльных краін, і толькі 5 працэнтаў прыпадае на так званы трэці свет. Але з распаўсюджваннем у гэтым рэгіёне заходняга ладу жыцця і традыцый харчавання колькасць анкалагічных захворванняў будзе ўзрастаць і там. У нашай краіне толькі за мінулы год выяўлена 33 тысячы хворых на рак.

Шмат якія захворванні сёння можна прадухіліць. Тут вялікае значэнне мае праца вучоных-генетыкаў. Аднак, па словах акадэміка Геннадзя Лазюка, дырэктара Навукова-даследчага інстытута спадчыных і прыроджаных захворванняў, без сур'ёзных укладанняў у навуковыя даследаванні са спадчынымі хваробамі змагацца немагчыма. Штогод на Беларусі нараджаецца каля 3 тысяч дзяцей з прыроджанымі паталогіямі, што пазней вядзе да інвалідызацыі грамадства.

Генадзь Лазюк сцвярджае, што пры належным фінансаванні даследаванняў у іх інстытуце маглі б папярэджаць нараджэнне значна большай колькасці невылічна хворых дзяцей.

Алена СПАСЮК.

аспект праблемы

ЖРЫЦЫ КАХАННЯ: ЖАНЧЫНЫ-ПАЛЯЎНІЧЫЯ ЦІ СЕКС-НЯВОЛЬНІЦЫ?

ШТО ГАВОРЫЦЬ СТАТЫСТЫКА

Пасля падзення Берлінскай сцяны і распаду СССР праблема гандлю жанчынамі з новых незалежных дзяржаў і краін Усходняй Еўропы набыла пагражальны характар. Па даных Міжнароднай арганізацыі па міграцыі, прыкладна 500 тысяч жанчын было вывезена ў краіны Еўрапейскага Саюза з мэтай сексуальнай і іншых відаў эксплуатацыі. Дам, якія размаўляюць па-руску і зарабляюць на жыццё найстарэйшай прафесіяй, можна сустрэць практычна ў любым кутку планеты, аж да Аўстраліі і Паўднёвай Амерыкі. І беларускі ў гэтым плане не выключэнне, хоць у большасці сваёй аддаюць перавагу Германіі, ЗША і Ірландыі.

Але здзіўляцца распаўсюджанасці гэтай з'явы не варта. Пасля продажу зброі і наркатыкаў гандаль людзьмі лічыцца "залатым дном" як для звычайных сутэнэ-

раў і "мамак", так і для босаў злачынных міжнародных сіндыкатаў. Згодна з афіцыйнымі данымі, толькі за тры апошнія гады даходы ад гэтага бруднага бізнесу складоўць 7 мільярдў долараў ЗША. І з кожным годам яны ўзрастаюць.

Таму зразумела, што секс-дзяльцы самі ніколі ад такіх вялікіх барышоў не адмовяцца. А іх ахвяры, на жаль, не маюць магчымасці абараніць сябе. Тым больш, што грамадская думка негатыўна ацэньвае "начных матылькоў", якія паехалі за мяжю: маўляў, за што змагаліся, на тое і нарваліся. Хаця жанчыны часта не ўяўляюць, у якое пекла давядзецца трапіць. Каб прымусяць іх займацца прастытуцыяй, у ход ідуць любыя метады: выкраданне, падман, махлярства, шантаж, катаванні, групавыя згвалтаванні. А звярнуцца па дапамогу няма куды: дзяўчына не ведае ні мовы, ні законаў краіны, у якой знаходзіцца, а дакументы забралі "работодаўцы"...

"ЛА СТРАДА" — ВЫРАТАВАЛЬНЫ КРУГ

Адным з першых забілі трыгогу з нагоды ўзрастаючага, як ком снегу, секс-нявольніцтва прадстаўніцы прыгожага полу, што працуюць у жаночых грамадскіх арганізацыях. Шэсць гадоў назад па ініцыятыве Галандыі ў пяці еўрапейскіх краі-

нах пачала працаваць праграма "Ла Страда", якая сканцэнтравала сваю дзейнасць на 3 найважнейшых накірунках. Па-першае, гэта прыцягненне ўвагі дзяржаўных органаў і міжнароднай грамадскасці да праблемы гандлю жанчынамі. Па-другое, інфармаванне патэнцыяльных ахвяр пра небяспеку і, нарэшце, аказанне канкрэтнай дапамогі — сацыяльнай, прававой, медыцынскай і псіхалагічнай — пацярпелым жанчынам і іх сем'ям.

У пачатку гэтага года пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў Каралеўства Нідэрланды ў нашай краіне пачала дзейнічаць спецыяльная праграма "Ла Страда Беларусь 2002—2004: Спыненне гандлю жанчынамі ў Цэнтральнай і Усходняй Еўропе". Такім чынам, у агульнаеўрапейскай праграме "Ла Страда", акрамя яе арганізатара Галандыі, зараз удзельнічае яшчэ 8 краін: Польшча, Чэхія, Украіна, Малдова, Македонія, Боснія-Герцагавіна і Беларусь. Выбар гэтых краін не выпадковы, ён абумоўлены ўзрастаннем колькасці пацярпелых жанчын з гэтага рэгіёна.

"МЫ НЕ АСУДЖАЕМ, А ДАПАМАГАЕМ"

Ажыццяўляе рэалізацыю гэтай праграмы ў нашай краіне Беларуская асацыяцыя маладых хрысціянскіх жанчын. Як расказвае лідэр аб'яднання Ірына Аль-

ховіч, праблемамі секс-нявольніцтва тут пачалі займацца некалькі гадоў таму. У 1999 годзе па ініцыятыве БМХЖ і пры падтрымцы пасольства ЗША быў рэалізаваны васьмімесячны праект, накіраваны на ліквідацыю гандлю жанчынамі.

— За гэты час, — апавядае Ірына, — мы правялі 22 семінары ў 10 гарадах Беларусі як для спецыялістаў, так і для тых жанчын, якія могуць быць патэнцыяльнымі ахвярамі. А ў канцы 2000 года пры падтрымцы АБСЕ і яго варшаўскага офіса — Бюро па дэмакратычных правах чалавека сумесна з польскімі калегамі пачалі ажыццяўляць праект "Арыядна". Гэта гарачая тэлефонная лінія для пацярпелых жанчын і для тых, хто хоча атрымаць кансультацыі па пытаннях бяспечнага выезду і знаходжання за мяжой. Ужо пазваніла больш за 1100 чалавек. Мы не ставім сабе за мэту адгаварыць жанчыну ад паездкі за мяжю. Наша задача — даць ёй неабходную інфармацыю, якая дапаможа пазбегнуць непрыемнасцей. Мы не маем права асуджаць гэтых жанчын. Галоўнае, каб яны ведалі, як не рабіць памылак і куды можна звярнуцца па дапамогу.

Кажучы пра рэалізацыю праекта "Ла Страда Беларусь", Ірына Альховіч асобае значэнне надала супрацоўніцтву з дзяржаўнымі органамі. Тым больш, што грамадскія арганізацыі не могуць непасрэдна прымаць рашэнні, гэта — прэрагатыва дзяржавы.

Трэба сказаць, што такія кантакты ўжо прыносяць першыя, хоць і не зусім відавочныя, вынікі. Так, запаўняючы дакументы на выезд, жанчыны атрымліваюць спецыяльны ўкладшчык з неабходнай інфармацыяй пра краіну, у тым ліку і спіс кансультацыйных цэнтраў у 14 дзяржавах свету,

куды яны могуць звярнуцца па дапамогу. Выдаюцца таксама памятка, буклеты, лістоўкі для тых, хто разлічвае атрымаць за мяжой легальную працу або выйсці замуж за іншаземца.

Бліжэйшыя планы аб'яднання стварэнне спецыяльнай сеткі ў пашпартна-візавых аддзелах і службах занятасці, дзе нашы дамы змогуць атрымаць неабходную інфармацыю, якая дапаможа пазбегнуць кіпцюроў секс-імперыі.

ЗАМЕСТ ЭПІЛОГА

Нягледзячы на адноснае навізну праблемы, жанчыны знаходзяць разуменне як з боку беларускага грамадства, так і з боку дзяржавы. На Беларусі ўкараняецца праграма супрацьдзеяння гандлю людзьмі і прастытуцыі, разлічаная на тэрмін да 2007 года. На думку спецыялістаў, дасягненнем з'яўляюцца і артыкулы, што ёсць у новым Крымінальным кодэксе (год таму ён замяніў Кодэкс савецкага часу). Яны прадугледжваюць пакаранне за гандаль людзьмі. Напрыклад, выкраданне чалавека з мэтай сексуальнай ці іншай эксплуатацыі пагражае пазбаўленнем волі ад 5 да 15 гадоў з магчымай канфіскацыяй маёмасці. А ў адпаведнасці з артыкулам 187 Крымінальнага кодэкса, вярбоўка людзей для сексуальнай эксплуатацыі і вываз іх арганізаванай злачыннай групай за межы краіны караюцца пазбаўленнем свабоды на тэрмін ад трох да дзесяці гадоў. Але, зразумела, ўзмацненнем жорсткасці заканадаўства праблему вырашыць не атрымаецца. Тым больш, што яна даўно стала інтэрнацыянальнай. Ці зможа чалавечтва сказаць у трэцім тысячагоддзі рашучае "не" гандлю людзьмі і назаўсёды выкараніць гэта ліха? На жаль, пакуль пытанні застаюцца без адказу...

Ларыса ЛАЗАР.

БЫВАЕ, ШТО І РАЙ ПЕКЛАМ ПАДПЯКАЕ...

ЗГАДКІ БЕЛАРУСА АБ УДЗЕЛЕ Ё МІРАТВОРЧЫХ МІСІЯХ АНН

З ПІСТОРЫІ МІРАТВОРЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Паняцце "міратворчая дзейнасць" ахоплівае ўвесь комплекс розных аперацый і дзеянняў, якія здзяйсняюцца сусветнай супольнасцю ў канфліктных рэгіёнах для прадухілення і ліквідацыі канфліктаў і іх наступстваў. Хачу звярнуць увагу на адну з функцый міратворчых аперацый — міжнародную місію назіральнікаў. Інстытут ваенных назіральнікаў пачаў фарміравацца ў 1946 годзе замест Ваенна-штабнага камітэта ААН, які павінен быў стаць практычным органам ваеннага кіравання сумеснымі ваеннымі дзеяннямі краін — членаў ААН. Дзве першыя місіі былі накіраваны ў 1946 і 1949 гадах у Палесціну і ў раён канфліктных дзеянняў паміж Індыяй і Пакістанам. Пазней місіі накіроўваліся і ў іншыя куткі свету.

Міратворчыя аперацыі ААН адбыліся і пры садзейнічанні рэгіянальных арганізацый. Місія ў Камбоджы заключалася ў дапамозе пры выпрацоўцы і рэалізацыі Парыжскіх мірных пагадненняў і правядзенні выбараў, ажыццяўлялася яна з 1992 года Асацыяцыяй дзяржаў Паўднёва-Усходняй Азіі.

Арганізацыя афрыканскага адзінства ў 1996—1997 гадах праводзіла місію прымірэння і забеспячэння ўмоў для дастаўкі і распаўсюджвання гуманітарнай дапамогі ў Руандзе. Жыхароў нашай краіны, што прымаюць удзел у міратворчых місіях ААН, можна пералічыць па пальцах. Пра аднаго з беларусаў, які быў у іншых краінах у якасці міжнароднага назіральніка, і пойдзе гаворка.

Сяргей Вергуноў у свой час скончыў ваенны інстытут замежных моў і стаў ваенным перакладчыкам. Валодае кхмерскай, французскай, англійскай мовамі, крыху іўрытам. Веданне моў дало магчымасць трапіць у розныя куткі свету: Руанду, Камбоджу, Канаду, Ізраіль, гэты спіс можна працягваць яшчэ доўга. Акрамя вучобы ў інстытуце, на рахунку Сяргея — тэрміновая служба ў Барысаве, звыштэрміновая — у расійскіх гарадах Іванава і Краснадар.

Адной з самых цікавых старонак біяграфіі Сяргея Барысавіча стала

паездка ў Камбоджу ў якасці міжнароднага назіральніка. Давялося прайсці адбор, асноўную ж ролю адыграла веданне кхмерскай мовы.

«ПАЎДНЁВА-УСХОДНЯЯ АЗІЯ — ПРА ЯЕ МАГУ СПЯВАЦЬ ПЕСНІ»

— Незвычайныя фарбы, пахі, маляўнічы, цудоўная кухня — першае, што згадваецца, калі думаю пра гэту краіну, — дзеліцца ўспамінамі Сяргей Вергуноў. — Наша ежа здаецца мне зараз прэснай і нясмачнай. Фрукты там фантастычныя, я нават назвы іх не запамінаю, такія яны незвычайныя. Уражанні такія моцныя, што і зараз, праз 11 гадоў, амаль фізічна ўсё перажываю.

Зразумела, у памяці засталася не толькі радаснае і прыемнае. Шмат чаго здарылася амаль за паўтара года. Кроў, гвалт, рызыка — гэтага не выкрасліш нават пры жаданні. У Камбоджы сваю службу падзяляю ўмоўна на два перыяды. Першы — калі працаваў афіцэрам па грамадскіх сувязях, пакуль рыхтаваўся прыезд місіі. Краіна, з пункту гледжання ААН, была падзелена на сектары, у кожным з якіх разгортвалася батальён. Зразумела, Камбоджа мела свой адміністрацыйны падзел, але ААН лягчэй было рыхтавацца да выбараў, маючы менавіта такія сектары, куды ўваходзіла па некалькі правінцый. "Мой" сектар чакаў прыходу малайскага батальёна, які трэба было не дзе размясціць. Працавалася не вельмі лёгка, бо з мясцовай грамадзянскай уладай паразумення не было. Лягчэй ішла на кантакт ваенныя: шмат хто з іх атрымаў адукацыю ў былым Саюзе, працаваў з нашымі перакладчыкамі. У выніку батальён размясцілі ў недабудаванай бальніцы ў горадзе Батамбанг. Яе заклалі яшчэ ў 60-х гадах, але да канца справу не давалі з-за шэрага ўрадавых пераваротаў. Было жудасна, калі салдаты батальёна, прыбіраючы тэрыторыю, знайшлі месца масавага захавання ахвяр Пол Пота.

У краіне адбывалася штосьці незразумелае, па ляхах шастала шмат цёмных асоб. У той час у Камбоджы супрацьстаялі дзве ваенна-палітычныя сілы: ўрад і апазіцыя. Існавалі прыгранічныя раёны з Тайландам,

якія знаходзіліся фактычна па-за кантролем урада. Уявіце сабе: уначы выходзяць мясцовыя "партызаны" і пачынаюць паліць са зброі па населеных пунктах. Адзін раз разграмілі паліцэйскі ўчастак, другі — знішчылі маладую сям'ю, пакінуўшы гадавалае дзіця. І такія выпадкі — амаль штодзень.

Нягледзячы на цудоўную прыроду, яе прыгажосць і гасціннасць насельніцтва, бытавых умоў для жыцця ў краіне не было: не існавала ні тэлефоннай сувязі паміж гарадамі, ні ліній электраперадач, ні водправода, ні грамадскага транспарту... Немагчыма спакойна згадаць тую сітуацыю.

Задача міратворчай місіі, у якой я прымаю удзел, была ў падрыхтоўцы і правядзенні выбараў кіраўніка ўрада. І задачу сваю місія выканала.

«РУАНДА — РАЙ, КАБ НЕ ВАЙНА»

У Руанду я трапіў восенню 1994 года і заставаўся там да вясны наступнага. Але гэтыя паўгода пакінулі значны след у маёй памяці. Камбоджа, як бы дрэнна там ні было, усё ж Азія з яе шматвяковай культурай. У Руандзе ж няма багатых, цывілізаваных суседзяў, няма сваёй старажытнай культуры, нават зараджэнне пісьменства абшло Цэнтральную Афрыку.

Міратворчая місія тут была значна меншай, чым у Камбоджы. Я выконваў грамадзянскія функцыі і быў накіраваны ў аддзяленне па адукацыі і культуры. Жылося тут "вяселей". У 19 гадзін пачыналася каменданцкая гадзіна, ды і самому не хацелася высоўваць нос за дзверы. Як толькі вечарэла, на вуліцах з'яўлялася публіка, якая не выклікала даверу. На звычайныя перастрэлкі мы ўжо не звярталі ўвагі: так "забаўлялася" мясцовае насельніцтва.

Для гэтай краіны характэрны стан вайны, якая спачатку зацягваецца на 5-8 гадоў, а потым пераходзіць у разрад вечных. За гэты час вырастае пакаленне, якое, акрамя ваенных дзеянняў, нічога не бачыла і лічыць іх нормай. Працягласць жыцця ў гэтых мясцінах нізкая: рэдка хто дажывае да 50-ці. Таму раннія шлюбы і вялікая колькасць дзяцей — з'ява звычайная.

Узровень жыцця такі нізкі, што нават складана ўявіць. Няма прамысловасці, навучальных устаноў, паліцыі, светафораў, не кажучы пра святло, радыё, тэлебачанне, тэлефон. Уразіла сістэма руху аўта транспарту: у каго машына самая вялікая, на яго баку і праўда. Зразумела, перавага была ў салдацкіх машынах з-за іх памераў.

Сваім кліматам Руанда нагадвае наш Крым і пры наяўнасці адпаведных умоў магла б стаць сапраўдным раем. Краіна размешчана каля экватара, і таму падсвядома чакаеш вялікай спакоі. Але гэта "краіна вечнай вясны", бо тэмпература паветра ў руандзійскай сталіцы Кігалі ўвесь год трымаецца на адметцы каля плюс дваццаці. За Руандай трывала замацавалася і другая назва — "краіна тысячы гор". І хоць па тэрыторыі яна адна з самых маленькіх на афрыканскім кантыненте, па колькасці насельніцтва — лідэр.

«МЯДЗВЕДЖЫ КУТОК. І НЕ ТОЛЬКІ...

Мне давялося пабываць і ў краіне, якая адносіцца да ліку высокаразвітых — гэта Канада. Там я вывучаў тылавое забеспячэнне міратворчых аперацый. Тут ужо хачу звярнуць увагу на мястэчка, дзе давялося спыніцца. Каб да яго дабрацца, трэба было дзве гадзіны ехаць ад горада Галіфакса, што ў правінцыі Новая Шатландыя. Мястэчка, чароўнае, прыгожае, загадкавае, знаходзіцца на ўзбярэжжы Атлантычнага акіяна. Трапіў я туды ў 1999 годзе на два тыдні, якія праляцелі імгненна, як адзін дзень.

Звычай, побыт, менталітэт — усё там было іншае, новае, цікавае. Спадабаўся мне музей, дзе сабраны экспанаты, якія датычаць марскога жыцця. Цікава, за ўваход у музей не бяруць грошай: ён знаходзіцца на ўтрыманні мясцовага муніцыпалітэта.

Яшчэ адна прыемная паездка ў 1998 годзе — Ізраіль. Туды я трапіў выпадкова, можна сказаць, на авантурызме. Убачыў у газеце аб'яву аб наборы жадаючых трапіць на ваенную базу і вырашыў паспрабаваць. Атрымалася. Займаўся на базе тым, што камплектаваў хірургічныя наборы. А за працу нас вазілі па славетных мясцінах краіны. Тое, што раней я бачыў на фотаздымках, упершыню паўстала перад вачыма.

Апошнія гады ў мяне прайшлі пад знакам падарожжаў. Агульнае ва ўсіх паездках — сувязь у той ці іншай ступені з міратворчымі місіямі ААН.

Запісала Алена КАБАНАВА.

Ларыса КАРАЧУН.

9 мая 1882 года ў вёсцы Скары Мядзельскага раёна нарадзіўся Міхал МЯЛЕШКА (памёр у краіна-савіку 1941-га), вучоны ў галіне гісторыі і археаграфіі, этнограф, пісьменнік, публіцыст, адзін з арганізатараў архіўнай справы ў Беларусі, член Інбелкульту.

Скончыў у 1921 годзе Маскоўскі археалагічны інстытут. Працаваў у Віцебскім аддзяленні Белнацкама, аддзяленні Маскоўскага археалагічнага інстытута, губернскім ваенкамаце і губернскім архіве ў Віцебску. З 1923 года працаваў у Цэнтральным архіве, з 1927 года — у Цэнтральным архіўным упраўленні БССР, адначасова быў супрацоўнікам Інбелкульту. У 1914—1915 гадах выступаў у "Нашай ніве" з публіцыстычнымі артыкуламі пад псеўданімам Міхалка Скарэўскі. Аўтар верша "Разгані па небе" (1914), апавяданняў "Шэпты" (1917), "Асенні шлох" (1918). Вывучаў гісторыю сялянскага руху на Беларусі XIX — пачатку XX стагоддзяў, склаў зборнік дакументаў "Сацыялістычны рух на Беларусі ў пракламацыях 1905 года".

15 мая 120 год таму назад на станцыі Лясная Баранавіцкага раёна нарадзіўся Уладзіслаў ГАЛУБОК (сапраўднае прозвішча Голуб; памёр 7 сакавіка 1942 года), пісьменнік, рэжысёр, акцёр, тэатральны дзеяч, мастак, драматург, народны артыст Беларусі.

Галубок быў адным з заснавальнікаў беларускага тэатра. Вучыўся ў Мінскім гарадскім вучылішчы. Працаваў грузчыкам на чыгунцы, приказчыкам у магазіне, слесарам у Мінскім дапо... У 1906 годзе пачаў літаратурную дзейнасць як паэт і празаік. З 1917 года выступаў як драматург. Напісаў каля 40 драм і камедый на гістарычныя, гісторыка-рэвалюцыйныя і бытавыя тэмы з народнага жыцця. Усе п'есы ставіліся ў беларускіх тэатрах. Значнае месца яны занялі ў рэпертуары Першага беларускага таварыства драмы і камедыі. Найбольш поўна і ўсебакова ўвасоблена драматургія Галубка ў Беларускім тэатры дзяржаўным тэатры, які ён стварыў у 1920 годзе і дзе ярка раскрыўся яго шматгранны талент арганізатара, настаўніка, рэжысёра, акцёра, мастака. Галубок праводзіў вялікую культурна-асветніцкую работу сярод насельніцтва. Выступіў у друку з публіцыстычнымі і тэатразнаўчымі артыкуламі. Вядомы таксама як мастак-дэкаратар.

прэс-клуб

1991 год, адзначаны для многіх разбуральнымі падзеямі ў жыцці і свядомасці, для групы брэсцкіх журналістаў стаў годам пачыненняў. У гэты час была створана газета "Вечерний Брест".

Галоўны рэдактар выдання Уладзімір Шпарло адзначае: "Мы не хацелі стварыць яшчэ адну газету. Мы хацелі стварыць новую газету, якую адрознівалі б шчырасць і смеласць меркаванняў, свежы погляд на застарэлыя праблемы, навізна і нечаканасць рубрык. А больш за ўсё — свой асаблівы, "вячоркінскі", крыху іранічны стыль".

Першы нумар газеты выйшаў ты-ражом 7 тысяч экзэмпляраў 26 снежня 1991 года і знік з прылаўкаў кіёскаў за лічаныя гадзіны. І гэта нягледзячы на адсутнасць усякай рэкламы і цану, якая перавышала кошт сталічных і мяс-

«ВЕЧЕРНИЙ БРЕСТ» — ГАЗЕТА, ДЛЯ ЯКОЎ ЗВЫЧАЙНАСЦІ НЕ ІСНУЕ

цовых газет у дзесяць разоў. За дзесяць гадоў склаўся зладжаны калектыў майстроў п'ера. Асабліва любімыя чытачамі — Таццяна Шаламава, Іван Арлоў, Анатоль Гурын, Аляксандр Сувораў, Алег Дунаеўскі, Марыя Крэйдзіч, Юрый Шапран. Падаспела і маладое пакаленне яркіх ініцыятыўных людзей, сярод якіх Андрэй Някрасаў, Алена Жук.

"З першых нумароў газету аблюбаваў і дэпутаты, пачалі працаваць зваротнай сувязі з чытачамі. Стараліся напісаць аб усім: для нас не было дробязей у вялікім горадзе. І ўжо тады мы выбралі прынцып, сутнасць якога ў наступным: газетная старонка — гэта сімвалічная плошча, на якой

гараджане сустракаюцца з уладамі і гавораць адзін аднаму ўсё, што думаюць. Менавіта гэтыя моманты, як мне здаецца, і прадвызначылі поспех. Папулярнасць "Вячоркі", яе тыраж ад нумара да нумара растуць. Сваю першую гадавіну мы адсвяткавалі 50-тысячным тыражом!" — успамінае Уладзімір Шпарло.

У газеты свой спосаб трапляць да чытачоў — праз грамадскіх распаўсюджвальнікаў, школьнікаў, пенсіянераў, беспрацоўных. З іх дапамогай у любое надвор'е на рынках, на аўтобусных прыпынках, ля дзвярэй магазінаў, на шматлюдных скрываваннях сёння рэалізуецца дзве трэці 45-тысячнага тыражу газеты. Цяпер

паспяхова эксперымент "Вячоркі" пачалі пераймаць іншыя выданні.

Мінулыя 10 гадоў былі часам выпрацоўкі аптымальнай канцэпцыі і вельмі нялёгкай выпрабаванняў... Паралельна вялося — і не без поспеху — асвойванне не толькі інфармацыйнага, але і рэкламнага рынку. Сёння чакаюць навін ад "Вечернага Бреста" больш за 2 тысячы чытачоў у размешчаным на тэрыторыі Брэсцкай вобласці Кобрыне, па тысячы — у Камянцы, Жабінцы, Маларыце, сотні — у Бярозе, Пружанах, Івацэвічах.

Нездарма абласны выканаўчы камітэт адрасаваў калектыву "Вечернага Бреста" сардэчныя віншаванні з юбілеем і аднёс "гэтую падзею да ліку значных і важных у са-

Калектыў рэдакцыі.

цыяльна-культурным жыцці Брэста і вобласці". Але час пакінуў у мінулым святочныя мерапрыемствы, саступіўшы дарогу насычаным падзеям будняў, якія для даўсяго неабыхававай "Вячоркі" ніколі не будуць звычайнасцю.

Таццяна ІВАНЮК.

да 120-годдзя песняроў

СЦЕЖКАМІ КУПАЛЫ:

ЛЯЎКІ

У гэты маляўнічы куточак лягчы за ўсё трапіць з Оршы. Кіламетраў трыццаць у бок Магілёва па шашы, і ўправа збочвае дарога. Не паспееш азірнуцца, ты ўжо ў Ляўках — Купалаўскім мемарыяльным запаведніку.

Мясціны гэтыя не такія знакамітыя, як Вязынка, але ж менавіта тут у 1935—1941 гадах жыў і плённа працаваў Купала. Дача ў Ляўках была для паэта месцам, дзе ён мог адпачыць душой, сабрацца з думкамі і працаваць, працаваць. Драўляны аднапавярховы будынак з мансардай, на якую вяла стромкая лесвіца, стаяў у атачэнні бяроз. У двух кроках — Дняпро. З яго высокага берага адкрываецца цудоўны краявід. Тут, каля Ляўкоў, рака робіць круты паварот. Вада віруе на ямінах, падмывае бераг, але хутка супакойваецца і паволі рухаецца на поўдзень. Купалаўскі запаведнік "Ляўкі" заснаваны ў 1978 годзе. У 1981-м, напярэдадні стогадовага юбілею паэта, была адноўлена дача Янкі Купалы, створана музейная экспазіцыя. А побач з домам размясцілася скульптурная кампазіцыя: пад маладымі дубамі ў задуменні сядзіць Паэт. Якія думкі вярэдзяць яго душу? Сапраўды, гэта былі апошнія гады

жыцця Купалы. У чэрвені 1941 года ён пакінуў і гэтыя мясціны, і ўвогуле Беларусь, каб ужо ніколі сюды не вяртацца. Яму заставаўся год жыцця.

НА ЗДЫМКУ: помнік паэту ў Ляўках; Дом-музей Я.Купалы ў Ляўках; маляўнічы куточак на беразе Дняпра ў Ляўках.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Янка КУПАЛА

ЗА ўсё...

За ўсё, што сёння маю,
Што даў мне мой народ:
За кут у родным краю,
За хлеб-соль без клапот, —
Я адплаціў народу,
Чым моц мая магла:
Зваў з путаў на свабоду,
Зваў з цемры да святла.
Для бацькаўшчыны беднай,
Для ўпаўшых яе сіл
Складаў я гімн пабедны
Сярод крыжоў, магіл.
Змагаўшыся з напасцай
За шчасце для людзей,
Не раз пісаў ў няшчасці
Крывёй з сваіх грудзей.
Уносіў гэтым долю
Сваю для ўсіх добра,
А болей... Што ж там болей
Жадаць ад песняра?!
1926 г.

"Янка Купала" — малюнак мастака Міхаіла БАСАЛЫГІ.

СВЯТКАВАННЕ РАСПАЧАЛОСЯ

Усеўкраінскі саюз беларусаў (старшыня — спадарыня Ірына Аржахоўская) не застаўся ў баку ад святкавання 120-годдзя з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Спадарыня Ірына разаслала ва ўсе суполкі УСБ лісты з прапановай далучыцца да святкавання 120-годдзя Янкі Купалы (ліпень) і Якуба Коласа (лістапад).

Не пакрыўлю душою, калі скажу, што для нашага гурта гэты ліст-напамінае і не патрэбны быў, бо мы адзначаем усе без выключэння дні нараджэння такіх знакамітых беларусаў, як Цётка, Максім Багдановіч, Янка Купала, Якуб Колас, Іван Мележ, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, Еўдакія Лось, Кандрат Крапіва, Змітрок Бядуля, Кузьма Чорны, Максім Гарэцкі ды іншых, не чакаючы так званых "круглых" дат... Але 120-годдзе Янкі Купалы і Якуба Коласа — момант асаблівы, таму што для развіцця беларускай літаратуры, мовы нашай, гэтыя два тытаны зрабілі вельмі шмат, не менш, чым Тарас Шаўчэнка для Украіны!

Калі я напісаў — "свята распачалося", то меў на ўвазе кніжную выставу, якая ўжо адкрыта ў Ізяслаўскай раённай бібліятэцы (дырэктар бібліятэкі — спадарыня Ніна Палішчук). На двух стэндах, якія знаходзяцца ў чытальнай зале і зале для моладзі "Карчагінец", размешчаны кнігі, бібліяграфічны матэрыял, выданні паэтаў на беларускай, украінскай і рускай мовах. Супрацоўніцы бібліятэкі спадарыні Вольга Салавей, Наталля Свірчук (чытальная зала), Тацыяна Лісавік, Марыя Лугавая і Галіна Асташчук аформілі іх з густам і веданнем справы.

Дык што ж бачаць наведвальнікі бібліятэкі на стэндах, прысвечаных 120-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа? Не толькі партрэт пісьменніка ўпрыгожвае паліцы стэнда Янкі Купалы, увагу наведвальнікаў прыцягвае арыгінальнае выданне на беларускай мове — энцыклапедычны даведнік "Янка Купала", выдадзены ў мінскім выдавецтве "БСЭ імя Пятруся Броўкі" ў 1986 годзе, г.зн. 16 гадоў таму. Тыраж выдання ўсяго 8 тысяч асобнікаў, таму магу смела сказаць, што і ў самой Беларусі не ўсе бібліятэкі маюць падобны экзэмпляр у сваіх зборах. Я б назваў гэтую энцыклапедыю ўвогуле выданнем №1, прысвечаным славуце песняру беларус-

кага народа, бо ў ёй сабрана столькі ілюстрацый, Купалавых фотаздымкаў розных гадоў яго жыцця! Калі ж хто захоча пазнаёміцца непасрэдна з творчасцю Янкі Купалы — калі ласка, да вашых паслуг поўны збор твораў Янкі Купалы ў 9 тамах, выдадзены "Мастацкай літаратурай" і падрыхтаваны Інстытутам літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Кожны том выдання мае свайго рэдактара: У.Гніламедава, В.Рагойшу, М.Мушынскага, І.Багдановіч і г.д. Да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" выйшла даволі арыгінальнае выданне аднаго верша-гімна "А хто там ідзе?" на мовах свету, у тым ліку і украінскай. А ўвогуле гэты верш перакладзены аж на 81 мову. Удумайцеся толькі, шанунае спадарства, у гэтую лічбу, каб цалкам зразумець, якую папулярнасць у свеце мае наш славуце Пясняр!

А першай кнігай Янкі Купалы, якая абвясціла ўсёму свету, што беларусы ёсць, была "Жалейка", надрукаваная ў друкарні К.Панятоўскага ў Пецярбургу ў далёкім 1908 годзе. Яе факсімільнае выданне ўзноўлена да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы выдавецтвам "Мастацкая літаратура". Сёння "Жалейка" заняла ганаровае месца на кніжнай выставе і ў Ізяславе. Другое факсімільнае выданне — "Спадчына", якое выйшла ўжо ў Беларусі, у Мінску, у 1922 годзе да 40-годдзя паэта, размешчана побач з "Жалейкай". Наведвальнікі бібліятэкі могуць убачыць на стэндах таксама наступныя беларускамоўныя выданні Янкі Купалы: "Вершы" ("Мастацкая літаратура", 1988), тыраж — 200 тысяч асобнікаў; "Жыве Беларусь" ("Мастацкая літаратура", 1993), тыраж — 18 600 асобнікаў; "Родныя вобразы" ("Юнацтва", 1997) — разам сабраны ў зборніку творы Купалы і Коласа, тыраж — 17 тысяч асобнікаў. Нягуста, калі ўлічыць, што ён выйшаў у серыі "Школьная

бібліятэка". Няўжо ў Беларусі так мала бібліятэк? Новы погляд пра Янку Купалау чытач зможа знайсці ў даследаванні вядомага навукоўца Уладзіміра Гніламедава (выдавецтва "Народная асвета", 1995). Апрача гэтых беларускамоўных выданняў, на стэндах знайшлі сваё месца і выданні на украінскай і рускай мовах.

Што датычыць Якуба Коласа, то ў арыгінале, г.зн. на беларускай мове, на стэндах паказаны такія славуце выданні, як раман-трылогія "Наростанях" ("Мастацкая літаратура", 1996 год) і даследчая праца Веры Ляшук "Вывучэнне трылогіі Якуба Коласа ў школе" (выдавец А.Вані, 1996 год). Да ўвагі наведвальнікаў выставы славуце выданні Якуба Коласа "Новая зямля" і "Сымон-музыка" 1986 года выдання ("Мастацкая літаратура") пад адной вокладкай. Пазму "Сымон-музыка" Якуб Колас прысвяціў беларускай моладзі, пра што чытачы даведаюцца з асобнага выдання пазмы выдавецтва "Юнацтва" з прыгожымі каляровымі ілюстрацыямі.

Супрацоўнік літаратурнага музея Якуба Коласа Мікола Жыгоцкі напісаў новую кнігу пра класіка беларускай літаратуры — "Побач з Коласам" — яшчэ адну шчырую і сардэчную спробу паглыбіцца ў сад цудоўнай Коласавай паэзіі, у дзівосны свет інтэлектуальнага поля, шчодро ўзранага Якубам Коласам.

Кніжная выстава ў Ізяслаўскай раённай бібліятэцы, арганізаваная па ініцыятыве гурта беларускай культуры "Зорка Венера", — першая "ластаўка" сярод юбілейных мерапрыемстваў.

Пятрусь КАПЧЫК,
кіраўнік гурта
беларускай культуры
"Зорка Венера".

Украіна.

Коратка

КЛАСІКІ ПА-БЕЛАРУСКУ

Усім, хто мае магчымасць, раім наведваць беларускую палічку ў Інтэрнэце (www.kniti.com), дзе апошнім часам з'явілася шмат навінак.

Па-беларуску "загаварылі" Эрых Марыя Рэмарк, Агата Крысці, Джозэф Рэдзьярд Кіплінг, Міхаіл Булгакаў і шмат хто яшчэ. На паліцы ёсць поўны варыянт Бібліі ў перакладзе Васіля Сёмухі, новыя і старыя творы Васіля Быкава, Уладзіміра Арлова, Якуба Коласа, Янкі

Маўра... Каштоўныя рэчы — слоўнікі Станкевіча (3-е выданне), Санько (прыказкі, прымаўкі і фраземы), малы слоўнік кулінарных тэрмінаў, працы Лёска, Тарашкевіча. Усе творы архіваваны, правяраны і добра чытаюцца.

ЛІЦЭІСТЫ — ЛЕПШЫЯ

Адбыліся рэспубліканскія алімпіяды па школьных прадметах.

Актыўны ўдзел у іх прыняў і Нацыянальны гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа. Ліцэй-

сты змагаліся за дыпломы па чатырох прадметах: географіі, роднай і англійскай мовах і гісторыі. Вынікі аказаліся выдатнымі: уся каманда заняла прызавыя месцы і атрымала дыпломы першай, другой і трэцяй ступені. Асабліва высокія вынікі па гісторыі: два ліцэісты, Дзяніс Марціновіч і Павел Котаў, занялі II і III месцы. Хаця асаблівай нечаканасцю гэта не стала, бо для ліцэістаў прывозіць з алімпіяд дыпломы — заканамернасць.

Глеб ПАБАДЗЕНКА

спадчына

Адным з самых цікавых і арыгінальных архітэктурных комплексаў Расіі з'яўляецца Крыжовы манастыр на Кій-вострове, якому прысвечана шэраг даследаванняў. Праведзеныя натурныя абследаванні выявілі мноства асаблівасцей, характэрных толькі для гэтага комплексу, устаноўлены даты ўзвядзення асобных пабудов, а тая акалічнасць, што ў захаваных дакументах няма прамога ўказання на імя аўтара пабудовы, нарадзіла мноства гіпотэз. Даследаванні, праведзеныя за апошні час рознымі вучонымі, у тым ліку і аўтарам гэтага артыкула, дазваляюць некаторыя з выказаных раней думак абвергнуць, некаторыя пацвердзіць і тым самым стварыць больш праўдзівую карціну ўзвядзення манастырскага комплексу на Кій-вострове. Разам з тым узнікае магчымасць выказаць меркаванне пра аўтара гэтай пабудовы і яе архітэктурныя прататыпы, асвятліць новую старонку творчых узаемасувязей рускіх і беларускіх дойлідаў у XVII стагоддзі.

Манастыр быў закладзены ў 1656 годзе на Анежскай губе Беларэа па наказе патрыярха Нікана для барацьбы са стараверамі, якія мелі асабліва моцны ўплыў на Поўначы. Першыя пабудовы ўзведзены пад кіраўніцтвам Ніфанта Церабінскага і будаўніка Ісаі. Але, відаць, гаспадар манастыра не быў задаволены зробленым і ў 1660 годзе выехаў туды сам з намерам весці будаўніцтва. Першапачатковы выгляд Крыжовы манастыра — быў зменены і менавіта на гэтым этапе набыў тыя ўнікальныя формы, якім не было аналогій у рускай архітэктурцы таго часу.

Натурныя абследаванні і вывучэнне дакументаў прывялі гісторыкаў архітэктурцы да адзінадушнага меркавання, што манастыр на Кій-вострове ўзведзены тым самым дойлідам, што і іншы манастыр, які належаў патрыярху Нікану — Іверскі Валдайскі, адбудаваны дойлідам Аверкіем Макеевым, а таксама майстрамі з куцеінскай браціі, якія перасяліліся ў Іверскі манастыр з Беларусі і мелі кваліфікаваныя кадры ў сферы будаўніцтва. Гэта меркаванне было выказана на падставе мноства рыс падабенства, выяўленых у абодвух манастырах. Профіль цокала сабора на Кій-вострове аналагічны профілю цокала Валдайскага трапезнай, перакрыцці абодвух сабораў выкананы з дапамогай плоскіх ветразей, фасады трапезных з'яўляюцца варыяцыямі на адну і тую ж тэму. Супастаўленне трапезнай царквы Іверскага манастыра з

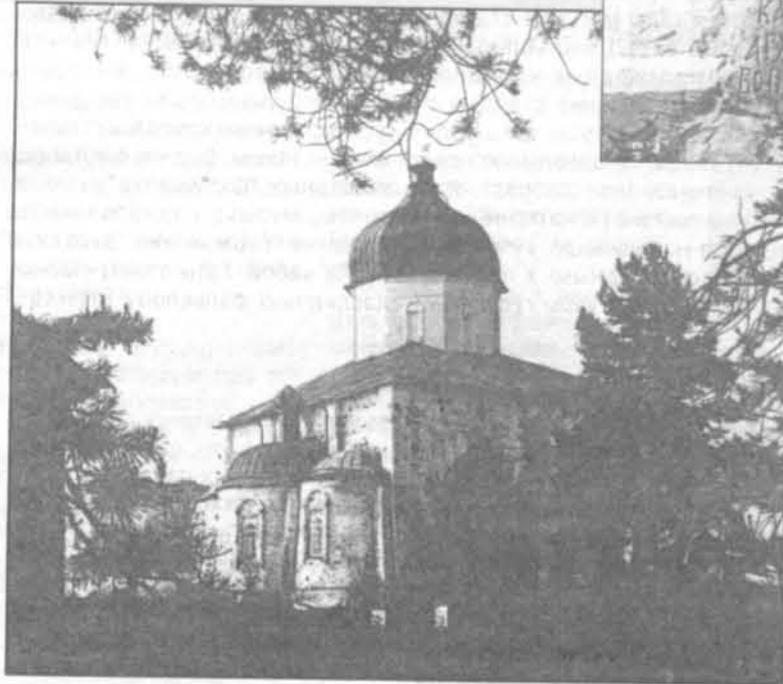
Гістарычнае даследаванне ў архітэктурцы па ступені сваёй "закручанасці" часам нагадвае дэтэктыўнае расследаванне. Ва ўсякім разе, метады індукцыі знакамітага Шэрлака Холмса выкарыстоўваецца гістарыяграфам архітэктурцы з не меншай віртуознасцю, чым самім яго заснавальнікам. А калі паяцці "сенсация" або "выкрыццё" могуць прымяняцца да архітэктурнай спадчыны, то гэта менавіта той выпадак, калі яны якраз да месца.

НЕВЯДОМЫЯ ПАБУДОВЫ БЕЛАРУСКІХ ДОЙЛІДАЎ У РАСІІ

надкладзенай царквой Крыжовага Кійскага паказвае іх блізкасць. Першая — гэта двухпавярховы чацвярык з пяціграннай апсідай, другая — аднапавярховы, але двухсвятловы чацвярык з такой жа пяціграннай апсідай. Пабудовы маюць аналагічныя планы, вокны без шалёвак, што не тыпова для рускай архітэктурцы. У абодвух манастырах выкарыстоўвалася змешаная кладка з прымяненнем тоўстай цэглы (27-28 x 14 x 7), якая не мела распаўсюджання ў Расіі, але была тыповай для Беларусі таго часу.

Аднак гэта агульнае назіранне з'явілася асновай для неадвольных высноў у розных даследчыкаў. Ільін, напрыклад, лічыць, што аўтарам абодвух манастыроў быў А.Макееў, які прыехаў разам з Ніканам. З гэтым меркаваннем немагчыма пагадзіцца, бо, па-першае, патрыярх наўрад ці быў задаволены працай Макеева на Валдаі (вельмі хутка спатрэбіўся рамонт і мноства пераробак), па-другое, круггляд дойліда, які быў прыгонным Калязіна манастыра, як адзначаў сам Ільін, не выходзіў за межы Цверы і сталіцы. Пабудовы ж Валдайскага і асабліва Крыжовага манастыроў сведчаць пра шырокі круггляд дойліда, пра добрае веданне заходняй архітэктурцы і не маюць прататыпаў у рускай архітэктурцы таго часу. І, па-трэцяе, большасць аналогій, выяўленых Ільіным, звязана з трапезнай Іверскага манастыра, пабудаванай у 1666 годзе, а не ў 1660, як ён меркаваў (яе ў той час проста не існавала).

Даследчык жа Г.Алферава лічыць, што дойлідам абодвух манастыроў быў сам патрыярх Нікан. На яе думку, Нікан не толькі "кіраваў работамі, але і прымаў у іх непасрэдна ўдзел у якасці дойліда". Гэта думка таксама здаецца сумніўнай па той прычыне, што

для вядзення такіх работ неабходны прафесійныя веды і ўменні, якіх патрыярх не меў. Акрамя таго, трапезная Валдайскага манастыра была ўзведзена на 6 гадоў пазней за кійскія пабудовы, у час патрыяршай апалы, тады Нікан быў далёка ад гэтых месцаў. Хаця змяняцца яго ролю ў фарміраванні выгляду манастыра на Кій-вострове нельга. Безумоўна, пад яго ўплывам былі ўзведзены часткі, якія вячаюць саборны храм, узорам для іх паслужыў сабор Салавецкага манастыра.

Абапіраючыся на вядомыя матэрыялы, мы можам меркаваць, што дойлідам, які адбудаваў Кійскі манастыр, быў нехта з куцеінскай браціі. На карысць гэтай думкі сведчаць тыя факты, што Нікан шырока карыстаўся паслугамі беларускіх майстроў і на Кій-востраў ён ехаў з Валдая, везучы з сабою царкоўнае начынне, якое спачатку належала куцеінскай браціі, цагельнікаў, а магчыма, і дойліда, тым больш, што будаўніцтвам у Іверскім манастыры ён застаўся задаволены. Гэты дойлід на Кій-вострове выкарыстаў такія архітэктурныя элементы, як гранёныя купалы і апсіды, вялікія вокны без шалёвак і іншыя элементы, якія з'яўляюцца прыналежнасцю стылю барока і якія ўпершыню з'явіліся ў Расіі на Валдаі. Трэба адзначыць, рабіў ён гэта з вялікім майстэрствам, разумеючы тэктанічную логіку і эстэтычную ролю гэтых форм. Такое меркаванне дазваляе вырашыць шэраг пытанняў, якія ўзніклі падчас вывучэння гэтага аб'екта, адказы на іх да сённяшняга дня не знойдзены. Сярод "арыгінальных" прыёмаў, якія не сустракаюцца ў пабудовах XVII стагоддзя ў Расіі, можна назваць узвядзенне над невялікім саборам магутнага купала, дыяметр

якога складае прыкладна палову працягласці галоўнага фасада. Незвычайны сабор і знутры. Пры такіх невялікіх пралётах памяшканне магло быць перакрыта без апор або з прымяненнем двухслуп'я. Акрамя наяўнасці чатырох слупоў, без якіх можна было зусім абысціся, трэба адзначыць іх празмерную таўшчыню. У сувязі з вялікім дыяметрам купала слупы пастаўлены вельмі шырока і ператвараюць бакавыя нефы ў вузкія калідоры. Ёсць у гэтай пабудове яшчэ два элементы, ўнікальныя ў рускім дойлідстве, — гэта хоры, якія і без таго былі рэдкасцю ў Расіі XVII стагоддзя. Тут жа яны маюць даволі арыгінальную канструкцыю — з двума зачыненымі камерамі, а таксама балкон, які ідзе ўздоўж унутранага перыметра купала. Ільін падкрэслівае невыпадковасць набору элементаў і тое, што дойлід абапіраўся на нейкі ўзор, хутчэй за ўсё са старажытнарускага дойлідства. Узор не быў знойдзены ў рускай архітэктурцы, але існуе ў беларускай. Гэта сабор Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра ў Полацку. Пабудова ўзведзена ў XII стагоддзі дойлідам Іаанам і захавалася да сённяшняга дня. Прамавугольнае ў плане збудаванне мае масіўны купал. У трактоўцы вонкавага выгляду і фасадаў падкрэслена цэнтрычнасць. Характэрная перавага знешняга аб'ёму над унутраным. У інтэр'еры невялікі па памерах будынак мае шэсць незвычайна магутных слупоў, якія знаходзяцца далёка адзін ад аднаго па бакавых сценах. Трэба адзначыць, што ў залу выходзяць толькі чатыры слупы, яны маюць своеасаблівую форму восьміграннікаў, усходнія слупы прамавугольныя і адсунуты ад пярэдніх чатырох. Такім чынам, у інтэр'еры царква

ўспрымаецца як чатырохстоўпная.

У паўночна-заходнім кутце, як і ў Кійскім саборы, размяшчаецца ўнутраная лесвіца. Аднаапсідная звонку царква ў інтэр'еры мае тры апсіды, якімі заканчваецца тры яе нефы. Адметная рыса гэтага сабора — наяўнасць хораў з зачыненымі камерамі — памяшканнямі, што належаць заснавальніцы манастыра Ефрасінні. Магчыма, сабор Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра з'яўляецца крыніцай і васьмігранных слупоў, што ўпрыгожваюць паўднёвы ганак трапезнай Іверскага Валдайскага манастыра, якая мае шмат агульнага з пабудовамі на Кій-вострове і ўзведзена Афанасіем Фаміным. А найбольш цікавы элемент — балкон у барабане купала — элемент, які шырока выкарыстоўваецца ў каталіцкіх саборах у якасці хораў, мы знаходзім і ў беларускай архітэктурцы — у езуіцкім касцёле ў Нясвіжы. Нясвіжскі касцёл быў першай пабудовай на тэрыторыі Беларусі, узведзенай у стылі барока (1593 год, архітэктар Ян Марыя Бернардоні). Ён вельмі ўразіў сучаснікаў і на доўгія гады заставаўся аб'ектам для пераймання.

Такім чынам, дойлід асноўных пабудов на Кій-вострове павінен быў быць майстрам, знаёмым з саборным храмам Іверскага Валдайскага манастыра, з беларускай архітэктурай. Пасля працы на Кій-вострове ён вярнуўся на Валдаі для ўзвядзення, па меншай меры, аднаго збудавання — трапезнай. Пакуль няма дакументальных указанняў на працу Фаміна на Анезе, але аналіз і супастаўленне збудаванняў даюць падставы меркаваць, што гэта быў менавіта ён.

Агульнавядомы факт работы беларускіх майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва (керамістаў, рэзчыкаў па дрэву) у Расійскай дзяржаве і творчага ўзаемаўзбагачэння беларускага і рускага мастацтва ў гэтай галіне. Але толькі ў апошні час пачынаюць прыадкрывацца старонкі дзейнасці беларускіх дойлідаў у Расіі XVII стагоддзя, выяўляюцца іх роля ў фарміраванні такога няпростага і цікавага "стылю", як "нарышкінскае барока" і архітэктурцы новага часу.

Ірына МЕЛЬНИК, "АИС".

НА ЗДЫМКАХ: згаданыя ў публікацыі пабудовы; закладны крыж 1660 года на сцяне Крыжовага манастыра на Кій-вострове.

Асоба ў бязмежжы часу

АДЗІН З ПЕРШЫХ

Іван Хвораст з дзяцінства прымаў удзел у народных святах, абрадах, гульніва-карагодных дзеяннях палешукоў і душой успрыняў народную творчасць, што далей вырашыла яго лёс.

У 1925 годзе Іван Хвораст вучыўся ў Віленскім універсітэце і браў урокі ў прыватнай школе танца. Вялікае ўражанне аказаў на Івана прыклад Ігната Буйніцкага, які ў створаным ім фальклорным тэатры папулярна ізаваў беларускі народны танец. Хвораст таксама пачаў збіраць і дас-

ледаваць узоры народнага харэаграфічнага мастацтва, спрабаваць свае здольнасці ў якасці харэографа.

У 30-я гады мінулага стагоддзя, калі вялікі фалькларыст, знаўца і даследчык народнай песні Рыгор Шырма стварыў у Беластоку беларускі ансамбль песні і танца, танцавальную групу ўзначаліў Іван Хвораст. Яго першыя пастаноўкі на сцэне вызначаліся народнасцю, гумарам і лірычнасцю. Аднымі з першых з'явіліся ў рэпертуары гульніва-

Іван Хвораст нарадзіўся 24 лютага 1902 года ў вёсцы Кацёлкі Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці. Сёлета, калі мы адзначылі 100-гадовы юбілей аднаго з адраджэнцаў беларускага народнага харэаграфічнага мастацтва, варта ўспомніць яго творчы шлях.

жартоўны, гарэзлівы танец "Козачкі", тэмпераментны "Крыжачок", "Лірычны карагод" і "Карагод з хусцінкамі".

Далейшыя арыгінальныя пастаноўкі Івана Маркавіча сведчылі пра яго творчы рост. На сцэне былі ўжо ўвасоблены вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі і шляхетныя танцы. Вылучаўся танец закаханых "Падшачка", у якім спевы, музыка і танцавальнае дзеянне гарманічна звязаны паміж сабой. Гэты танец-песню даследчыкі фальклору зафікса-

валі яшчэ ў XIX стагоддзі, але першы сцэнічны варыянт у пастаноўцы І.Хвораста пабачыў свет у 1940 годзе.

У 1941 годзе ў Маскве адбыліся гастролі дзяржаўнага беларускага ансамбля песні і танца. Пospех беларускіх артыстаў быў агульнапрызнаны. Выступленне хору Рыгора Шырмы і харэаграфічнай групы ансамбля Івана Хвораста сведчыла, што таленавіты беларускі народ мае сваё непаўторнае мастацтва.

У час вайны калектыў не спыніў сваю дзейнасць, а працаваў на Урале, у Сібіры і Сярэдняй Азіі, у 1943 годзе вярнуўся ў Беларусь, у Гомель, дзе захапляў канцэртамі воінаў 1-га Беларускага фронту і насельніцтва вызваленых раёнаў.

Іскрамётныя танцы ў пастаноўцы І.Хвораста набывалі свой асобны характар, малюнак, каларытнае дзеянне. Танцы, пастаўленыя ў розныя гады Іванам Хворастам у прафесійных і самадзейных калектывах, жывуць і сёння, радуючы сваёй самабытнасцю.

З 1960 па 1978 год І.Хвораст адначасова працаваў кансультантам Рэспубліканскага Дома

народнай творчасці (зараз Беларускі інстытут праблем культуры). У гэты час выйшла яго кніга "Беларускі танец" і некалькі рэпертуарных зборнікаў, дзе апісаны лепшыя ўзоры беларускага харэаграфічнага мастацтва.

І.Хвораст пакінуў гэты свет у 1983 годзе, але яго спадчына, даследаванні ў галіне народнай харэаграфіі да гэтай пары не губляюць сваёй каштоўнасці. На яго матэрыялах вучыліся вядомыя беларускія пастаноўшчыкі танцаў з розных куткоў Беларусі: П.Акуленак, А.Алексютовіч, І.Серыкаў, А.Рыбальчанка, Я.Штоп, М.Кіракозаў, М.Дудкевіч, І.Чысцякоў, І.Чопчыц, В.Гаявая, М.Дудчанка, В.Варановіч і шмат іншых. Зараз здабыткі вядомага харэографа вывучаюць студэнты харэаграфічных устаноў, вучылішчаў мастацтваў і Беларускага інстытута культуры. Спадчынная сувязь не парушылася. Мы ўдзячны Івану Хворасту, які паспрыяў пераемнасці народных традыцый.

Мікола КОТАЎ.

НА ЗДЫМКУ: Іван ХВОРАСТ (у верхнім радзе трэці справа) разам з калегамі на адпачынку. У цэнтры — Рыгор ШЫРМА.

прэзентацыя

ЛІДА: ЗДАБЫТКІ І СТРАТЫ

Беларускі горад Ліда дачакаўся даследчыкаў, якія выканалі ўнікальную працу: сабралі выявы горада на старых малюнках, паштоўках і фотаздымках, падалі гэты матэрыял у кантэксце гістарычных падзей і фактаў шматвяковага існавання Ліды. Летась убачыла свет кніга "Ліда на старых малюнках, паштоўках, фотаздымках".

Можна толькі здагадавацца, колькі часу правялі аўтары — Леанід Лаўрэш і Уладзімір Круцікаў у пошуках фатаграфій, малюнкаў, карт, у выяўленні звестак аб родным горадзе, колькі крыніц прайшло праз іх рукі. Трэба было прысвяціць гады жыцця гэтай справе, каб сучасныя жыхары Ліды, людзі, каранямі звязаныя з горадам і лідскім краем, а таксама ўсе, хто любіць радзіму і шануе яе мінулае, убачылі як выглядала Ліда ў розныя эпохі.

Кніга складаецца з 22 глаў. Дзве з іх, прысвечаныя гісторыі і архітэктуры горада, выконваюць ролю ўводзінаў. Глава "Гісторыя горада" — гэта своеасаблівае хроніка ад часу яго заснавання да канца 30-х гадоў XX стагоддзя. Называючы асноўныя гістарычныя падзеі, што адбыліся на лёсе горада, Л.Лаўрэш прыводзіць звесткі пра колькасць і склад насельніцтва, дамы жыхароў, установы, прадпрыемствы, кірмашы, грамадскія арганізацыі, спартыўныя клубы, вайсковыя часці і іншыя факты розных гадоў.

Які беларускі горад на пачатку XX стагоддзя меў самую вялікую колькасць мураваных будынкаў? Ліда! У главе "Архітэктура Ліды" (аўтар У.Круцікаў) паказана развіццё забудовы горада ў розныя перыяды, характарызуюцца асаблівасці мясцовых сядзіб, цэркваў, касцёлаў і манастыроў, даходных дамоў, названы выдатныя помнікі гарадской архітэктуры. Чытачы кнігі даведаюцца, як класічныя стылі і планаванне структуры суіснавалі з мясцовымі традыцыямі будаўніцтва і выкарыстання асяроддзя.

Блізкімі па прызначэнні да названых глаў з'яўляюцца "дадаткі", дзе змешчана падрабязнае апісанне развіцця эканомікі Ліды ў 20-30-я гады, калі горад ува-

ходзіў у склад Польшчы. Гэты яшчэ недалёкі ад нас перыяд беларускай гісторыі — сапраўдная "белая пляма", і лічу заслугай даследчыкаў іх вялікую ўвагу да развіцця горада ў той час. Факты сведчаць, што ў Лідзе сфарміраваліся розныя галіны прамысловасці, паспяхова вёўся гандаль, уключыўся ва ўнутраны і міжнародны эканамічны сувязі. У дадатках характарызуецца дзейнасць асобных прадпрыемстваў, дасягненні ў вытворчасці, названы іх уладальнікі: славуэта фірма "Ардаля", якая спецыялізувалася на вырабе гумавага абутку, прадпрыемствы хімічнай, будаўнічай і сельскагаспадарчай вытворчасці. "За якасць вырабленага піва (лідскія) бровары атрымліваюць медалі і дыпломы, прызнаныя на розных выставах краю і за мяжой", цытуецца артыкул перадаваемага часу. Астатнія дадаткі дапамагаюць уявіць карціну эканамічнага і адміністрацыйнага жыцця ў горадзе, паколькі змяшчаюць пералік устаноў і прадпрыемстваў па вуліцах.

Рэпрадукцыі 103 малюнкаў, паштовак, фотаздымкаў, карт XVIII—XX стагоддзяў змешчаны ў кнізе. Так, руіны знакамітага Лідскага замка, пабудаванага вялікім князем Гедымінам у 1323 — 1327 гадах і разбуранага ў час Паўночнай вайны ў XVIII стагоддзі, можна убачыць на акварэлі Ю.Пешкі, малюнку М.Кулешы, змешчаным у альбоме, надрукаваным Ю.Крашэўскім, малюнках, зробленых Н.Ордай і Я.Драздовічам, выяве на вокладцы нямецкай кнігі "Ліда ўчора і сёння" (1917), паштоўках першых дзесяцігоддзяў мінулага стагоддзя.

Большасць глаў прысвечана адлюстраванню выяў асобных помнікаў, вуліц, устаноў і месцаў

Ліды. Гэта віды Віленскай, Каменскай і іншых вуліц, выявы Лідскага замка на старых паштоўках, фотаздымкі і малюнкi Фарнага касцёла, Іосіфаўскага касцёла піяраў, гарадскога рынку, будынкаў паліцыі, пошты, казначэйства, навучальных устаноў... Кожная выява супрадажаецца назвай аб'екта ці віду, прыведзена дата адлюстравання. Да многіх з іх дадаюцца звесткі, напрыклад, да фота касцёла піяраў пачатку XX стагоддзя: "...перад касцёлам знаходзіцца могілка, пра якія ўжо ніхто не памятае". Прачытаўшы ў главе "Рынак" радкі: "Найстарэйшая плошча, сэрца горада. Раней тут была ратуша, гандлёвы дзень — панядзелак. Нічога не захавалася", адчуваеш, якімі балючымі для гарадоў былі пераломы і трагедыі нашай гісторыі. І колькі ж выяў, колькі названых у кнізе прозвішчаў выклікае гэты жал: не змаглі зберагчы, не змаглі захаваць.

У кожнай з глаў змешчана спецыяльная гістарычная даведка. Вельмі цікавая яна ў раздзеле "Яўрэй ў Лідзе". Л.Лаўрэш апісаў гісторыю лідскіх яўрэяў, пачынаючы з XVI стагоддзя: прыведзены звесткі аб пабудове синагогі, утварэнні мясцовага кагала, іх існаванні і дзейнасці ў наступныя стагоддзі. Характарызуецца лідскія рабіны, узнікненне ў горадзе сіяніскага руху.

У кнізе ёсць вельмі экспрэсіўная глава — эпілог. Аўтары ўключылі некалькі здымкаў трагічных часін Ліды, зробленых у час вайны ў XX стагоддзя.

Кніга выдадзена мясцовым краязнаўчым таварыствам "Павет". Гэты факт вельмі "цешыць: лідскае краязнаўства на ўздыме, ажыццёўлены каштоўны выдавецкі і даследчыцкі праект, і значыць прадаўжаюцца традыцыі Т.Нарбута і "Лідскай зямлі". Кожная краязнаўчая кніга ўнікальная. Але яна больш даступная, калі электронны адрас яе размешчаны ў Інтэрнэце: <http://www.angelfire.com/jazz/lavresh/Lida>. Упэўнена: імкненне знайсці свае карані прывядуць на яе старонкі многіх.

Аўтары прысвяцілі кнігу сваім бацькам. Але ў маім уяўленні Л.Лаўрэш і У.Круцікаў не толькі добрыя сыны сваіх бацькоў, але і ўдзячныя грамадзяне сваёй краіны.

Валянціна САІТАВА,
дацэнт Белдзяржуніверсітэта культуры.

тураўскія жартачкі

ЗАБЛУДА

— Ты бач, Насця, гэты хваенскі заблуда (з вёскі Хваенск) прысмактаўся да Волькі Белькавай, як п'яўка тая. Ай, вось пап'е, трохі ад'есца, як кабан, нагадуе здору на жывот, калі хочаш, Вольку яшчэ за космы пацягае, дый толькі бачылі яго. Яшчэ дурніцу знойдзе, хіба мала!

АРТЫСТЫ

Тураўцы вельмі артыстычныя, здатныя на спевы і танцы, але ж ганарыстыя не ў меру.

Трэба ім было ехаць у Жыткавічы (а гэта ў райцэнтры) з канцэртамі. А чым здзівіць? Бо хочучы яны быць адметнымі. Вось і зрабілі сцэнку (мо, каб напужаць жыткаўчан, каб у Тураў не ездзілі), а назвалі яе "Рабаўнік". Яе сюжэт: у цёмным завулку рабаўнік з пісталетам загадвае мужчыну распранацца. Той здымае сарочку, пад якой вельмі дзірава маяка. Затым здымае абутак, а шкарпэткі — адны дзіркі. Тут даходзіць чарга да штаноў. Мужчына ўзяўся за папругу, каб развязаць, і раптам з-за куліс вельмі ўсхваляваны голас загадчыка аддзела культуры (тады быў А.Аліфіяровіч):

— Хлопцы, хопіць, хопіць! Не трэба далей рабаваць, бо мяне заўтра на дыван паклічуць і там штаны здымуць. Заслону, заслону!

Вось так напужалі тураўцы жыткаўчанаў. Артысты!

Малюнкi Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

ЗЛАВІЎ

Калі разліваюцца рэкі Прыпяць і Цвіга, то затапляе ў Тураве ўсё наваколле, вуліцы і падворкі. Вада даходзіць да самых ганкаў, а то і ў хаты. Для каго гэта бяда, а тураўцы звыкліся і ніколі не скардзіліся на стыхію, а толькі весяліліся.

У адзін з паводкавых дзён, калі трохі пачало цямнець, у рыбацкіх чобатах вяртаўся дадому старшыня пасялковага савета М.Арцюшка (колісь ён быў першым танцорам у ансамблі "Прыпяць"). Зайшоўшы ў двор, ён убачыў, што ля плота, дзе па калена вады, нешта боўтаецца. Падумалася, што качка, але, падышоўшы бліжэй, глянуў, і аж вочы засвяціліся: шчупак! (У Тураве шчупакоў завуць "кажушкамі"). Добра, што Мікола колісь танцаваў, меў спрыт — ухапіў яго, падняў, а той як дасць яму моцным востром па твары! Тут яго вочы сталі зусім іншыя: на адным жабры вісяць, а другі гразёю заляпаны. Не утрымаў ён "кажушка", той пляснуўся ў ваду. А Мікола зноў на яго кінуўся, ды ўжо поўнаасцю жыва-том. Увесь намок, брудны, але прыціснуў шчупака кіло на 3 да сябе і крычыць жонцы, каб дапамагла. Тая як глянула — не ведае, ці то смяяцца, ці то сварыцца, што яе мужык такі запэцканы.

Умеюць лавіць рыбу тураўцы. А як не ўмець, калі сама ў хату плыве і ведае, да каго — да самога старшыні.

Запісаў Мікола КОТАЎ.

БАЦЮШКАЎ РУЖАНЕЦ

Была ў Маскве. Сярод мноства падзей і сустрэч – “Глінскія чытанні” – Усерасійская канферэнцыя, на якой упершыню настаўнікам сярэдніх школ і педагогам ВНУ з Украіны, Беларусі і Расіі былі ўручаны прэміі імя схіархімандрыта Іаана (Маслава), глінскага старца, багаслова і асветніка. Духойнае і маральнае выхаванне – што гэта сёння?.. І чаму кнігі духоўніка маскоўскіх духоўных школ адобраны Федэральным экспертным саветам Міністэрства адукацыі Расіі як дапаможнікі для дзяцей і юнацтва? “Нам дарагая радзіма”, – гаварыў людзям айцец Іаан. І таму трэба навучыцца ўсяму. Сумленна.

— Мы жывём знешнім жыццём, — сказаў, адкрываючы канферэнцыю ў зале царкоўных сабораў храма Хрыста Збавіцеля, епіскапа Полацкі і Глыбоцкі Феадосій. — А што ж творыцца ў душы?

Айцец Іаан (ён быў духоўнікам Уладыкі з Беларусі) ва ўсім дапамагаў сваім дзецям. Але тайну дараванняў, адкрытых яму Богам, захоўваў шчыра.

Ружанец ён ніколі не выпускаў з рук.

Аднойчы яго папрасіў аб благаслаўленні хворы чалавек. Айцец Іаан благаславіў. Той лёг у бальніцу, але не папраўляўся. Нерваваўся і перажываў. Духоўны айцец маліўся за яго. Цанючы свайго здароўя, малітваю і пастом ён прасіў даравання чалавеку. Але выпадак быў складаны, і бацюшка сам сказаў, колькі страху набраў чалавек, у пекла ўпаў... Але калі шчыра маліцца, усё даруецца. Трэба толькі верыць!..

Для мяне ж “Бацюшкаў ружанец” — невялікі вопыт у духоўным росце і ў вялікай міласці ад яго...

Аднойчы ва Уладыкі Феадосія ў Полацку мне расказалі пра чалавека, які, дзякуючы малітве бацюшкі, кінуў курыць...

— Заказаў службу Іаану, папрасіў дапамогі, памаліўся... Прайшло ўсё!.. Забыў, нібы ніколі і не курыў!

І я так зрабіла. Ніяк не магла сама справіцца. І што ж? Ён з’явіўся ў сне!.. паклаў мне ў кішэвіню замест цыгарэты 2...ручкі.

— Чаму дзве?
— Адну згубіў...
З таго часу купляю сабе шмат ручак.

Апошнія пяць гадоў жыцця схіархімандрит Іаан жыў у Беларусі, “на Захадзе”... Жыровіцкі манастыр, куды накіраваў яго духоўнікам, хоць і мае, як Лаўра, духоўныя школы (і акадэмію, і семінарыю), знаходзіцца ў каталіцкім арэале краіны.

Бацюшка, пакідаючы Сергіеў Пасад, дарыў многім свае іконы, рэчы... Ён вельмі перажываў перамену ў жыцці.

Манашка Марыя з Лаўры пашкадавала, што не ўзяла ў яго ціхвінскую ікону Божай Маці.

— Пасаромелася... А потым ён прыехаў і папрасіў пашыць грэчаскую расу. Грэчаская — самая строгая. Пашыла... Гэта было яго апошняе манаскае ўбранне.

Ён усё рабіў сам... Шыў рызы, вучыў іншых таму, што ўмеў сам. Ён старанна выконваў любую работу. Уласна кажучы, гэтак і вучаць у манастырах. Папершае, послуху. Па-другое,

пакорлівасці. Калі бярэшся за нейкую справу — рабі добра. Калі малітва — то сэрцам разумным. Калі служба — то кожнае слова павінна быць шчырым. Калі споведзь — то каб палягчала. Старац прасіў, каб спавядалі ўсякую грахоўную думку...

Змагчы абрадаваць чалавека, не назалючы нікому і не засмучаючы нікога, як бы ні было складана, — вось цуд айца Іаана.

— Я не магу ўявіць сабе, як мне абыходзіцца без яго кніг, без “Сімфоніі” па творах Ціхана Задонскага, гэта ж жывая вада, — сказала на чытаннях Ганна Сіманова, настаўніца рускай мовы і літаратуры з Балашова.

Настаўнікі з Полацка, Магілёва, Яшкар-Алы — усё сышліся на думцы, што настаў час ісці святаяйчынным шляхам, а не пераймаць чужое...

Чытаць ісціну даецца не кожнаму. Для гэтага і ёсць старцы, якія спакон веку былі на Русі прыкладам ва ўсім: ясна бачылі будучыню, умелі сэрцам сваім улічыць у малітвах крыніцы Бога жывога...

Іаан Маслаў стаў старцам у 27 гадоў. Ён быў самым маладым сярод усіх. Іншы раз прыходзілі да яго людзі па параду, шукалі мудрага ўзростам старога — калі старац. А да іх выходзіў зусім малады манах... Але бацюшка таксама любіў і разумеў маладых. Кожнаму мог даць добрую параду.

— Уважлівей, уважлівей да сябе, — успамінаючы пра стараца, айца Іаана і яго ўрокі, расказваў Мікалай Маслаў, яго вучань, прэзідэнт таварыства “Нашчадкі Аляксандра Неўскага”, які выдае кнігі бацюшкі, напісаў аб ім тры дакументальныя даследаванні.

...Аднойчы айцец Іаан паказаў Мікалаю, дзе стаяць у храме. “Вось тут стой...” “Я забыў і пайшоў у другі канец. Успомніў позна, а бацюшка ў роспачы: “Трэба было там пастаяць...”

Ён заўсёды перажываў з-за непаслухмянасці.

Мы і не думаем, што на кожным кроку чалавека, на яго думкі ёсць рэха... Самае неразумнае: самазабыцтва, непакорлівасць, непаслухмянасць. Калі ўжо сказаў духоўнік рабіць так — рабі, як бы цяжка ні было. Гэта закон манастава, і асабліва строгім ён быў сярод тых, хто жыў у Глінскай пустыні.

Якія ні даюцца нам выпрабаванні — усё на карысць. Нават хваробы. За ўсё трэба ўмець дзякаваць Богу.

Сярод манахаў лічыцца: калі доўга не хварэюць — Бог пакінуў...

Гонар нашай Айчыны — манастыры. Але ці правільна мы гэта разумеем?

“Не аз жыву, але жыве ўва мне Хрыстос” — гэта словы апостала Паўла.

Хто ж такія старцы? І чаму мы так мала ведаем пра іх? Чаму яны адасабляюцца?..

“Старац — сэрца ўсіх веруючых сэрцаў, якія атрымліваюць ад яго святло”, — пісаў іерасхіманнах Серафім Вырыцкі.

Што азначае маліцца аб міры? Спагадлівасць? Дабрыня? Хто б ні прыйшоў па дапамогу, старац дакарае сябе: “Я — горшы за таго, хто прыйшоў...” Нібы абдымаючы і падымаючы такім чынам чалавека, не просячы для сябе абсалютна нічога і аддаючы любоў усё, што мае.

Самыя шчаслівыя дні — цяжкія. Пасля цяжкасцей зыходзіць на чалавека Боская ласка.

Шмат езджу па Беларусі, шукаю, збіраю хоць невялікія звесткі пра айца Іаана. Паступова ён стаў сябрам майм, часткай майго “я”. Пішу пра яго сваю аповесць. Пра тое, як складана жыць па яго правілах...

Аднойчы ў Гомельскай вобласці ў невялікім гарадку Рагачове ў храме Аляксандра Неўскага папрасіла настаяцеля айца Пятра адслужыць паніхіду па старцы. (Ён пайшоў з зямнога жыцця ў 1991 годзе).

— Дык гэта і мой настаўнік! — узрадаваўся малады свяшчэннік, паклікаў да сябе ў дом, пазнаёміў з матушкай і сынам, падарыў тры фотаздымкі айца Іаана.

— Яны зроблены ў Жіровіцкім манастыры, ён чытаў нам літургію...

І тут жа адслужыў літыю. А я паслала яму кнігу схіархімандрыта Іаана “Глінскі патэрык” — нібы ад самога стараца. “Патэрык” — гэта жанр, у якім расказваецца пра манахаў.

Кожную суботу на старых могілках у Сергіевым Пасадзе, ля магілы стараца, — людзі. Самыя блізкія яго дзеці. Абавязкова адслужыць літыю. Людзі прыходзяць сюды са сваімі хваробамі, як і пры яго жыцці, просяць дапамагчы. Пасля малітвы суцяшаюцца, мяняюцца абставіны іх жыцця.

— Я затым і нарадзіўся, — гаварыў айцец Іаан, каб Бога маліць за іншых...

Вось айцец Міхаіл аж з-пад Краснаярска “прытупаў”, з Благавешчанска.

— Пачаў сам маліцца аб бацюшку, — сказаў ён. — Не мог не прыехаць...

Шостага студзеня, у Дзень Нараджэння Хрыста, — дзень нараджэння святога айца Іаана. Гэта аб’ядноўвае ўсіх, хто шануе яго памяць.

Усе адыходзім у вечнасць... Што, уласна, агульнага ў нас? Менавіта — вечнасць...

Глінская пустынь, адкуль у 18 гадоў пачаў свой духоўны подзвіг Іаан Маслаў, — самая строгая і развітая. Калісьці яе падтрымлівалі імператары Мікалай I і Аляксандр I, дапамагалі Аракчэў і Трубыцкія, князі Далгарукаў, Сувораў, Талстой...

“Глінская пустынь” — гісторыя манастыра і яго духоўна-асветніцкай дзейнасці ў XVI—XX стагоддзях — гэта кніга схіархімандрыта Іаана. Тут карта пустыні, старыя фотаздымкі і новыя, амаль да закрыцця яго ў 1961 годзе. Схіархімандрит Іаан перайшоў з Глінскай у Троіцка-Сергіеву Лаўру. Вучыўся ў духоўнай семінарыі, акадэміі, а потым сам выкладаў у іх.

Вядома, прачытаўшы пра пустынь, я адправілася туды. Лета. Жнівень. Абпал дарогі — чырвоныя рабіны. А ў пустэльніку — сосны. Старыя і тонкія. Вельмі прыгожыя...

Там усё будзеца, адраджаецца. Працуюць у асноўным маладыя людзі: вучацца будаваць храмы. Тут пакуль толькі некалькі манахаў. Час агульнай малітвы прыйшоў: і ў свеце, і ў манастырах. Трэба думаць аб выратаванні душы. Новы час...

— Больш за ўсё цяпер заклапочаны пошукам і вяртаннем ікон, якія прапалі, — падзяліўся айцец Мікалай, цяперашні бацюшка, які не сустрэўся, як і я, з айцом Іаанам у жыцці, але для яго нібыта бліжэй і няма чалавека на зямлі. — Трэба неяк прасіць людзей вярнуць іконы... Гэта духоўны скарб усіх Глінскіх, якія яны адпакутавалі.

— Трэба маліцца.
— Так, кожны дзень і маю, — сказаў ён.

Па адной з версій (пра гэта і айцец Іаан Маслаў у заключэнні сваёй кнігі ўпамынуў) цудоўная ікона Нараджэння Прасвятой Багародзіцы Пустынна-Глінскай абавязкова знойдзеца. Такімі былі прадказанні старацаў.

Вольга ЯГОРОВА.

Масква—Мінск.

НА ЗДЫМКАХ: схіархімандрит Іаан (першы злева) у Жыровіцкім манастыры — духоўнік з 1985 па 1990 год.

Фота з архіва аўтара.

НЕВЫПАДКОВАЕ РАШЭННЕ

Вянчаннем у Мінскім касцёле святых Сымона і Алены адзначыла сярэбранае вяселле беларускае сямейства Галіны і Браніслава Крыштаносавых.

Браніслаў прайшоў шлях ад эканаміста да начальніка Дзяржаўнай інспекцыі па каштоўных паперах Рэспублікі Беларусь. Цяпер займаецца бізнесам. Галіна да нядаўняга часу выкладала ў Мінскім гандлёвым каледжы. Сын Крыштаносавых скончыў з залатым медалём школу, з адзнакай інстытут і рыхтуецца да абароны кандыдацкай дысертацыі. Дачка Яна з адзнакай скончыла дзевяць класаў, тэхнікум, універсітэт. Працуе ў Індустрыяльным банку.

Рашэнне аб вячанні не было выпадковым для Крыштаносавых. Гэта сямейства пастаянна дапамагае касцёлу. Па просьбе “маладых” абрад вячання ажыццявіў пастаянны дыпламатычны прадстаўнік папы рымскага ў Беларусі. Сведкамі на вячанні былі дзеці Крыштаносавых. Присутнічалі таксама ўсе, хто быў у іх на вяселлі чвэрць стагоддзя таму.

НА ЗДЫМКАХ: пара КРЫШТАНОСАВЫХ; у час вячання.

Аляксандр ТАЛОЧКА, БелТА.

ПАЧАТАК ЮБІЛЕЙНЫХ СВЯТА-ЕФРАСІННЕЎСКИХ УРАЧЫСТАСЦЕЙ У БЕЛАРУСІ

Юбілейныя ўрачыстасці ў гонар 900-годдзя з дня нараджэння прападобнай Ефрасініі, ігуменні Полацкай, пачаліся задоўга да наступлення чэрвеньскіх дзён, калі на радзіме святой заступніцы Белай Русі пройдуць асноўныя падзеі святкавання, прымеркаваныя да праслаўлення памяці Прападобнай 5 чэрвеня.

У рамках спецыяльнай праграмы мерапрыемстваў у Барысаве адбылася навукова-практычная канферэнцыя на тэму “Сучасныя праблемы выхавання і традыцыйныя духоўна-маральныя каштоўнасці беларускага народа”.

У рабоце канферэнцыі, якая праводзіцца па ініцыятыве Беларускай праваслаўнай царквы, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і мясцовых органаў выканаўчай улады, прынялі ўдзел Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, намеснік міністра адукацыі Таццяна Кавалёва, прадстаўнікі раённых і гарадскіх улад, педагогі, свяшчэннаслужыцелі.

беларусы ў свеце

Міхаіл ЮРАХНО:

«МОЙ ЛЁС – СКОКІ ПАРАДОКСАЎ»

Жыве ў Крыме наш зямляк, вядомы вучоны-даследчык, зоагеограф, доктар біялагічных навук, прафесар Тайрычаскага нацыянальнага ўніверсітэта Міхаіл ЮРАХНО. Ён удзельнік шматлікіх далёкіх экспедыцый на Чукотку, Берынгава мора, Камандоры, у Антарктыду. Асноўныя яго працы прысвечаны даследаванню гелмінтаў ластаногіх і шэрага кіта, іх відавому складу і геаграфічнаму распаўсюджванню. Вучоны распрацаваў гіпотэзу рассялення цюленяў і маржой па сусветным акіяне. Яго імя ведаюць біёлагі свету.

немагчыма вярнуцца назад. Потым вырашыў падацца ў Керч на рыбныя промыслы, дзе адразу з вакзала пабег да мора (там Керчанскі праліў). Яно сустрэла мяне страшэнным штормам: хваля падымалася магутным шквалам, і мне стала жудасна.

Уладкаваўся вольнаёмным матросам, а ў Сімферопаль паехаў, каб забраць свае чамаданы. У дарозе пазнаёміўся са спадарожнікамі, на шчасце, яны аказаліся маімі зямлякамі — з Беларусі. Хутка знайшлі шмат агульных тэм, а потым, спачувваючы мне, яны прапанавалі дапамагчы з працай на сушы, бо, маўляў, мне трэба вучыцца далей... Зямлякі і пасадзейнічалі ўладкавацца лабарантам.

— *Вас вабіла мора, але вы сталі зоагеографам, біёлагам...*

— Так склалася. Наогул кажучы, я марыў стаць журналістам. З дзяцінства пісаў вершы, іх нават у раёнцы друкавалі. Вельмі любіў чытаць кніжкі. Памятаю, за пяцёркі па ўсіх прадметах у 7 класе атрымаў пахвальную граматы, а тых, хто атрымаў пяцёркі і адну ці дзве чацвёркі, узначародзілі кнігамі, і я ім зайздросціў. Мне здавалася: кніга даражэй. Пасля заканчэння школы паступаў у Беларускі дзярж-універсітэт на філалагічны факультэт, але не вытрымаў конкурсу. Мяне запрасілі працаваць у свіслацкую раённую газету. Але потым туды прыехаў чалавек з вышэйшай адукацыяй, і я звольніўся. Тады і рушыў у Крым. Там урэшце паступіў у інстытут на біялагічны факультэт. Вучыўся і працаваў. Па-сапраўднаму захапіўся зоагеаграфіяй.

— *Жыццёвы шлях незвычайны... Але ўсё ж нагадайце, як ён пачынаўся.*

— Я нарадзіўся ў Заходняй Беларусі на Гродзеншчыне, у маленькай вёсачцы Ханчыцы, у шматдзетнай сям'і. Бацька загінуў у чэрвені 45-га года. Да калектывізацыі ў нас было 2 гектары зямлі, прычым некалькі кавалкаў у розных месцах, і не ўсе ўрадлівыя. Даводзілася шмат працаваць, але не заўсёды было што есці. Калі загінуў бацька, старэйшаму брату споўнілася 13 гадоў, а мне — 7, акрамя нас, было яшчэ трое дзяцей. Так што трэба было дапамагачь маці па гаспадарцы: агарод палоць, кароў пасвіць... Бывала, прапускаў школу па 90 дзён у год. Памятаю, што вельмі хацелася чытаць, а часу не хапала. З той пары ў мяне захаваўся паняцце аб прыватнай уласнасці як сімвале галечы, несправядлівасці, жорсткасці. Выжыць і атрымаць адукацыю да-

памагла Савецкая ўлада, якую цяпер усе так крытыкуюць.

— *Міхаіл Уладзіміравіч, вы выдалі некалькі дзіцячых кніжак. Раскажыце, як узнікла такая ідэя.*

— Мары дзяцінства, хоць у малой ступені, давялося спраўдзіцца. Аднак атрымалася ўсё выпадкова.

Неяк мы з пяцігадовай унучкай засталіся адны дома. Яна папрасіла загадаць загадку. Усе, якія ведаў, загадаў, а яна просіць яшчэ, і я пачаў выдумваць свае: "Кто с сетей глядит на нас — восемь ног и восемь глаз?"

Потым я пачаў па начах прыдумваць новыя загадкі, каб рабіць унучцы загадаць. Гэта спадабалася і іншым унучкам. Жонка (яна працавала настаўніцай) стала іх сваім вучням загадваць. Потым у "Крымской газете" надрукавалі больш за 100 загадак. І вось, дарэчы, у Беларусі, у камерцыйным выдавецтве ўжо выйшла пяць кніжак.

— *А не збіраецца напісаць што-небудзь для дарослых?*

— Была задумана напісаць кнігу "Скокі парадоксаў". Жыццё — сапраўдныя скокі парадоксаў. Спадзяешся на адно, а атрымаеце зусім іншае. Жыццё нагадвае мне цікавую з'яву на моры — "таўкунец" называецца: хвалі, якія супакойваюцца пасля шторму, разбіваюцца на больш драбнейшыя і з усіх бакоў б'юцца адна з адной — быццам вада "кіпіць". Развал Саюза — гэта вялікі парадокс, здаецца, не павінна было так атрымацца... І так на кожным кроку. Я выкладаю ва ўніверсітэце, часу не хапае на ўсё. Калі з'явіцца магчымасць, абавязкова напішу такую кнігу.

— *Вы прыехалі ў Мінск са сваёй унучкай, каб паказаць Радзіму?*

— Я спецыяльна нічога не навязваю, але старэйшая дачка запісалася беларускай, хаця яе маці — кубанская казачка, малодшая таксама хацела запісацца беларускай, але жонка запісала яе рускай. Унучка ўзяла ад сваёй маці, маёй старэйшай дачкі, гэта жаданне і называе сябе "крымскай беларускай". Я праехаў усю Расію — ад Калінінграда да Чукоткі — і ўсюды, калі даведваліся, што беларус, чуў: "Беларусы — добрыя людзі". Мы, беларусы, у ладзе жывём з усімі суседзямі: з Расіяй, Польшчай, Літвой, Латвіяй, Украінай... І людзі гэта бачаць. Лічу, што ніякая краіна не будзе нам бліжэй за Расію. Нам трэба трымацца разам і працаваць так, каб умацавацца на сусветным узроўні.

Гутарыла Тацяна КУВАРЫНА.

зваротная сувязь

ЛІТВА

БУДЗЕ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ

24 красавіка гэтага года па просьбе прэзідэнта Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве Л.Мурашкі Літаратурны музей А.Пушкіна перадаў на карысць згуртавання больш за 400 экспанатаў музея аб жыцці і дзейнасці ў Вільні карыфеяў беларускай літаратуры Я.Купалы і Я.Коласа.

Гэты ўчынак прымеркаваны да 120-годдзя з дня іх нараджэння.

Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве мяркуе адкрыць у Вільні беларускі літаратурны музей.

М.ЕСІПОВІЧ.

УКРАЇНА

ВЕЧАРЫНА Ў СЕВАСТОПАЛІ

20 красавіка беларусы горада Севастопалю сабраліся на вечар пазіі. Гучалі вершы класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы, Якуба Коласа, 120-годдзе з дня нараджэння якіх адзначаецца ў гэтым годзе, Алаізы Пашкевіч, Максіма Багдановіча.

Літаратурна-музычную кампазіцыю адкрыла старшыня праўлення гарадскога аддзялення Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь" Ала Гарэлікава. Сардэчна гучалі песні на словы любімых паэтаў у выкананні Алены Якавенка, Марыі Глушковай, Таісы Лушнікавай, Юрыя Бекеша, Алы Гарэлікавай, Браніславы Капцовай, Зінаіды Квас і іншых. На канцэрце дэбютаваў ансамбль беларускай песні нашага таварыства "Белая Русь" пад кіраўніцтвам Юлі

Аскеравай. У яго выкананні прагучалі песні "Колькі ў небе зор", "Цячэ вада ў ярк".

Шматлікія госці з вялікім задавальненнем пазнаёміліся з тэматычнай выставай кніг і цікавай калекцыяй народнай вышыўкі.

У гэты вечар мы нібыта пабылі на Радзіме.

Людміла МАЛЬКО,
член праўлення Севастопальскага аддзялення Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь".

весткі з суполак

РАСІЯ

НАСУСТРАЧ АДЗІН АДНАМУ

Яраслаўскае рэгіянальнае грамадскае аб'яднанне руска-беларускай дружбы "Сяброўства", цэнтр беларускай культуры пры музеі Максіма Багдановіча арганізавалі выставу "Яраслаўская вобласць і рэгіёны Беларусі — насустрач адзін аднаму", прымеркаваную да падпісання Саюза дагавора Расіі і Беларусі.

На адкрыцці выставы выступілі намеснік старшыні "Беларусаўта" Е.Гаруноў, прадстаўнік Яраслаўскай вобласці ў Рэспубліцы Беларусь Б.Князеў, было зачытана віншаванне дэпутата Дзяржаўнай думы Расійскай Федэрацыі, члена Парламенцкага сходу Саюза Расіі і Беларусі А.Сізова.

Яраслаўская вобласць па таварабароту з Беларуссю займае 6-е месца сярод іншых расійскіх рэгіёнаў. Такі высокі ўзровень узаемадзейнення ў сферы эканомікі, культуры, адукацыі і спорту стаў магчымым дзякуючы актыўнай пазіцыі губернатара Яраслаўскай вобласці А.Лісіцына. На стэндах прадстаўлены дакументы, якія

расказваюць пра ўсе сумесныя праекты.

На стэндзе "Яднанне двух брацкіх народаў" змешчаны статуты грамадскай арганізацыі "Сяброўства", маладзёжнай арганізацыі "Вытокі", нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Яраслаўля", расказваецца пра сустрэчы прадстаўнікоў беларускай дыяспары з вядучымі палітыкамі Беларусі, пра паездку ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны на Беларусь і шмат іншых дакументаў, у якіх адлюстроўваюцца праведзеныя дыяспарай акцыі і мерапрыемствы.

Тамара ФАДЗЕЕВА,
прэзідэнт нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Яраслаўля".

абвестка

Беларуская праваслаўная царква сьв. Еўфрасіньні Полацкай у Саўт Рывэр, Нью Джэрсі
Ветліва запрашаем Вас, Вашую сям'ю і Ваших знаёмых на святкаванні беларускіх традыцый. У гэтым годзе Парахвіяльным Камітэт ладзіць 4-ты.

"БЕЛАРУСКІ ФЭСТЫВАЛЬ - 2002"

У

СУБОТУ, 15га ЧЭРВЕНА, 2002 г.

Пачатак: 11 рэіцым да 8 вечара

ў царкоўным парку і залі

ПРЫХОДЗЬЦЕ НА СМАЧНЫЯ СТРАВЫ, БУДУЦЬ ГУЧЫЦЬ БЕЛАРУСКІЯ ФАЛЬКЛЁРНЫЯ МЭЛОДЫ І ПРАДАВАЦЬ СУВЭНІРЫ, ФЭСТЫВАЛЬ АДБУДЗЕЦЦА НА ПЛОШЧЫ НА ПАГОДУ — "ШІ СОНЦА, ШІ ДОЖДЖІ!"

Для інфармацыі нахонт Фэстывалю званіце ў
Беларускі Грамадскі Цэнтр — (732) 613-7171

Пабачымся на Фэстывалі!

подыум

Высокая мода нацыянальнага касцюма

У Мінску, у зале Лінгвістычнага ўніверсітэта, прайшоў III конкурс высокай моды нацыянальнага касцюма.

Яго ініцыятарамі былі Міжнародная жаночая грамадская арганізацыя "Садзейнічанне захаванню цюркскомаўных народаў" і Міжнароднае жаночае грамадскае аб'яднанне "Глабальнае партнёрства". Першы конкурс адбыўся ў Алма-Аты, другі — у Маскве. Характэрна, каб паказаць сваё майстэрства, сёлета ў Мінск прыехала 286 чалавек — гэта ў 2 разы больш, чым было ў сталіцы Расіі. Гледачам прадставілі 106 калекцый мастакоў-мадэльераў з Беларусі, са шматлікіх рэгіёнаў Расіі, Эстоніі, Калмыкіі, Дагестана, Казахстана, Узбекістана, Кыргызстана, Грузіі, Туркменістана.

Конкурс праходзіў па наступных намінацыях: "Рэтра нацыянальнага касцюма", "Сучасны нацыянальны касцюм", "Авангард нацыянальнага касцюма".

Адна з самых цікавых і вялікіх калекцый прапанавана канцэрнам "Белмастацкпромыслы". Тут паказаны і традыцыйны, і сучасны беларускі нацыянальны касцюм. Наогул,

беларускія вырабы былі прадстаўлены мадэльерамі з універсітэта культуры, Акадэміі мастацтваў, упраўлення бытавога абслугоўвання.

У наш хуткі, зменлівы час нацыянальны касцюм — не толькі гісторыя, але і крыніца натхнення для сучасных мастакоў адзення. Традыцый адлюстроўваюцца ў тканінах, што выкарыстоўваюць майстры, у лініях, упрыгажэннях.

Гледачоў уразілі калекцыі, прывезеныя з усходніх краін. Экзотыка, рамантызм, стрыманасць і адначасова адкрытасць, смеласць, яркасць фарбаў — вось уласцівасць адной з самых цікавых і вялікіх калекцый (91 касцюм) Абрама Базеля, які прадстаўляў Акадэмію высокай моды "Базель" з Грузіі. Арыгінальныя творы паказалі майстры з Дагестана (калекцыя "Мазаіка гор").

Адначасова са святам моды праводзілася выстава-конкурс мастацкіх промыслаў па двух напрамках: "Нацыянальная лялька" і "Жаночыя аксесу-

ары". Самай лепшай прызналі ляльку з Казані вышыняй ажно метр. Яе касцюм быў дакладнай копіяй ханскага касцюма (аўтар — Асія Глебава) і выкананы з натуральных матэрыялаў.

Сярод беларускіх майстроў адзначылі калекцыю лялек і.Карніевіч (універсітэт культуры). А вось лепшымі аксесуарамі прызналі вырабы Карэмы Дзюшэвай з Кыргызстана.

Сапраўднымі святам моды, прыгожасці і фантазіі стаў гала-канцэрт. Уразілі ўладальнікі галоўнай ўзнагароды конкурсу Гран-пры "Ніка", калекцыя Абрама Базеля з Грузіі, Факры Халафавай з Азербайджана (ўладальніца тытула "Дызайнер года"), канцэрна "Белмастацкпромыслы".

Лепельскі Дом рамёстваў паказаў прыгожы абрад "Запляценне касы", а Дом дзіцячай творчасці з Валкавыска — арыгінальную калекцыю "Спадчына".

Дарэчы, конкурс праводзіўся намаганямі грамадскіх арганізацый на дабрачыннай аснове. Яго ідэя — захаванне і развіццё нацыянальных традыцый, супрацоўніцтва і дасягненне ўзаемаразумення паміж дзяр-

Фота Яўгена Казюлі

жавам з дапамогай культуры і мастацтва — будзе развівацца ў наступным конкурсе, што адбудзецца ў сталіцы Азербайджана, горадзе Баку.

На здымку: падчас паказу калекцый.

Алена СПАСЮК.

Зваротная сувязь

АНГЛІЯ

Шаноўная рэдакцыя, дасылаем вам наш зварот да беларускай грамадскасці. Будзем вельмі ўдзячныя, калі вы змесціце яго разам з прапануемым узорам ліста на дзвюх мовах. Назву можаце змяніць. Мы вельмі спадзяёмся, што людзі адклікнуцца, бо сітуацыя вельмі сур'ёзная.

3 павагай

Караліна МАЦКЕВІЧ

(ад імя беларускай супольнасці ў Брытаніі).

ЗВАРОТ ДА БЕЛАРУСКАЙ ГРАМАДЗКАСЬЦІ І ПРЭСЫ

27 красавіка 2002 г.

Больш як паўстагоддзям найбуйнейшы цэнтр беларускасці ў Заходняй Эўропе — Беларуская каталіцкая місія ў Лёндане — служыць і працягвае служыць культурным, рэлігійным, адукацыйным і асветным патрэбам нашае нацыянальнае супольнасці. Сёння сюды прыйшла бяда. Сёння самому цэнтру патрэбна падтрымка суседзяў.

Ад самага свайго заснавання ў 1947 г., місія была й застаецца ня толькі асяродкам рэлігійнага жыцця, але таксама месцам захавання й узгадавання духу беларускасці. Яна — дом для нашых нацыянальных і дабрачынных арганізацый (Згуртавання Беларусі Вялікае Брытаніі (ЗБВБ), Англа-Беларускага Таварыства, Камітэта дапамогі ахвярам радыяцыі), беларускай дзіцячай школы. Місія — месца, куды беларусы на працягу дзесяцігоддзяў збіраюцца ў дні нашых нацыянальных святаў, дзе ладзяцца лекцыі й навуковыя ды літаратурныя канферэнцыі, дзе выдаюцца беларускія кнігі й газеты, робяцца пераклады. У пачатку 1970-х гадоў сьвятары каталіцкае місіі сталі заснавальнікамі й першымі ахвярадаўцамі бібліятэкі імя Ф. Скарыны — славаўтай Скарынаўкі, найбуйнейшага па-за межамі Бацькаўшчыны збору беларускай і беларусказнаўчай літаратуры. Багатае й разнастайнае духоўнае і культурнае жыццё беларускае супольнасці ў Брытаніі ды Эўропе немагчыма ўявіць без каталіцкае місіі ды без ахвярнае працы ейнага кіраўніка, а. Аляксандра Надсана. У часы, калі беларускае

жыццё на Бацькаўшчыне знаходзіцца пад уціскам, Лёнданскі асяродак застаецца адным з апырашчаў нацыянальнага духу.

Сэрцам Беларускае місіі ды рэлігійна-культурнага цэнтру ў Лёндане зьяўляецца Марыян Гаўз (Марыйны дом) — дом, што месціцца царкву сьв. Апосталаў Пятра й Паўла. Тут ужо больш за 50 гадоў творыцца штодзённая малітва за нашу Бацькаўшчыну і народ, тут гучыць Боская Літургія па-беларуску, тут беларусы вячаюцца, хрысьціцца дзяцей, адпяваюць памёрлых, сюды прыходзяць памаліцца шматлікія госьці з Беларусі й дыяспары. Гэты будынак быў набыты на ахвяраванні беларусаў усяго сьвету. У цяжкія павенныя часы, апынуўшыся на чужыне, людзі часта аддавалі апошняе, бо верылі, што гэтым засноўваюць сталы беларускі асяродак. Доўгі час таямніцай для ўсіх нас быў факт, што Марыян Гаўз тады ня стаў маёмасцю беларусаў. У выніку маніпуляцыяў і насуперак волі ахвярадаўцаў ён перайшоў ва ўласнасць структураў Каталіцкай Царквы ў Ватыкане. Цяпер Кангрэгацыя Усходніх Цэркваў, якая заяўляе правы на Марыян Гаўз, патрабуе высялення зь яго Беларускае місіі й царквы.

Страта Марыян Гаўзу будзе мець трагічныя і незваротныя наступствы. Лёнданская місія — сымбаль і ўнікальны прыклад аднаўлення нацыі без штучных канфэсійных падзелаў — атрымае ўдар, ад якога ёй будзе надзвычай цяжка падняцца. Наша супольнасць у Брытаніі глыбока

абурана рашэньнем царкоўных уладаў, якое сьведчыць пра ігнараваньне Ватыканам інтарэсаў і духоўных патрэбаў беларусаў. Мы робім розныя захады, каб зьмяніць сытуацыю. Нам неабходная, аднак, дапамога нашых суседзяў на Беларусі ды ў іншых краінах. Мы верым, што салідарныя намаганні многіх беларусаў могуць прынесці станоўчы плён.

Калі вы хочаце дапамагчы ў справе ўратавання Марыян Гаўзу, дасылайце лісты кіраўніку Кангрэгацыі Усходніх Цэркваў, кардыналу Ігнацыю Мусу Давуду на адрас:

Sua Eminenza Cardinale Ignace Moussa Daoud
 Prefetto della Congregazione per le Chiese Orientali
 00120 Citta del Vaticano
 VATICAN CITY
 (Ніжэй мы прапануем узор,

які, падпісаўшы, можна адаслаць як індывідуальны ліст. Калі вы хочаце напісаць свой тэкст, да арыгіналу пажадана далучыць кароткі пераклад на італьянскую, французскую або ангельскую мовы).

Ахвярадаўца Марыян Гаўзу, сябра ЗБВБ Сьільвестар Будкевіч, ахвярадаўца Марыян Гаўзу, сябра згуртавання беларусаў Францыі «Хаўрус» Міхал Навумовіч, старшыня ЗБВБ Алена Міхалюк, сакратар рады бібліятэкі імя Ф. Скарыны Джым Дынглі, бібліятэкар бібліятэкі імя Ф. Скарыны Юрась Лаўрык, сябра Беларускае дабрачыннае рады Сяргей Дзэйка, сябра рады Англа-беларускага таварыства Джоўн Дзэйка, перакладчыца і журналістка Вера Рыч, сябры ЗБВБ Юлія Баўдзей, Ірына Дубянецкая, Ігар Іваноў, Ігар Лабацэвіч, Караліна Мацкевіч, Мікола Пачкаеў.

Яго Эмінэнцыі Кардыналу Ігнацыю Мусу Давуду
 Sua Eminenza Cardinale Ignace Moussa Daoud
 Prefetto della Congregazione per le Chiese Orientali
 00120 Citta del Vaticano
 VATICAN CITY

(адрас/adresse)

(дата/date)

ВАШАЯ ЭМІНЕНЦЫЯ!

Я звяртаюся да Вас з вялікай трывогай аб лёсе сусьветна вядомага беларускага духоўнага цэнтру — Беларускае Каталіцкае Місіі ў Лёндане — і ейнага сэрца — Марыян Гаўзу з капліцай сьв. Апосталаў Пятра і Паўла.

Марыян Гаўз уяўляе сабой ўнікальную рэлігійную й культурную каштоўнасць для некалькіх пакаленьняў беларусаў. Ён асабліва істотны для нас цяпер, калі Беларусь перажывае баглычы працэс палітычнага й рэлігійнага станаўленьня. Страта Марыян Гаўзу можа стацца непараўнай шкодаю для захавання ды разьвіцця беларускае духоўнасці.

Ваша Эмінэнцыя, я спадзяюся на Вашу мудрасць і дальнабачнасць у прыняцці канчатковага рашэння пра Марыян Гаўз і веру ў кіраўніцтва Сьвятога Духа ва ўсіх Ваших справах на карысьць Сьвятога Царквы й верных.

З пашанаю,

(імя, прозьв.)
 (подпіс)

VOTRE ÉMINENCE!

Avec une grande inquiétude, je m'adresse a vous pour attirer votre attention sur le sort du centre religieux biélarussien, renommé dans le monde entier. C'est la Mission Catholique Belarussienne a Londres et son coeur — Marian House avec la chapelle des Saints Apôtres Pierre et Paul.

Pour plusieurs générations des biélarussiens, Marian House représente une valeur religieuse et culturelle unique. Et c'est surtout maintenant, quand la Biélarussie traverse une période d'épreuve de son identité politique et religieuse, que le rôle de ce centre est inestimable. La perte de Marian House pourrait causer un dommage irréparable a la cause de préservation et de développement de la culture spirituelle biélarussienne.

J'ai le ferme espoir, Votre Éminence, que votre décision finale sur Marian House fera preuve de vos sagesse et prévoyance, et je crois aux conseils de l'Ésprit Saint dans tout ce que vous faites pour la Sainte Église et pour ses croyants.

Je vous prie d'agrèer, Votre Éminence, l'assurance de mes sentiments dévoués.

(nom, prénom)

(signature)

Захаваны праваніс арыгінала.

гасцёўня

Умаі нашы калегі радыёжурналісты адзначаюць сваё прафесійнае свята. А роднасная нам радыёстанцыя "Беларусь", якая расказвае замежным слухачам пра Радзіму, адзначае і юбілей — 40-годдзе з дня ўтварэння. Сярод радыёжурналістаў шмат цікавых, захопленых сваёй справай людзей. Іх галасы пазнаюць тысячы слухачоў, а вось героямі матэрыялаў ці інтэр'ю самі журналісты становяцца рэдка, бо іх мэта — расказваць пра іншых. Сёння мы парушаем традыцыю і запрашаем у гасцёўню радыёжурналіста, галоўнага рэдактара радыёстанцыі "Беларусь" Наталлю ХЛЕБУС.

Наталля ХЛЕБУС: «ЖЫВУ СУСТРЭЧАМІ З ЦІКАВЫМІ ЛЮДЗЬМІ...»

— Наталля, я часта бачу вас на розных прэс-канферэнцыях, фестывалях з магнітафонам, чую вашы перадачы ў эфіры. У вас, як у галоўнага рэдактара, шмат адміністрацыйных абавязкаў, а вы яшчэ спраўляецеся з творчай работай...

— Так, мая пасада магла б дазволіць мне больш знаходзіцца ў кабінце. Але я не магу і тыдня пражыць без таго, каб не сустрэцца з новымі людзьмі — паглядзець ім у вочы, паўней адчуць пульс жыцця. Інакш "хварэю": мне заўсёды трэба некуды ісці, з некім сустрэцца.

— Мара стаць журналістам з'явілася яшчэ ў школе ці гэта выпадковасць?

— Выпадковасці, мусіць, у гэтым жыцці не бывае, усё заканамерна. Калі я вучылася ў 6-м класе, мы збіралі пасылкі з гуманітарнай дапамогай для в'етнамскіх дзяцей. Вырашылі ў кожную пакласці пісьмо. Я напісала верш. Настаўніца паслала яго ў раённую газету, нават не папярэдзіўшы мяне. Аднойчы суседка паказала мне газету: на першай старонцы надрукавана інфармацыя пра пасылкі і мой верш.

Быў яшчэ выпадак: у школу прыехаў карэспандэнт дзіцячай радыёперадачы "Рамантыкі" Беларускага радыё, і мяне папрасілі прачытаць свае вершы. І вось неяк іду са школы, навокал такая прыгажосць: вясна, цвітуць яблыні, вокны ў хатах адчыненыя, а мяне аднавяскоўцы сустракаюць: "Наташа, ты па радыё гаворыш!" Потым ужо пачалося маё актыўнае супрацоўніцтва з раённай газетай, дарэчы, там была вельмі добра наладжана рабселькорская работа: раз у месяц нас збіралі, каб даць нейкія парады, паправіць вершы, апавадні.

Але пасля таго, як я закончыла школу на "выдатна", было складана вырашыць, куды пайсці далей вучыцца. Выкладчык па хіміі гаварыў, што я абавязкова павінна паступаць на хімічны факультэт, па геаграфіі — на геаграфічны, па рускай мове і літаратуры — на філалагічны. А тут яшчэ матэматыка. Пасля 8-га класа я заняла другое месца на Усеаўскай матэматычнай алімпіядзе. Перад маім ад'ездам у Мінск бацька (маці рана памерла) пры развітанні кажа: "Ты ж добра падумай: што табе тыя лічбы, лепш быць доктарам ці аграномам..." Я тады яму адказала: доктарам быць не збіраюся, баюся чалавечага болю, але і аграномам не буду. Прыехала ў сталіцу і пайшла з дакументамі ў Белдзяржуніверсітэт, каб здаць дакументы на матэматычны, але на шляху сустрэлася шылда з надпісам "Факультэт журналістыкі", і я, крыху паразважаўшы, увайшла менавіта ў гэтыя дзверы. І ніводнага разу не пашкадавала. З 1977 года працую на Беларускам радыё. Лічу, наша прафесія багатая на падзеі, сустрэчы, эмоцыі... Я вельмі ўдзячная свайму бацьку, якога ўжо шмат гадоў няма з намі, што ён на парозе роднага дому спыніў і папярэдзіў, што праца з лічбамі не для мяне.

— Наталля, вы ў гэтай рэдакцыі пачыналі свой прафесійны шлях, а цяпер — яе кіраўнік...

— Спачатку працавала намеснікам галоўнага рэдактара — светлая яму па-

мяць — Міхаіла Тондзеля, які ўзначальваў рэдакцыю 17 гадоў. Ён шмат зрабіў для кансалідацыі калектыву. Па праўдзе кажучы, пасля такога галоўнага — інтэлігентнага, вельмі вопытнага кіраўніка, які карыстаўся выключным аўтарытэтам не толькі ў нашай рэдакцыі, але і ў цэлым на радыё, я асцярожна прыступіла да выканання сваіх абавязкаў — не хацела парушыць створанае да мяне. Дарэчы, ніколі не імкнулася быць кіраўніком, бо ведала, што гэта вялікая адказнасць. Творчыя людзі асабліва, далікатныя. І тут вельмі важны мікраклімат, адносіны паміж людзьмі. На шчасце, у нас працуюць вопытныя радыёжурналісты — і накіроўваць, выпраўляць кагосьці няма патрэбы, хутчэй, абмяркоўваць, раіцца, разам вырашаць...

— Пра што расказвае слухачам журналістка Наталля Хлебус, якія тэмы вам найбольш блізкія?

— Мы імкнемся даць поўную карціну жыцця нашай Бацькаўшчыны. Бо, якую тэму ні возьмі, яна і ёсць маленькая рысачка з жыцця Беларусі. Мне таксама ўсе тэмы цікавыя. Што тычыцца творчасці, тут даводзіцца ўлічваць усё працэсы, якія адбываюцца вакол нас. Змяніўся менталітэт у краіне. Гэта вельмі адчуваецца. З аднаго боку, стала лягчэй: можна гаварыць пра усё, абмежаванняў няма, а з другога — больш цяжка, бо людзі становяцца індывідуалістамі, замыкаюцца ў сабе. Страчаны дух калектывізму. Раней чалавек быў як на далоні, а цяпер перастае пуськаць у свой унутраны свет, які таксама стаў іншым.

— У вас ёсць сям'я, двое дзяцей. Ці не абдзелены яны ўвагай?

— На шчасце, муж мяне разумее і дапамагае. І дзецям заўсёды імкнулася ўдзяляць шмат увагі. Не шкадавала часу і намаганняў, каб даць ім добрую адукацыю. Уставала на золку, каб да працы адвезці дзяцей з ускраіны горада ў цэнтр у гімназію, вечарам — у музычную школу. Цяжка было: у руках нязменны магнітафон, побач двое маленькіх дзяцей з партфелямі і да таго ж перапоўнены транспарт. Яны вывучалі ў гімназіі англійскую мову, і я пайшла на платныя курсы, каб ёю авалодаць і мець магчымасць ім дапамагчы, бо сама ведала нямецкую. Цяпер ужо лягчэй. Дзеці самастойныя, вучацца выдатна. Я сама чалавек сур'ёзны і патрабую ад дзяцей таксама адказнасці за свае ўчынкi. Нядаўна мяне здзівіла дачка: у яе добрыя музычныя здольнасці, я нават прынялі ў музычны ліцэй пры Акадэміі музыкі, але дачка вярнулася ў сваю гімназію, бо марыць стаць, як і я, журналістам.

Гутарыла Таццяна КУВАРЫНА.

АД РЕДАКЦЫІ. Мы віншваем сваіх калег з прафесійным святам і юбілеем радыёстанцыі. Жадаем плёну ў працы, творчага натхнення і радасці ад сустрэч з цікавымі людзьмі.

з пошты Яўгена Леўкі

Сардэчна дзякую Вам за кур'ёрскую дастаўку беларускага хлеба і газет, а асабліва за кнігу.

Альбом "Беларусь у малюнках Напалеона Орды" — проста цудоўны! Малайцы і ўкладальнік, і мастак, і аўтар макета, і выдавецтва. Я лічу, што пасля знаёмства з альбмом застанеца прывільны, адэкватны "відэарад" мінулага ў нашых галовах, а гэта рэч вельмі каштоўная. Аднак відэавочныя і выдавецкія недапрацоўкі. Гэта перш за ўсё адсутнасць навуковага рэдагавання. Здавалася б, якая рэдакцыя для такога невялікага тэксту, аднак жа: вёску Вайцэхойшчыну назвалі Вайцэхайшчына (С.28), магнатаў Слізняў — Шлізнямі (С.55), а замест беларускай формы назвы Абрэнбшчына пакінулі яўны паланізм Абрэнбшчызна (С.14); тэкст да малюнка палаца Тышкевічаў замест правага і левага бакоў двойчы называе правы — пералік рэдактарскіх недапрацовак можна павялічыць, але гэта дробязі ў параўнанні з іншым.

Альбом, як маем, выйшаў на дзвюх мовах. Кожны "просты" чалавек можа наўна лічыць, што абодва тэксты аднолькавыя — ажно не! Перакладчык на англійскую мову А.Нікіфарова і рэдактар замежнага тэксту С.Трафімчук вельмі вольна абыходзіцца з беларускім арыгіналам. Вось, напрыклад, аўтар піша (па-беларуску): "Нарадзіўся Напалеон Орда 11 лютага 1807 г. у радавым маёнтку Варацэвічы Пінскага павета Мінскай губерні (цяпер вёска ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці) у сям'і маршалка шляхты Кобрынскага павета, інжынер-фартыфікатара Міхаіла Орды" (С.6). Вось як пачынаецца пераклад гэтага абзаца на англійскую мову: "Napoleon Orda, a son of Polisz gentlemen from Kobrin district Mikhail Orda..." (С. 10), што значыць: "Напалеон Орда, сын польскага шляхціца з Кобрынскага раёна..." Які польскі джэнтльмен?! Можна выказаць меркаванне пра "козі", аднак, думаю, усё тлумачыцца проста няздольнасцю А.Нікіфаровай і яе рэдактара справіцца з перакладам гістарычнага тэрміна "маршалак шляхты", хаця гэтая пасада беларускай старасветчыны мае абсалютна дакладны англійскі пераклад "marshal of the nobility" (параўнай аналагічнае расійскае "предводитель дворянства").

Яшчэ больш няўдала выйшла з музеямі. Аўтар уступнага тэксту Анатоль Кулагін, напэўна, "для сябе" трохі ведае па-польску. Гэтае "трохіведанне" дазволіла яму абсалютна непасрэдна пісаць аб Народным музеі ў Кракаве і Народнай бібліятэцы ў Варшаве (С.9). Ход разважанняў няхітры: Biblioteka Narodowa — значыць, народная. Тое, што тут фігуруюць Нацыянальная бібліятэка і Нацыянальны музей, мог бы (і павінен быў бы) заўважыць навуковы рэдактар, але апошняга не было. Беларускі "просты" тэкст пайшоў да ўжо вядомай перакладчыцы. Яна кулагінскі "Народны музей" пераклала літаральна: "Popular Museum in Warsaw" (С.12). Так з'явіўся фантом — неіснуючы музей.

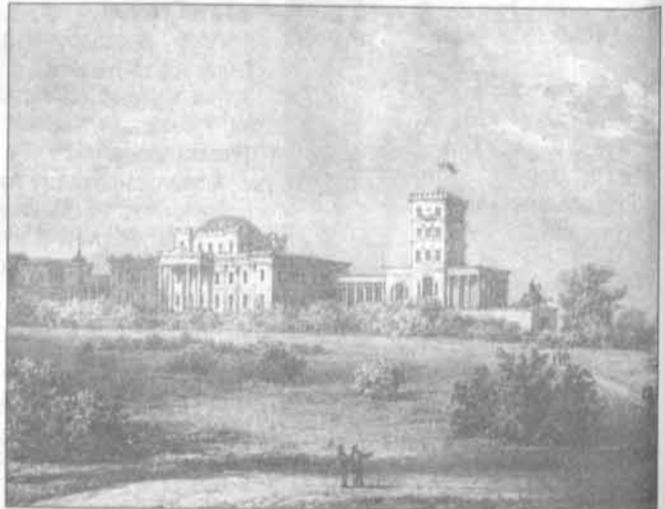
Аднак жа, паважаны Яўген Рыгоравіч, маё захваленне ад гэтага прыгожага і на самай справе важнага альбома нашмат большае, чым незадаволенасць "блохамі" ў ягонай рэдактарскай падрыхтоўцы.

Да пабачэння.

Мікола НІКАЛАЕВ.
г. Санкт-Пецярбург.

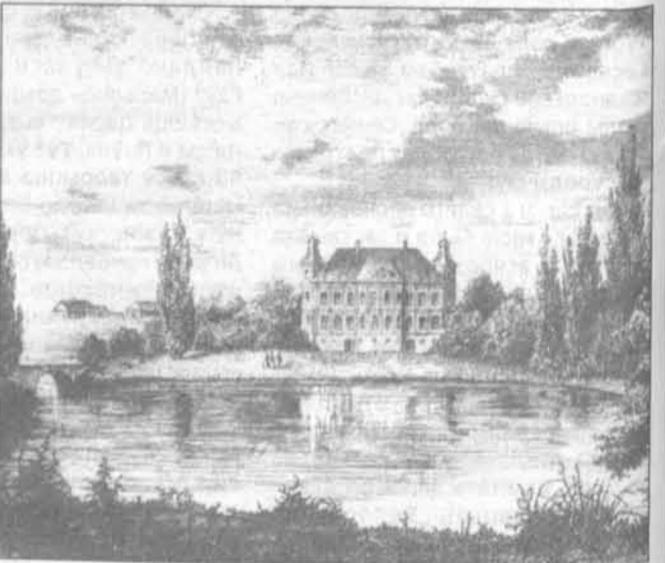
Сядзіба Ордаў, вёска Варацэвічы, Іванаўскі раён, Брэсцкая вобласць.

Палац Паскевічаў, г. Гомель.

Дамініканская вуліца з гасцініцай Ромера, г. Гродна.

Палац, г.п. Дзятлава, Гродзенская вобласць.

Палац Умястоўскіх, вёска Жамыслаўль, Іўеўскі раён, Гродзенская вобласць.

Джордж Гордан БАЙРАН

ДОН ЖУАН

Пасля перастварэння на беларускай мове "Боскай камеды" і "Новага жыцця" Дантэ Аліг'еры мяне зацікавіла паэма Байрана "Прароцтва Дантэ", напісаная тэрцынамі, як "Боская камедыя", і ад імя Дантэ. Натуральна, што міма гэтай паэмы я прайсці не мог і з дапамогаю прафесара лінгвістычнага ўніверсітэта Вольгі Судлянковай перастварыў яе. Зразумейшы гэтым чынам Байрана знутры, я ўрэшце вырашыў перастварыць і "Дон Жуана", да якога даўно прыглядваўся. Пройдзена "тры чвэрці шляху". Чытачам "Голасу Радзімы" прапаную скарачаны варыянт трэцяй песні, у якой апісваюцца пачуцці пірата Ламбро, які вярнуўся на радзіму пасля доўгай вандроўкі.

Уладзімір СКАРЫНКІН.

*Difficile est proprio
communia dicere.
Гарацый.*

ПЕСНЯ ТРЭЦЯЯ

Муза любая! Et cetera...
Пакінулі Жуана мы з табою,
Калі, як міласэрная сястра,
Дзяўчына, для якой яшчэ журбою
Атручваюцца не надышла пара,
— то туліла да грудзей рукою,
Хоць быў ён ворагам і шмат прынёс
Ей потым ганьбы і крывавага слёз.

Скажы, любібу, чаму на свеце гэтым
Так небяспечна закаханым быць?
Чаму квітнець ты любіш дзікім цветом
І ўздыхі безнадзейныя рабіць?
Няўжо прыемна маладым кабетам
Жыццё ў нас на грудзях табе губіць,
Як ружам дзела вадару сарваным
Шпількай на грудзях замацаваным?

Жуан з Гайдэ был не абвянчаны,
Ды гэта не мая віна, а іх.
Калі ж табе, чытач мой паважаны,
Усё ж прыгоды грэшнікаў маіх
Не падабаюцца — чытай раманы,
Сабе на радасць, аўтараў другіх,
Бо ў больш правільных і праведных.
Бясспрэчна,
Чытаць раман мой надта небяспечна.

Аднак шчаслівымі ў задавальненні
Жаданняў маладых былі яны.
Рабіліся больш смелымі з'яўленні
Гайдэ да юнака. У час начны,
На досвітку і вечарам памкненні
У грэшнай парачкі былі адны.
Гайдэ кажала без перасцярогі,
Пакуль быў у адлуччы бацька строгі.

Здавацца дзіўнаю яго манера
Здабычы грошай не павінна вам.
Яго імя вы іменем прэм'ера
Лепш замяніце, як раблю я сам, —
І зробіцца даходы флібусцэра
Падаткамі. Але, на страх сцягам
Усіх краін, ён адпраўляўся ў мора
У якасці марскога пракурора.

На гэты раз гвалтаўніка старога
Затрымлівалі вецер і прызы,
Якіх было ў яго надта многа —
Так, як і ў папярэднія разы.
Разбойнік не пашкадаваў нікога
І змог усё ўлічыць да драбязы:
Быў кожны вязень пранумараваны,
Ацэнены ў далярах і скаваны.

Адных рабоў ён збыў ля Матапана
Сябрам-майнотам, а другіх прадаў
Туніскаму агенту. Старыкана,
Які сябе пагана адчуваў,
Шпурнуў за борт у хвалі раззлавана
І ў цёмны тлум зганяць багатых стаў.
Кідаць іх выгадна ён меў надзею
Султану або трыпальскаму дэю.

Прадаў тавары жыхарам Ляванта
З рабежнік наш. А шпількі для валос,
З тканін французскіх дарагія транты,
Нажніцы, чайнік, залаты паднос,
Гітару, кастаньеты з Алікантэ,
Карункі і зубныя шчоткі вёз
Пірат дачцэ сваёй у падарунак,
Зрабіўшы ўсяго адзін пакунак.

Цыклады ўбачыўшы на гарызонце,
Усе крэйсеры ў бакі ён развярнуў.
Ягоны ж карабель, які ў рамонце
Займеў патрэбу, рыфы абгануў
І стаў на якар у цыкладскім порце.
З палёгкаю стары пірат зірнуў
На бераг, дзе шмат месяцаў няспынна
Дачка прымала юнака гасцінна.

Сцяну свайго пабеленага дома
З пагорка ўбачыў гаспадар і стаў.
Складаныя пачуцці падсвядома
Прыходзяць да таго, хто завітаў
Дамой з вандроўкі.

Радасць, страх і стома
У іх зліваюцца ў адзіны сплаў,
Таму што мы душой у час вяртання
Вяртаемся да моманту расстання.

Калі ж вяртаемся дамоў з далёкай
Вандроўкі мы — грызучы сумненні нас,
Бо заставацца цяжка адзінокай
І жонцы, і дачцэ працягла час.
З дачкою вашай можа збегчы лекай,
А жонку — звабіць спрыты лавелас.
(Жанчынам я бязмежна давяраю,
Хоць сам сабе ліслівіць ім не раю.)

Не ўсе, як Пенелопай — Адысей,
Чакаемся мы жонкамі дахаты.
Бывае, што ў свой гонар маўзалея
Знаходзіць дома, а маракход жанаты
І нават некалькі малых дзяцей,
Якіх зачаў таварыш зухаваты,
Калі марак дадому прыплыве —
І Аргус вопратку на ім парве.

А той, хто адпраўляўся жаніхом
Гаротніцы прыгожай у вандроўку,
Пабранаю са сквапным багачом
Убачыць можа зноў сваю сяброўку.
Хай багача ён зробіць рагачом,
З нявестаю пасябраваўшы зноўку
І стаўшы cavalier servente,
ці Жанчын кляймоў ў верхках і ў жыцці.

Стары Ламбро (так зваўся наш пірат),
Больш вопытны
не ў сухапутных справах,
Убачыў дым, што паднімаўся над
Яго страхой, і, стрыманы ў праявах
Сваіх пачуццяў, быў надзвычай рад.
Хоць флібусцэра не ведаў
слоў ласкавых,

Ён гэтак даражыў сваёй дачкой,
Што плакаў горка б над яе труной.
Ён бачыў дом, зялёны сад і гай,
Дзе весела ў цяністай прахалодзе
Звінеў знаёмы балабон-ручай.
Людзей, што тоўпіліся ў карагодзе
Пад брэх сабачы і птушыны грай
Са зброяй, як заведзена на ўсходзе,
Заўважыў праз імгненне ён здалёк.
Пярэсіўся натоўп, як матылёк.

Непадалёку ад усёй гасціны
На кукішках працягвалі абед
Сябры вяселья. Пілаў і віны
З Хіоса і Самоса, плоў, шарбет
У порыстых збанках
з чырвонай гліны

Стаялі перад імі. На дэсерт
Падносилі ім дрэў цяністых шаты
Бананы, апельсіны і гранаты.
Негаваркі, зацяты ад прыроды —
Хацеў суровы пракурор марскі

Зрабіць сваё вяртанне, як заўсёды,
Сюрпрызам добрым для сваёй дачкі.
Не думаў ён, што ля сваёй гасподы
Убачыць можа вэрхал вось такі.
І ў гэты момант не задавальненне
Напоўніла пірата, а здзіўленне.

Пакуль збіраў падаткі пракурор,
Цыклады схамянуліся ад плёткі,
Нібыта ён загінуў ці памёр.
(Вось як ілгачы ўмеюць грэкі ўсё-ткі.
Такіх скасіць не можа нават мор!)
Чатыры тыдні (тэрмін — не кароткі)
Быў у жалобе флібусцэра дом,
Дзе стаў Жуан амаль гаспадаром.

Паружавелі гаспадыні шчокі
І слёзы высахлі. І вось яна
Наладзіла багаты стол і скокі.
Было шмат рысу, мяса і віна,
Былі салаты розныя і сокі —
Красуня разгарнулася спаўна!
І дзіўна, як яна ўсё паспявала,
Бо страсць яе на міг не астывала.

Разбойнік да гасціны гаманкой
Наблізіўся рашуча і ў кагосьці
Спытаў, па спіне ляпнуўшы рукою,
З усмешкай, каб не зразумелі гасці,
Які ў яго на сэрцы неспакой:
«У чым прычына вашай весялосці?»
І грэк, што п'яны быў ужо спаўна,
Падаў гаспадару фужэр віна,

Сказаў незадаволена: «Глыні!» —
І сам у глотку рухам рэзкім кінуў
Фужэр віна. «Нам не да балбатні,
— Другі дадаў. — Наш гаспадар загінуў».
«У дом зайдзі — на новага зірні! —
Бы за каўнер вады халоднай лінуў
Гуляка трэці следам за другім. —
А хочаш — дык і пазнаёмся з ім».

На жаль, дагэтуль аніхто з гуляк
Не бачыўся з Ламбро, відаць, ніколі.
Насупіўся стары марак, аднак
Неверагодным намаганнем волі
Злосць падавіў і запытаўся, як
Завуць таго нахабніка, што ў ролі
Гаспадара цяпер гуляў і піў,
Бо, пэўна, дамаю Гайдэ зрабіў.

«Хто гэты перакормлены каплун
І ці з далёкага прыбыў ён краю,
— Такі адказ даў п'яны весялун, —
Не ведаю і ведаць не жадаю,
Ды він такіх не піў ён!» і хітрон
Незадаволена адрэзаў: «Раю
Табе пытанне гэтае задаць
Суседу, бо ён любіць балбатаць».

Усім ударам лёсу насупор
Быў гаспадар спакойны і цярыпльвы,
Хоць і карцела разагнаць абжор.
Нібы француз вясельы і пачцівы
(Французскі гумар для мяне — узор),
Абразы, здзекі, кпіны, брэх звяглы
Людзей, што нішчылі яго дабро,
Хоць сэрца грукатала, знёс Ламбро.

Больш не задаў ніводнага пытання
Ён і праз тайны ход прабраўся ў дом,
Дзе не чакаў ніхто яго вяртання,
І не лічыў яго гаспадаром.
Не змог, на жаль,
знайсці ён апраўдання

Таму, што адбывалася кругом,
Хоць і хацеў, але, з другога боку,
Баяўся вырашаць усё з наскоку.
Стары Ламбро зайшоў пад родны дах —
Зняважаны, падаўлены, бяссільны.
Як цяжка бачыць дарагі ачаг,
Калі ўжо ён — бы камень надмагільны
Ці урна, дзе надзей уласных прах
Ты пахаваў, да сантыментаў сільны.
Што адчуваў тады стары марак,
Не зразумее толькі халасцяк.

Зайшоў ён як бяздомны ў родны дом,
Бо не было ў тым сэрца, што чакала
Яго вяртання вечарам і днём,
І флібусцэру адзінока стала.
Тут сэрца грубае яго, што злом

З дзяцінства поўнілася, размягчала
Дачка, чый светлы, прамяністы твар
Быў для душы счарсцвейай як алтар.

Была ў пяшчоту да сваёй дачкі
Ягоная любоў сканцэнтравана.
Змягчаць душу рабаўніка, які
Напамінаў крывавага тырана,
Калі ішоў да мэты напраткі,
Дачка любімая была прызвана.
Яе згубіўшы, ён захмарыў лоб
І азвярэў бы ўмомант, як цыклоп.

Тыгрыца вельмі лютая, калі
Яе дзіцятка загрызучы шакалы.
Кідае надта злосна караблі
Разлютаваны акіян на скалы.
Ды жахі б гэтыя хутчэй прайшлі,
Чым змрочны гнеў,
крывёю набрынялы,
Што вочы напаяў гаспадара
І прадвешчаць ужо не мог добра.

Калі дачка ці сын з-пад іх улады
Выслізгаваюць, нялёгка ўсім бацькам.
Стварэнні, у якіх мы ўбачыць рады
Свае абрысы або іхніх мам,
Нам здраджваюць, аднак, —
І гэтай здрады

Спакойна знесці немагчыма нам,
Бо наша сонца засланяюць хмары —
І разбіваюць нас хвароб удары.
Сям'я, дарэчы, неблагая рэч.
Каб дзеці не псавалі нам крывы, мы
Ніколі б іх не адганялі прэч.
Каля каміна, быццам херувімы —
Ля алтара (святыя насамрэч),
Яны стаяць у сіверных зімы.
Сярод дзяцей бяднейшая з кабет —
Нібы гінея пасярод манет.

Было сутонне. Праз малыя дзверы
Зайшоў вандроўнік непрыкметна ў дом.
Жуан з Гайдэ
(прыгожай, быццам перлы)
Ва ўсёй красе сядзелі за сталом
Інкуставаным. Лыжкі і фужэры
Блішчэлі золатам і серабром.
А перламутр і яркія каралы
Упрыгожвалі талеркі і піялы.

Стаялі за Гайдэ і Дон Жуанам
Рабы прыгожыя, а на стале —
Ягня з фісташкамі, і суп з шафранам,
І з рэдкай рыбы смачнае філе.
Напэўна, падабалася гурманам
І з малака казінага сурман.
Працэдзяныя праз кару шарбеты
Стол аздаблялі ў адвяхорак гэты.

Апісваюць я не буду туалеты.
Скажу адно, што на Гайдэ былі
Шыкоўныя джэлікі дзве адзеты.
Бы хвалі дзве, кашулю прыўзнялі
Тугія грудзі маладой кабеты,
А гузікі жамчужны бляск лілі.
Свяціўся тонкі вэлюм над дзяўчынай
Напльвішаю на поўню аблачынай.

Яе валос каштанавыя хвалі
Нагадвалі альпійскі вадаспад
І да падлогі, ззяючы, спадалі.
Яны б усю — ад галавы да пят —
Яе пры неабходнасці схавалі,
Каб не былі адкінуты назад
У тонкай сетцы. Бы вялізны веер,
Яны хісталіся, як вецер веяў.

Ліла прысутнасць гэтай мілай феі
Святло нябеснае на ўсіх гасцей.
Жыццё, паветра, блазны, ліхадзеі
Каля яе рабіліся чысцей.
Даказвала сабой сястра Псіхеі,
Што можна ў захалпенні, карацей,
Не толькі перад ідалам схіліцца,
А і жывой істоце пакланіцца.

На жаль вялікі, падвяла сурмой
Красуня бровы — чорныя, як ночы.
О, як смяяліся з яе самой
Вялізныя насмешлівыя вочы!
Ну а пазногці прыгажуня хной
Пафарбавала густа (па-жаночы),
Хаця былі ружовыя яны
Без гэтай яркай непатрэбнай хны.

Дарэмна скуры белае адценне
Яна старалася падкрэсліць тым.
І снежным пікам дзіўнае стварэнне
Не саступала бляскам маладым
І згадвалася ўсім, як летуценне.
Шэкспір казаў: «Навошта залатым
Чырвонцам пазалота, а ліле! —
Бялілы?» Так, як фарбы — нашай феі.

У белую даўгую апранаху
Адзеты быў Жуан — і камяні
Пад ёй гарэлі, як на Млечным Шляху

Асенняя ноччу — зорныя агні.
Была на ім чалма
(на зайздрасць шаху!)
З паўмесяцам, што сеяў прамяні,
Шаль з золатам і перка з ізумруду,
Але ўсё пералічваць я не буду.

Сярод скакух і карлікаў іх святы,
Што забавляла маладых тады,
Быў і паэт даволі знакаміты,
Які хваліўся славаю заўжды.
Хоць быў яго радок нядрэнна звіты,
Ды апяваў пясняр немалады,
На жаль, звычайна
толькі моцных свету,
Якія заплаціць маглі паэту.

Ды ўрэшце рэшт закончыўся банкет —
І слугі, карлікі, гурма танцорак,
Нявольнікі, музыкі і паэт,
Што песні пеў, пакінулі падворак,
А для Гайдэ з Жуанам неўпрыкмет
Ізноў зазьяў зарою адвяхорак.
Ave Maria! Гэты дзіўны спеў
Па-над зямлёй аціхлай паляцеў.

Ave Maria! Як любіў калісьці
Я велічнасць хвіліны той, калі
Звон пачынаў
магутным гімнам плысці
Зноў над прасторами святой зямлі,
Калі Цябе ўслаўляла нават лісце,
Хоць кроны нерухомяты былі,
А водбліскі ў паветры вечаровым
Яго рабілі мяккім і ружовым.

Ave Maria! — гэта спачуванне,
Малітва і пяшчота да ўсяго.
Ave Maria! — гэта сузіранне
Цябе і Сына роднага Твайго.
Ave Maria! — гэта і чаканне
Магутнейшага Голуба Таго,
Які ператварыў Цябе ў Мадонну,
Што заліла святлом сваім ікону.

О адвяхоркавы салодкі час!
Як я на ціхіх берагах Равены,
Што выйшлі пініямі чешыць нас
З адрыватнай жыватворнай пены,
Любіў цябе! Рабіўся (і не раз!)
Аплотам цэзараў лес вечны гэны.
Бакачы і Драйдэн гэты бор
Уславілі так, як не ўславіць хор!

У гэты вечаровы час набат
Гудзеў за дрэвамі прызыўна дзесьці,
А я ў час гэты быў надзвычай рад
Вярхом на рысака гнядога сесці
І гнаць яго пад перазвон цякад,
Пакуль не ўбачу ў лесе ценя Анесці,
Што паляваў на гуры маладых
І навучыў любві сапраўднай іх.

Глядзеў у гэты час я на Венеру
І гаварыў: «О Геспера святло!
Прыносіш ты галоднаму вячэру,
А птушаняткам — матчына крыло,
Спачын даеш знясіленым не ў меру
І ўсіх вяртаеш у сваё жытло —
Валоў, людзей. Маленькаму дзіцяці
Ты ў гэты час вяртаеш грудзі маці».

О час, калі маркоцяць шкадаванні
Тых мараплаўцаў, што сябрам сваім
На пірэ рукі паціскалі ўранні;
Калі заплакаць хоча пілігрим,
Пачуўшы звон, які пые літанні
Дню, што згасае ў прыцемку густым!
Памрэ тыран, што зелянеў ад злосці,
Яго таксама пашкадуе хтосьці.

Калі, на радасць Рыму, ўсё ж такі
Раз'юшаны Нерон сканаў (у сілу
Прысуду справядлівага, які
Быў вынесены гэтаму грамілу),
Гавораць, быццам нехта гваздзікі
Паклаў усё ж на свежую магільу.
Відаць, вампір, што кроў людскую піў,
Хаця б хвіліну чалавечным быў.

Я адхіліўся зноў, хоць мой герой
Не меў ніякіх сувязей з Неронам,
Як жыхары лампады незямной,
Што ноччу свеціць, —
з прынцам ці баронам.
Быў Дон Жуан, па сутнасці, ізгой
І не валодаў аніякім тронам.
Мяне, напэўна, побыт засмактаў —
І я ў паззі кантабам стаў.

Шматслоўны я, хоць адчуваю сам,
Што гэта песня — ледзь не эпапея.
І вось таму разрэзаць папалам
Пры перапісцы вырашыў яе я,
Хоць, можа, крытыкам і чытачам
Не спадабаецца мая ідэя.
Зрабіць параў Арыстоцель так
Сваёй «Пазтыкаю» мне, аднак.

пераемнасць

АПЯКУНКА МУЗЫЧНЫХ ТАЛЕНТАЎ

Медаль імя Ф.Скарыны – вельмі высокая ўзнагарода. Сярод музыкантаў яна ўвогуле першая. Але Калерыя Сцепанцэвіч сапраўды яе заслугоўвае. Амаль усе, хто навучаўся ў Беларускай акадэміі музыкі, знаёмыя з Калерыяй Іосіфаўнай. Шмат хто быў звязаны з ёю як з выкладчыкам музычна-тэатрычных дысцыплін, некаторыя – як з намеснікам рэктара па вучэбнай і навуковай рабоце, а ёсць і такія, у каго яна была выкладчыкам у спецыяльным класе, настаўнікам жыцця ўвогуле. Некалькі пакаленняў музыкантаў могуць падзякаваць Калерыі Сцепанцэвіч за грунтоўную адукацыю і выхаванне. Даведаўшыся аб прысваенні ўзнагароды – медаля імя Ф.Скарыны за вялікі асабісты ўклад у развіццё музычнага мастацтва і падрыхтоўку творчых кадраў, я дамовілася сустрэцца з Калерыяй Сцепанцэвіч.

– Калерыя Іосіфаўна, карані ваши знаходзяцца ў Расіі, але ўсё сталае жыццё і праца звязаны з Беларуссю. Як гэта здарылася?

– Сапраўды, нарадзілася я ў Горкім. Маё станаўленне як чалавека і музыканта праходзіла ў гэтым горадзе. Потым была Масква, навучанне ў інстытуце імя Гнесіных, дзе выкладалі цудоўныя спецыялісты.

Да гэтага часу ўспаміны пра ўзаемаадносінны паміж выкладчыкамі і вучнямі, творчую, шчырую атмасферу грэюць маё сэрца. Жылі мы тады адной вялікай дружнай сям'ёй. Усім дзяліліся. Выкладчыкі і навучэнцы сустракаліся ў сценах вучэбнай установы і ў хатняй абстаноўцы, але гэта не выключала строгаści і патрабавальнасці ў працэсе навучання. А ўсё разам давала цудоўныя творчыя вынікі...

Яшчэ калі навучалася ў музычным вучылішчы, адчула схільнасць да педагагічнай работы. Гэта і вырашыла ў далейшым мой прафесійны лёс. А Мінск быў выбраны не выпадкова. Мой бацька – выхадзец з Беларусі, муж – Георгій Глушчанка – удзельнічаў у вызваленні Беларусі, а даклад-

ней, у аперацыі "Баграціён". Таму Беларусь – другая радзіма для яго, так і для мяне. Калі мы скончылі інстытут імя Гнесіных, без роздумаў выбралі менавіта Мінск.

– Якімі былі вашы ўражання ад Мінска пасля насычанага мастацкага і культурнага жыцця Масквы?

– Апынуўшыся ў сталіцы Беларусі, мы ўбачылі, што тут шмат чаго трэба зрабіць для станаўлення музычнай педагогікі, навукі і музычнай культуры ўвогуле. Адна з праблем, якая ўзнікла перад намі, – недахоп кваліфікаваных спецыялістаў, навуковых крыніц і падручнікаў, гуказапісаў. Тады і прыйшло асэнсаванне таго, што ўсё гэта трэба распрацоўваць. У далейшым адным з маіх галоўных клопатаў стала стварэнне навукова-метадычнай літаратуры, дапаможнікаў для розных узроўняў вучэбнага працэсу.

– Георгій Самёнавіч быў вашым аднадумцам і сааўтарам многіх сумесных прац...

– Так. Сярод нашых першых сумесных работ – падручнік па беларускай музыцы для дзіцячых музычных школ. Пазней гэты на-

кірунак агульнай працы быў прадоўжаны ў распрацоўцы вучэбна-метадычных матэрыялаў для выкладчыкаў музычных вучылішчаў і вышэйшых навучальных устаноў. Нашымі апошнімі сумеснымі працамі з'яўляюцца "Беларуская музыка 60–80-х гадоў" і кніга "3 гісторыі музыказнаўства ў Беларусі" (сумесна з іншымі аўтарамі).

У розныя часы мяне цікавіла розная музыка. Першыя крокі ў навуковай сферы дзейнасці былі звязаны з рускай музычнай культурай. Цікавіла творчасць Рымскага-Корсакава, Танеева, не абдзелены ўвагай быў і рускі фальклор. Потым, ужо ў Мінску, я адчула неабходнасць вывучэння беларускай музыкі – як прафесійнай, так і народнай. Музыказнаўца не павінен стаяць на адным месцы. Яму неабходна чуйна рэагаваць на ход часу. Тым больш, што музычная культура XX стагоддзя эстэтычна вельмі багатая і разнастайная. Тут існуюць з'явы ўвогуле нявывучаныя, імёны, якія недастаткова адлюстраваны ў навуковай і вучэбнай літаратуры. З гэтым звязаны мой зварот у працы са студэнтамі да такіх тэм, як "Сімфонія Л.Абеліёвча", "Творчы метады Шонберга, Берга і Вэберна", "Семантыка тэмбраў", "Цішыня музыкі", "Беларускае шматгалоссе ў курсе сальфеджыю" і іншыя.

На мой погляд, праца выкладчыка дае выдатную магчымасць змяняцца і ўдасканальвацца. Азіраючыся на пражытае, я прыходжу да высновы, што выкладчыкамі нараджаюцца...

Гутарыла Алена БУРАК.

дэбют

Фота Сяргея ХАРАДЗІМІНА, БелТА

ДУЭТ З МАЗЫРА

Удзельніцамі прэстыжнага дзіцячага тэлевізійнага конкурсу выканаўцаў у Маскве "Ранішня зорка" сталі нядаўна юныя спявачкі з Мазыра Даша КОРКІНА і Насця СТАЦЭНКА (на здымку). Дзяўчынкі вучацца ў 7 класе і спяваюць у калектыве "ЮМЭ" ("Юныя майстры эстрады"). Яны сяброўкі з ранняга дзяцінства, але спяваюць дуэтам нядаўна. Выканаўшы дзве песні і заняўшы другое месца ў праграме "Ранішня зорка", дзяўчынкі выйшлі ў фінал.

слухай сваё

НОВЫЯ СУСТРЭЧЫ СА СТАРЫМІ ЗНАЁМЫМІ

С.СОКАЛАЎ-ВОЮША. «НЕФАРМАЛЬНЫ БЕЛАРУС», МН., 2001, БМАГРУП

Зусім нядаўна мы распавядалі нашым чытачам пра унікальную CD-серыю "Беларускі музычны архіў", у якой ужо выйшлі ў свет дыскі бліскучага опернага тэнара Міхася Забэіды-Суміцкага ("Ластаўкі ў стрэсе"), славутага хормайстра і кампазітара Міколы Равенскага ("Магутны Божа"). Але не толькі так званая "сур'езная" музыка будзе ўваходзіць у гэтую серыю.

Адначасова з дыскам М.Равенскага напрыканцы мінулага года з'явіўся і бардаўскі том Сержука Сокалава-Воюша "Нефармальны беларус". Гэтая калекцыя песень за свае 74 хвіліны гучавага часу ўвабрала два поўнафарматныя альбомы С.Сокалава-Воюша ("Песні касінераў" ды "Публіцыстыка і сатыра"), а таксама арыянальны дадатак бонус-трэкаў пад назвай "Сяброўская скарбонка".

Бард ніколі не сядзіць у студыях, адпрацоўваючы камерцыйныя кантракты, а проста жыве песнямі. Ён спявае не ў канцэртных залах, а ў турыстычных вандрцоўках, на мітынгах, на сяброўскіх хаўрусах. А калі потым усё ж выходзяць дыскі, адноўленыя з самаробных стужак, іх каштоўнасць якраз і выяўляецца ў неабходнасці перасягнуць бар'еры часавых непаразумеў. Вось і на дыску С.Сокалава-Воюша ў цыкле "Сяброўская скарбонка" захаваны рарытэтычныя ўзоры "чужога рэпертуару" (песні Алега Паўлэнкі і Зміцера Сідаровіча), хоць умовы запісу цяжка назваць "стэрыльнымі" (падпеўкі сяброў, грукат мэблі, кашаль).

Праўда, славуці гістарычны цыкл "Песні касінераў" (сапраўдны творчы ўзлёт) выдаўцы здолелі адшукаць у ідэальнай студыйнай версіі, але цалкам і з поўнай аўтарскай паслядоўнасцю публікуецца ён тут упершыню (усе 14 песень). А самае каштоўнае ў гэтым выданні тое, што

любы твор можна не толькі паслухаць, але і пачытаць ды нават развучыць акорды: 24-старонкавы буклет прэтэндуе "абскакаць" лепшыя замежныя выданні.

Сярод трох дзесяткаў уласных песень С.Сокалава-Воюша з гэтага збору найбольш шчаслівы лёс, бадай, мае "Аksamітны вечар". Ён не толькі гучыць у выкананні турыстычнай моладзі, але і з вялікіх сцэн ды эстрад у версіях прафесійных артыстаў – Лявона Барткевіча, Данчыка і г.д.

Але больш камернае, аўтарскае выкананне зусім не прымяняе важкасць і значнасць воюшаўскай музычнай публіцыстыкі. Цяпер, калі ёсць такія дыхтоўныя кампакт-дыскі, юначы голас і сардэчны запал песень "Куропаты", "Экалагічны гімн", "Радзіма, светлы вобраз твой", "Праўды святло" перажывуць, здаецца, і самага аўтара.

Але гэты дыск не мог умясціць усяго С.Сокалава-Воюша. Шматлікія прыхільнікі ягонай творчасці з лёгкасцю назавуць яшчэ нямала любімых твораў, якія б хацелася слухаць і слухаць ва ўмовах хатняга гучавага тэатра. Тут і "Зварот да слухача", і "Казачнік Бай"... Але гэта ўжо матэрыял для наступных выданняў, рэальнасць якіх непасрэдна залежыць ад поспеху першага дыска.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

фітнес-клас

ВУЧАЦЬ УМЕЛЫЯ

Новыя праграмы ў сферы развіцця прафесійнай і аматарскай аэробікі і фітнесу прадставілі лепшыя інструктары Беларусі, Расіі і Швецыі ў час канвенцыі па аэробіцы, якая прайшла ў беларускай сталіцы.

НА ЗДЫМКУ: прадстаўнік фітнес-акадэміі Скандынаві Фрэдрык СЯОБЕРГ (Fredrik Sjoberg) праводзіць майстар-клас.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

спейнік

Словы Станіслава ВАЛОДЗЬКІ

Музыка Міколы ЯЦКОВА

ЛАСТАЎКІ

Радасць у сэрцы зноў
Ластаўкаю шчабеча.
Ластаўкі над акном
Помніцца будуць вечна.

Ластаўкі над акном...
Мы ім радня таксама,
Бо і для іх наш дом
Лепшы і мілы самы.

Прыпеў:

Ластаўкі, ластаўкі
Дом пакідаюць –
Шчасця шукаюць,
Ды зноў вяртаюцца назад.

Ластаўкі над акном,
Перш чым падацца ў вырай,

З неба жагнаюць дом,
Нас асяняюць шчыра.

А як з краёў чужых
Ластаўкі прылятаюць,
Мы сустракаем іх
І, як радню, вітаем.

Прыпеў.

Ды не вярнуць гадоў...
Зараз ляцім таксама
З выраю ў родны дом
Ластаўкамі мы самі.

Бачым наш дом гняздом
Па-над акном азерца...
Як і ў маленстве, зноў
Радасць шчабеча ў сэрцы.

Прыпеў.

Лірычна, з рэкам (3.112)

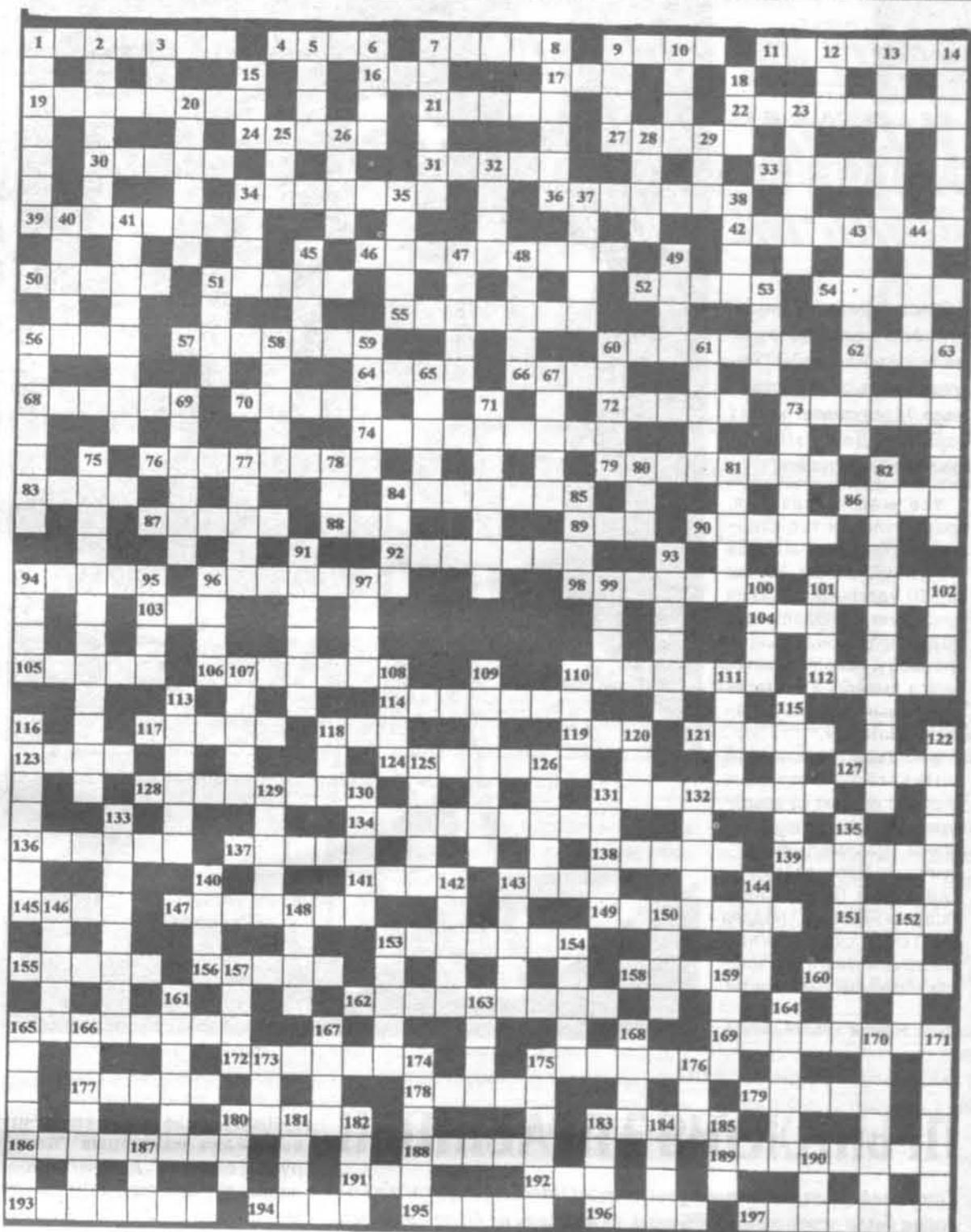
Радасць у сэр-цы зноў Лас-таў-ка-ю шча-бе-ча,
Лас-таў-кі над ак-ном пом-ні-цца бу-дуць веч-на,
Лас-таў-кі над ак-ном, мы ім рад-ня так-са-ма,
Бо і для іх наш дом леп-шы і мі-лы са-ма.
Лас-таў-кі, лас-таў-кі дом па-кі-да-юць,
Шча-сця шу-ка-юць, ды зноў вяр-та-юць ца-на-зад.

крыжаванка ад аляксандра халецкага і тацяны пятровіч

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Рысы, выраз твару. 4. Усходняя дробная сярэбраная манета, распаўсюджаная даўней на Каўказе. 7. Знаходжанне абываначага ў момант злучыства ў іншым месцы. 9. Будынак для стаянкі і рамонту лакаматываў і вагонаў. 11. Пагадовы запіс гістарычных падзей у старажытныя часы. 16. Гімнастычны снарад: бярвяно для практыкавання ў раўнавазе. 17. Скураная пятля ў хамуце, да якой з дапамогай дугі прымацоўваюць аглоблі да вупражы. 19. Моцная бесперапынная стрэльба з некалькіх гармат. 21. Дыпламатычны прадстаўнік вышэйшага рангу. 22. Форменнае адзенне. 24. Раменная плётка з кароткай ручкай. 27. Тое, аб чым расказваецца ў кнізе або кінафільме. 30. Прылада для клейвання жывёл. 31. Тоўсты матэрыял са зваленай воўны. 33. Агент, які выведвае дзяржаўныя або ваенныя тайны. 34. Тэкст, які чытаюць веруючыя, калі звяртаюцца да Бога. 36. Прадукт акіслення нагрэтага металу з паветрам. 39. Работнік рэдакцыі, які піша аб падзеях і здарэннях. 42. Фармаліст, валакітчык. 46. Газпадобная абалонка вакол планет. 50. Афарбоўка. 51. Частка плуга, якая падразае пласт зямлі знізу і скіроўвае яго на адвал. 52. Вельмі тонкае ліставое жалеза. 54. Непразрыстая шклопадобная маса для пакрыцця прадметаў. 55. Спалучэнне фарбаў, колераў, якое стварае пэўнае адзінства карціны. 56. Забітае ў грунт бярвяно, слуп, які служыць апорай у розных збудаваннях. 57. Зорка ў зоры Скарпіёна. 60. Наёмны сельскагаспадарчы рабочы ў памешчыка або кулака, батрак. 62. Мера ёмістасці вады. 64. Пачуццё меры, захаванне правіл прыстойнасці. 66. Карункавая зборчатая абшыўка на каўняры мужчынскай кашулі, модная ў XVIII стагоддзі. 68. Чатырохвугольная драўляная пасудзіна для захоўвання чаго-небудзь. 70. Горад у Чэхіі. 72. Прадпрыемства, якое вядзе здабычу карысных выкапняў. 73. Парашок з зярнят трапічнай расліны, які ўжываецца для напою з малаком. 74. Аснова калоны, статуі; п'едэстал. 76. Дзяўчына, якая ўступае ў шлюб. 79. Урач-хірург, які праводзіць розныя аперацыі (устар.). 83. Прадпрыемства для пабудовы і рамонту суднаў. 84. Галаўны ўбор з палямі і высокім верхам. 86. Англійскі суд. 87. Шайка, банда. 88. Грашовая адзінка ў Эфіопіі. 89. Гук пэўнай вышыні. 90. Лепшыя прадстаўнікі якой-небудзь часткі грамадства, групы і гэтак далей. 92. Забарона ўвозу ці вывазу чаго-небудзь за мяжу краіны. 94. Крытая галерэя з гандлёвымі памяшканнямі. 96. Узнаўленне ў памяці таго, што некалі адбывалася. 98. Лёгкае, адкрытае рысорная павозка, запрэжаная парай добрых коней. 101. Лінія, якая ачэрчвае знешнюю форму предмета, контур. 103. Працяжны аддалены шум, грукат. 104. Колькасць чаго-небудзь або чаго-небудзь. 105. Узяцце пад варту, пазбаўленне волі. 106. Службовая асоба — член урада ў ССР да з'яўлення міністэрстваў. 110. Пасведчанне аб заканчэнні навучальнай установы. 112. Месца ў прасторы або на паверхні. 114. Настой ці выццяжка з чаго-небудзь у кіслае, спірце і інш. 117. Кавалак бярвяна, расколатага папалам. 118. Багаты жывёлавод або землеўладальнік у Сярэдняй Азіі. 119. У веруючых: хросны бацька. 121. Прыгнёт, эксплуатацыя. 123. Вакальны твор, які выконваецца адным голасам у суправаджэнні аркестра. 124. Звесткі аб кім-чым-небудзь, а таксама дакумент з такімі звесткамі. 127. Трэшчына ў зямной кары, заплоўненая якой-небудзь горнай пародай. 128. Частка войска, якая ідзе наперадзе галоўных сіл. 131. Нядобры чалавек, ліхадзей. 134. Сукупнасць вытворчых адносін на пэўным этапе развіцця

грамадства. 136. Група людзей, звязаных агульнымі мэтамі, інтарэсамі. 137. Злучэнне азоту з вадародам, бясколерны газ з едкім непрыемным пахам. 138. Прастора паміж столлю і страхой у хляве, дзе захоўваюць сена. 139. Успамін. 141. Абвядняльная канава ў Сярэдняй Азіі. 145. Старажытнагрэчаская багіня перамогі. 147. Трохвугольная ці паўкруглая верхняя частка фасада будынка. 149. Стары венік з голых розаг. 151. Горад у Аўстраліі. 153. Правоз тавараў ці пасажыраў з аднаго пункта ў іншы праз прамежкавыя пункты. 155. Тэлесерыял, у якім галоўную ролю выканаў М.Плэчыда (Італія). 156. Каштоўны празрысты камень, які ўпрыгожвае ордэн "Перамогі". 158. Два змацавання паміж сабой металічныя зв'язкі, якія закладваюцца ў рот каню пры закілванні. 160. Тонкая кароткая лінія, рыска. 162. Узор-малюнак кавалачкаў рознакаляровай матэрыі, паперы. 165. Да рэвалюцыі: ніжэйшы паліцэйскі чын у сельскай мясцовасці. 169. Вузкая дарога паміж дамамі. 172. Коннае войска — кавалерыя. 177. Марка савецкага дальнамернага фотаапарата. 178. Дасканалы, найлепшы ўзор. 179. Прадаўгаватае паглыбленне ў чым-небудзь, а таксама прыстасаванне падобнай формы. 180. Тонкая выструганая палка з патоўшчаным ці загнутым верхнім канцом для апоры пры хадзьбе... 183. Момант пачатку спартыўных спаборніцтваў. 186. Навука аб хімічным саставе Зямлі і законах распаўсюджвання і спалучэння элементаў. 188. Адна з пашыраных рэлігій Усходу. 189. Вобраз, які застаецца ў свядомасці чалавека ад убачанага, пачутага, перажытага. 191. Партовае збудаванне для рамонту суднаў. 192. Вялікае марское млекапітаючае з рыбападобным тулавам. 193. Ручнік з доўгімі махрамі. 194. Разменная манета, якая ўжывалася ў Індыі да 1957 года. 195. Горад у Японіі, на востраве Хакайда. 196. Блакітны газ прыёмнага паху (аб'яднанне трох атамаў кіслароду). 197. Мяккі плоскі цвік, якім прыбіваюць падкову да капыта каня.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Група музыкантаў, якія выконваюць музычныя творы на розных інструментах. 2. Друкарская машына, што адлівае набор цэлымі радкамі. 3. У дарэвалюцыйнай Расіі: службовае званне грамадзянскіх і ваісковых служачых. 5. Мясцоўны слабы берагавы вечер, які з'яўляецца ад нераўнамернага нагрэвання сушы і мора. 6. Высокая гліняная пасудзіна, выцягнутая і звужаная зверху, з ручкай. 7. Невялікі герметычна запаяны шкляны посуд. 8. Вузкі іголкападобны ліст хваёвых дрэў і кустоў. 9. Музычны напрамак, які ў 30–40-х гадах XX стагоддзя прапагандаваў знакамты артыст савецкай эстрады Леанід Уцёсаў. 10. Фігура вышэйшага пілатажу (амаль вертыкальнае зніжэнне самалёта на вялікай хуткасці). 12. Порыстая горная парода вулканічнага ці асадкавага паходжання. 13. Уздольнік якой-небудзь сумеснай дзейнасці. 14. Акцёр, які на сцэне ў тэатры выконвае пачобныя ролі без слоў. 15. Эксплуатуемы чалавек, які знаходзіцца ў поўнай залежнасці ад гаспадара. 18. У егіпецкай міфалогіі: багіня неба. 20. Частка зброі, якая надзяваецца каню на галаву, вуздэчка. 23. Увоз у краіну замежных тавараў. 25. Кустарнік ці дрэва з гнуткімі галінамі і вузкімі лістамі. 26. Пэўны напрамак дзейнасці, інтарэсаў, спецыялізацыя. 28. У краінах Усходу служыцель рэлігійнага культу. 29. Званне духоўнай асобы ў хрысціянстве. 32. Маленькі хатні сабакка з вялікай галавой і кароткай мордай. 34. Здань, трызненне, прывід. 35. Месца, дзе пачынаецца рака. 37. Мера вагі каштоўных камянёў. 38. Тупая, патоўшчаная частка сякеры, процілеглая лязу. 40. Вялікі прамежак часу, для якога характэрны пэўныя асаблівасці. 41. Скарга ў вышэйшых судовых орган

на рашэнне ніжэйшага. 43. Сукупнасць якіх-небудзь з'яў, дзеянняў. 44. Надзейная апора, цвярдзіння, абарона. 45. Лёгкае прыстасаванне ў форме складнага паўкруга для абмахвання. 47. Чалавек моцнага целаскладу і вялікай фізічнай сілы. 48. Раслінны корм для коней, іншай жывёлы, птушак. 49. Спосаб ходу, бегу каня. 51. Паверхня або нетры зямлі, вады. 53. Усякая выпуклая замкнутая крывая лінія. 56. Манера трымаць сваю фігуру. 58. Сукупнасць пэўных дзеянняў, у якіх адлюстроўваюцца бытавыя і культурныя звычкі. 59. Спалучэнне націскага складу з адным ці двума ненаціскнымі, якое заканамерна паўтараецца ў вершаваным радку. 60. Установа, якая займаецца перавозкай пасажыраў у конных экіпажах. 61. Стваральнік навуковай працы, праекта. 63. Фізічнае ці хімічнае ўзаемадзеянне паміж элементамі. 65. Шлем для засцярогі галавы. 67. На Захадзе: шырокая вуліца, звычайна абсаджаная з абодвух бакоў дрэвамі. 69. Пераноснае жыллё ў народаў Поўначы: круглы шацёр, пакрыты шкурамі аленяў. 71. Упадак. 73. Мера аб'ёму вадкасцей, роўная 1 літру ў Польшчы. 75. У мовазнаўстве: сукупнасць спецыяльных знакаў, пры дапамозе якіх перадаюцца ўсе тонкасці жывой гаворкі. 77. Рака ў Расіі, прыток Кумы. 78. Пярэдня частка хрыбта (у свіней, быкоў). 80. У старажытнагрэчаскай міфалогіі: бог лясоў, абаронца статка і пастухоў. 81. Кручок для зашліпвання вопраткі. 82. Сістэма строгага падпарадкавання малодшых старшым пазванні. 84. Грашовая адзінка ў Іране (да 1930 года). 85. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка з самакіраваннем у Індыі. 91. Стужка, якая ўплятаецца ў касу. 93. Металічная

планка, з дапамогай якой дзверы навішваюцца на вушак. 94. Калючая зброя ў выглядзе доўгага дрэўка з вострым металічным наканечнікам. 95. Туга скручаны кавалак тканіны ці пук саломы ў выглядзе вяртоўкі. 96. Рэгістрацыя асоб, жывёл, рэчаў з занясеннем іх у спіс, картатэку. 97. Вельмі развіты зуб (у кабана, слана), які выступае з поласці рота. 99. Настаяцель каталіцкага манастыра. 100. Музычны смывковы інструмент, крыху большы за скрыпку. 101. Паглыбленне ў зямлі з брустверам для стральбы. 102. Бацька мужа ў адносінах да жончыных ці бацька жонкі ў адносінах да мужавых бацькоў. 107. Нахіленая паверхня гары, берага. 108. Месца стаянкі суднаў на якарыкаля берага. 109. Хвароба: зацвярдзенне сценак сасудаў, якое выклікана старэннем. 110. Перакрыцце ў форме дугі паміж дзвюма апорамі. 111. Ускосны падакат для продаж тавараў шырокага ўжытку. 113. У народных гаворках: шматгадовая травяністая расліна з вузкім мясістым калючым лісцем і чырвонымі, зялёнымі ці белымі кветкамі, якую разводзяць у пакоях як лекавую. 115. Польскі каталіцкі свяшчэннік. 116. Доўгі шырокі халат. 118. Інструмент для свідравання шчылін. 120. Помесь асла з кабылай. 122. З'едлівая, вострая, злая насмешка. 125. Земляроб. 126. Група людзей, якія аб'ядналіся з карыснай мэтай; шайка. 129. Гукі размовы, шум некалькіх галасоў. 130. Кіраўнік факультэта ў вышэйшай навучальнай установе. 131. Прамысловае прадпрыемства. 132. Партовы рабочы. 133. Металічная аснова жалезабетоннага збудавання, каркас. 135. Частковыя змены, папраўка. 140. Струнны музычны інструмент у выглядзе вялікай трох-

вугольнай рамы. 142. Накладныя халявы са скуры. 143. Письмовае афіцыйнае запрашэнне, выклік куды-небудзь. 144. Чашачкавыя рычаговыя вагі для вымярэння малых доз чаго-небудзь. 146. Разгон, парывістасць, імклівасць. 148. Лесвіца на караблі. 150. Шэраг гарызантальных размешчаных прадметаў. 152. Вучэнне аб нормах паводзін, маралі. 153. Цвёрды і бліскучы каштоўны камень з групы сілікатаў. 154. Трыкутажнае адзенне, якое шчыльна абцягвае цела. 157. Кара малой ліпы, лазы, садраная з лубам доўгай вузкай палоскай. 159. Павеічальнае шкло ў аправе. 161. Письмо або твор без подпісу аўтара. 163. Невялікі рэстаран. 164. Розныя рэчы гаспадарчага і хатняга ўжытку. 165. Замяняльнік натуральнага прадукта. 166. Абмеркаванне. 167. Маленькія высушаныя плады абрыкоса з костачкамі. 168. Груз, якім націскаюць на што-небудзь. 170. Пасудзіна з ліпавага ці іншага лубу ў выглядзе каробкі, сывалкі. 171. Кветкі ў час цвіцення дрэў. 173. У заходнеўрапейскай міфалогіі: чараўніца. 174. Рухі мышцаў на твары, з дапамогай якіх можна выказаць пачуцці, настрой. 175. Металічная пласцінка ў выглядзе рычажка, якой замыкаюць дзверы. 176. Тытул манарха ў Балгарыі і Сербіі. 180. Даўнейшая назва паляка. 181. Машына ці сістэма машын для апрацоўкі металу ціскам. 182. Становішча качавых плямёнаў у цюркскіх народаў у старажытнасці. 183. Прыстасаванне ў выглядзе дробнай сеткі для прасейвання чаго-небудзь. 184. Адзінка ўліку ў спартыўных гульнях. 185. Мінеральнае ўгнаенне. 187. Зварот да суда з патрабаваннем аб абароне грамадзянскіх правоў. 190. Моцны страх да змянення.

конкурсы

«ВЯСЕННІ КАПРЫЗ» У СТЫЛІ «МАС-МЕДЫЯ»

У Брэсце прайшоў пяты гарадскі агляд-конкурс маладзёжнай моды «Вясенні капрыз». У ім прыняло ўдзел шмат школ і гарадскі Дом дзіцяча-юнацкай творчасці.

Усе мадэлі адзення, прадстаўленыя тут, створаны рукамі дзяўчат, якія іх і дэманстравалі. Больш за 150 удзельніц паказалі сучасную маладзёжную моду і моду будучыні — арт-моду. Асабліва вылучаліся вырабы з элементамі нацыянальных беларускіх матываў.

НА ЗДЫМКУ: школьніцы СШ №37 г.Брэста атрымалі першую прэмію за арыгінальнасць. Іх сукенкі названы «мас-медыйнымі», таму што Наталля ШУМСКАЯ, Ганна ПРУДНІКАВА, Тацяна ЯНШЫНА і Надзея ВАЙТОВІЧ скарысталі ў якасці асноўнага матэрыяла — папулярныя газеты.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

захавай традыцыю

ПРЫГАЖУНЯ З ПРАВІНЦЫ

У той дзень зала Дома культуры пасёлка Наваельня Дзятлаўскага раёна была перапоўнена. Яблыку, як кажуць, не было дзе ўпасці. Тут сабраліся не толькі жыхары гарадскога пасёлка, але і навакольных вёсак. Такое ўнікальнае мерапрыемства праводзілася ўпершыню. Усім вельмі хацелася даведацца, менавіта каго кампетэнтнае журы прызнае самай-самай абяльнай, прыгожай, спрытнай і працавітай «Беларусачкай-2001» свайго рэгіёна.

У спаборніцтве за такое ганаровае званне ўключыліся старшакласніцы мясцовай сярэдняй школы. Гэта Людміла Каракулька, Ганна Мазура, Святлана Жук і Ірына Машчынская. Заўтрашнія, глядзіш, нявесты павінны былі з гонарам вытрымаць выпрабаванні па пяці намінацыях. Першая называлася «Прадстаўленне сябе». Кожнай удзельніцы конкурсу неабходна было паказаць добрае веданне беларускай мовы і літаратуры, да таго ж напісаць і прачытаць свой уласны верш. Перамаглі Людміла Каракулька і Ганна Мазура.

«Матчын ручнік» — назва другой намінацыі. У ёй удзельніцы спаборніцтваў павінны былі паказаць аб прызначэнні ручніка як сімвала многіх свят і абрадаў. Ручнікамі ў Беларусі ўпрыгожваюць, як правіла, іконы, на ручнік ступаюць маладыя, калі вячаюцца ў царкве ці рэгіструюць шлюб у ЗАГСе.

На конкурс кожная дзяўчына прынесла свой ручнік з пэўным

сімвалам. Напрыклад, у ручніка Ганны Мазура сімвалам была рабіна. Дзяўчына эмацыянальна расказала, што дрэва адзінокае і вельмі прыгожае. Вясной яно радуе сэрца і душу незабыўным белым цветам, які азначае сімвал нявіннасці. Калі прыйдзе восень, гронкі рабіны так і гараць чырванню, што сімвалізуе шчырае каханне. Як і трэба было чакаць, Ганна Мазура і Людміла Каракулька перамаглі і ў гэтай намінацыі.

Добрасумленна падрыхтаваліся будучыя нявесты і да намінацыі «Беларускія стравы». Кожная дэманстравала свае здольнасці і прыгатавала ў асноўным страву з бульбы. Людміла Каракулька, напрыклад, прадставіла журы цапеліны з мясам, Ірына Машчынская — разварыстую бульбу з апетытнымі грыбамі. Ганна Мазура — дранікі з мясам. А Святлана Жук умудрылася прыгатаваць ажно некалькі відаў цапелінаў. Усе стравы былі ўмела аздоблены зяленівам, з густам упрыгожаны.

Шмат цікавасці ў глядачоў выклікала намінацыя «Беларуская варажба». Дзяўчатам прапанавалі паказаць, якім чынам яны варажаць. Святлана Жук, напрыклад, тут жа прынесла ў залу кошчык, вядро і капусту. Кожнай удзельніцы конкурсу яна спрытна па чарзе завязала вочы, некалькі разоў пакруціла вакол сябе і загадала знайсці якую-небудзь рэч. Зала прыціхла. Калі дзяўчына знаходзіла капусту — муж будзе багатым, кошчык — бедным, калі знаходзіла вядро — муж будзе п'яніцам...

Захапляючай была кожная варажба, але журы прызнала пераможцай Людмілу Каракульку, вучаніцу 10-га класа.

Пятая намінацыя — «Матчына песня». Яна заклікана вызначыць вакальныя здольнасці дзяўчат. Людміла Каракулька хораша выканала беларускую народную песню «Што ж ты, дзеўка, робіш?» Ганна Мазура праспявала песню «Бусел», словы і музыку да якой напісала жыхарка Наваельні Тацяна Гайдук. Добра справіліся з заданнямі і іншыя. Пераможцай у гэтай намінацыі выйшла Ганна Мазура.

Кампетэнтнае журы вызначыла «Беларусачку-2001». Ёю стала Людміла Каракулька. Другое месца — у Ганны Мазура, трэцяе — у Святланы Жук.

Іосіф ЗАЯЦ

літаратурная старонка

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ

ПРАГА

Аповесць

Але Машы вада сапраўды памагла — вось табе і водаправод. Хоць, калі б згадзіўся ўзяць дзядок у Брызіна тую ваду, дык што б — Маша памерла?.. Усё гэта выпадак, гульні жыцця. Высакароднага віду спорт, як кажа Маша. Трэба пра гэта падумаць.

Ён назваў дачку Машай на ўспамін пра сваё першае каханне — тую дзяўчынку, пра якую для сябе самога нечакана расказаў сёння ў п'янай кампаніі. Расказаў амаль так, як яно было, хоць было яшчэ страшней. Калі тых двух рабочых з малаказавода асудзілі на смерць, у хату Брызіных прыйшла маці аднаго з іх, якая паўдня размаўляла з Андрэевай маці, і ўрэшце яны паставілі яго перад абразом і сказалі: «Клянся прад Богам, што не зманіў. А зманіш зараз, Бог цябе пракляне, і праклён Ягоны будзеш несці і па гэтым, і па тым свеце». І Брызін, у якім не было ўжо нічога, апроч страху і адчаю, прызнаўся, што зманіў. І адразу зразумеў, што прызнаўся дарма, бо маці ягоная сказала: «Тады я цябе прад Богам праклінаю. І не пазбыцца табе майго праклёну, пакуль не замоліш грэх, пакуль Бог не даруе. Ідзі з майго дому, ідзі ад мяне...»

Паўтара года Андрэй пражыў з бацькам, які, як пазней аказалася, быў апошнім гаўнюком, ментаўскім агентам, пад прымусам якога Андрэй і «апазнаў» на судзе тых двух рабочых... Пасля Брызін з'ехаў вучыцца ў Мінск, а з маці болей так і не бачыўся — яна толькі званіла і змусвала хадзіць у царкву і маліцца. Іншым разам яшчэ пыталася, як там Маша расце, але да канца жыцця так і не даравала яму.

З жанчынаю па імені Маша, з якой пазнаёміў яго Сініцын, ён і ажаніўся. Калі яна, маладая і здаровая, памерла пры родах, дык першае, пра што падумаў Брызін, — пра праклён. Ён запанікаваў, замітусіўся, тросся над дачкой, якую выразалі з мёртвага ўжо цела жонкі, як жабрак не трасецца над апошняй капейчынай і багацей над усім сваім багаццем. У тым, каб хадзіць да царквы і шчыра маліцца, патрэбы ён так і не знайшоў, але і без таго ўсё ў іх было добра; было добра да той пары, пакуль у апошні раз не пазваніла маці і не сказала, што хутка ёй паміраць і перад смерцю яна б хацела пабачыць унучку. Брызін учапіўся за гэта, у яго ўзнікла нават надзея, што праз Машу пашле яму маці дараванне, не каменнае ж у яе сэрца, але выйшла інакш: трынаццацігадовай Машы, як на споведзі, маці перад смерцю ўсё і пра ўсё расказала...

Адзіная сустрэча ўнучкі з бабуляй абышлася і для Машы, і для

Брызіна дорага. Апроч таго, што гады чатыры між імі нічога не ладзілася (тады Брызін і завёў у доме як пасярэдніцу Таісію Арчы-бальдаўну), у Машы пачаліся цікозныя сутаргі, перасмыкаліся то мышцы твару, то плячэй — і ўрачы казалі, што гэта вельмі сур'ёзна. Брызін, не шкадуючы грошай, вазіў дачку на блізка і далёкія курорты, паказваў яе найлепшым дактарам, але гэта мала дапамагала. Можна, і не дапамагло б, калі б клін клінам не выбіла.

Тры гады таму, калі Машы пайшоў семнаццаці, яны на машыне, якой дачка сама ўжо някепска кіравала, паехалі ў Сочы — і ў нейкі дзень падаліся ад мора на горнае возера, вяртаючыся адкуль, прыдумалі павячэраць у прыдарожным рэстаране. Было цудоўнае падарожжа, быў мяккі паўднёвы надвячорак, быў добры рэстаран з грузінскай кухняй, усё хораша клалася адно да аднаго, і ці не ўпершыню за доўгі час паміж імі пачалася размова, большая ад той, калі ён пытаўся: «Як ты сябе пачуваш?» — а яна адказвала: «Нармальна». З асцярожнай радасцю Брызін убачыў, як Маша ў здзіўленні акругліла вочы і нават хуценька ўсімхнулася, калі перад імі паклапі на стол шашлык на такім шампур, які без натугі мог раўняцца з добрай казацкай пікай, а на тупым канец шампура была ўздзета да таго ж чырвоная бантавая сурвэтка з надпісам: «Смачна з'есці!»

— Хоць як-небудзь яго б з'есці — усміхнулася Маша, і тут у дзверы таго прыдарожнага рэстарана, дзе, апроч Брызіна і Машы, вячэралі яшчэ чалавек трыццаць, уварваліся два мужыкі ў чорных масках з пісталетамі ў руках, і адзін з іх адразу бабахнуў у стол.

— На падлогу ўсім! Ляжаць! Грошы і золата перад сабой! Ну! — і яшчэ два разы: ба-бах! ба-бах!..

У акругленых Машыных вачах здзіўленне змянілася застылым жахам, раней яна бачыла такое толькі ў кіно, ды й Брызіну не здавалася трапляць у такое, і ён не ведаў, што рабіць, але імгненна адчуў, зразумеў, што, калі зараз спаўзе на падлогу, то ўжо ніколі не ў акругленых вачах дачкі не падымецца. Таму ён, не зварухнуўшыся, застаўся сядзець, як сядзеў.

— На падлогу, я сказаў! — падскочыў да іх стала той бахальшчык, стаўшы якраз насупраць вострага канца шампура, і Брызін, левым бокам схіляючыся нібыта на падлогу пад стол і надаючы інерцыю целу правай рукой усадзіў шампур бахальшчыку пад ніз жывата. Мужык скурчыўся, выпусціў пісталет, Брызін ужо з-пад стала пальнуў у яго ў другога налётчыка, страляючы якому, перакрываючы Брызіна, замінаў напарнік.

Наступны нумар газеты «Голас Радзімы» выйдзе 22 мая 2002 года.

Працяг. Пачатак у №15-18.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 082 экз. Заказ 1042. Падпісана да друку 7. 5. 2002 г. у 12.00

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.